IL-KUMMISSJONI
EWROPEA

Brussell, 16.10.2013
COM(2013) 700 final

KOMUNIKAZZJONI TAL-KUMMISSJONI LILL-PARLAMENT EWROPEW U LILL-KUNSILL

Strateġija tat-Tkabbir u Sfidi Ewlenin 2013-2014

{SWD(2013) 411 final}
{SWD(2013) 412 final}
{SWD(2013) 413 final}
{SWD(2013) 414 final}
{SWD(2013) 415 final}
{SWD(2013) 416 final}
{SWD(2013) 417 final}
{SWD(2013) 418 final}

MT MT

KOPENĦAGEN GĦOXRIN SENA WARA

L-AFFARIJIET FUNDAMENTALI L-EWWEL - L-ISTAT TAD-DRITT, ID-DEMOKRAZIJA U L-EKONOMIJA

I. L-AĠENDA TAT-TKABBIR

Għoxrin sena ilu, il-Balkani tal-Punent kienu għaddejjin minn kunflitti kiefra. Fl-istess żmien, l-Unjoni Ewropea qablet dwar il-kundizzjonijiet, magħrufa bħala l-kriterji ta' Kopenħagen, għad-dħul ta' Stati Membri futuri fl-UE. Il-kriterji ta' Kopenħagen jirriflettu l-valuri li fuqhom hija mwaqqfa l-UE: id-demokrazija, l-istat tad-dritt, ir-rispett tad-drittijiet fundamentali, u wkoll l-importanza ta' ekonomija tas-suq li tiffunzjona. Dan witta t-triq għat-trasformazzjoni storika u l-adeżjoni tal-pajjiżi tal-Ewropa Ċentrali u tal-Lvant.

Għaxar snin wara, fis-Samit ta' Salonika fl-2003, l-UE tat lill-pajjiżi kollha tal-Balkani tal-Punent perspettiva ċara ta' sħubija fl-UE, fuq il-kundizzjoni tat-twettiq tal-kundizzjonijiet neċessarji, b'mod partikolari l-kriterji ta' Kopenħagen u l-kundizzjonijiet tal-Proċess ta' Stabbilizzazzjoni u Assoċjazzjoni (SAP).

Il-Kroazja ssodisfat dawn il-kundizzjonijiet. Wara r-ratifika tat-Trattat tal-Adeżjoni mill-Istati Membri kollha, l-Unjoni Ewropea laqgħet lill-Kroazja bħala t-28 Stat Membru fl-1 ta' Lulju 2013. Il-Kroazja hija l-ewwel pajjiż li temm il-Proċess ta' Stabbilizzazzjoni u Assoċjazzjoni. L-adeżjoni tal-Kroazja hija eżempju tal-poter trasformattiv u l-effett stabbilizzanti tal-proċess tat-tkabbir u tal-poter tal-persważjoni tal-UE.

Il-ftehim storiku li ntlaħaq mis-**Serbja** u l-**Kosovo**[*] f'April huwa prova ulterjuri tas-saħħa tal-perspettiva tal-UE u r-rwol tagħha biex tfejjaq il-feriti profondi tal-istorja. Kruċjalment, huwa jirrifletti wkoll il-kuraġġ tat-tmexxija politika fiż-żewġ pajjiżi. F'Ġunju, il-Kunsill Ewropew iddeċieda li jiftaħ in-negozjati tal-adeżjoni mas-Serbja, u l-Kunsill awtorizza l-ftuħ tan-negozjati għal Ftehim ta' Stabbilizzazzjoni u Assoċjazzjoni bejn l-UE u l-Kosovo.

Din kienet sena sinifikanti għall-pajjiżi l-oħra tat-tkabbir:

F'Ġunju 2013, il-**Montenegro** adotta pjanijiet ta' azzjoni komprensivi għall-kapitoli dwar il-ġudikatura u d-drittijiet fundamentali u dwar il-ġustizzja, il-libertà u s-sigurtà, f'konformità mal-approċċ il-ġdid li dawn il-kapitoli jiġu indirizzati kmieni fil-proċess tal-adeżjoni. Fl-**Albanija**, l-appoġġ multipartitiku għar-riformi ewlenin, it-twettiq bl-ordni tal-elezzjonijiet parlamentari u l-passi ulterjuri fil-ġlieda kontra l-korruzzjoni u l-kriminalità organizzata jfissru li l-i*status* ta' kandidat issa mhuwiex 'il bogħod. **Dik li kienet ir-Repubblika Jugoslava tal-Maċedonja** ħarġet mill-kriżi politika tagħha aktar kmieni matul is-sena, iżda għad hemm tħassib, b'mod partikolari fir-rigward tal-libertà tal-espressjoni u l-midja. Ittieħdu passi biex jitjiebu r-relazzjonijiet tajba bejn il-ġirien. B'mod aktar ġenerali, issa huwa essenzjali li tinstab soluzzjoni fit-taħdidiet iffaċilitati min-NU dwar l-isem. Fil-**Bosnja-Ħerzegovina**, nuqqas ta' rieda politika sabiex jiġu implimentati r-riformi u nuqqas li tiġi implimentata s-sentenza Sejdic-Finci qiegħed ifixkel il-progress tal-pajjiż lejn l-UE u l-prospetti ekonomiċi tiegħu.

Fit-**Turkija**, kien hemm progress fir-riformi ġudizzjarji u oħrajn u l-pakkett ta' demokratizzazzjoni tant mistenni ġie ppreżentat f'Settembru. It-taħdidiet ta' paċi mal-PKK tkomplew bil-għan li jintemmu t-terroriżmu u l-vjolenza fix-xlokk tal-pajjiż, sabiex titħejja t-triq għal soluzzjoni tal-kwistjoni tal-Kurdi. Madankollu, il-mod kif ġew trattati d-dimostrazzjonijiet f'rispons

---

[*] Din id-deżinjazzjoni hija mingħajr preġudizzju għall-pożizzjoni dwar l-i*status* u hija konformi mal-UNSCR 1244/99 u mal-Opinjoni tal-ICJ dwar id-dikjarazzjoni tal-indipendenza tal-Kosovo.

għall-iżvilupp propost tal-Park Gezi f'Istanbul qajjem tħassib serju u enfasizza l-ħtieġa għall-UE li tibqa' l-ankra għar-riforma.

Fir-rigward tal-**Islanda**, il-gvern il-ġdid iffriża n-negozjati tal-adeżjoni mal-UE u ddikjara li n-negozjati mhumiex se jitkomplew mingħajr referendum.

Il-**proċess tal-adeżjoni** llum huwa aktar rigoruż u komprensiv milli kien fil-passat. Dan jirrifletti l-evoluzzjoni tal-politiki tal-UE, kif ukoll il-lezzjonijiet li ttieħdu mit-tkabbir preċedenti. Il-proċess huwa mibni fuq kundizzjonalità stretta imma ġusta bil-progress lejn is-sħubija jkun dipendenti fuq il-passi meħuda minn kull pajjiż sabiex jissodisfa l-kriterji stabbiliti. Lezzjoni ewlenija mill-passat kienet l-importanza li jiġu indirizzati l-**kwistjonijiet fundamentali l-ewwel**.

L-**istat tad-dritt** issa huwa fil-qalba tal-proċess tat-tkabbir. L-approċċ il-ġdid, approvat mill-Kunsill f'Diċembru 2011, ifisser li l-pajjiżi jridu jindirizzaw kwistjonijiet bħar-riforma ġudizzjarja u l-ġlieda kontra l-kriminalità organizzata u l-korruzzjoni kmieni fin-negozjati tal-adeżjoni. Dan jimmassimizza ż-żmien li l-pajjiżi jkollhom biex jistabbilixxu rekord solidu ta' implimentazzjoni tar-riformi, u b'hekk jiżgura li r-riformi jkollhom għeruq sodi u jkunu irreversibbli. Dan l-approċċ il-ġdid huwa element ewlieni fil-qafas ta' negozjar għall-Montenegro u se jkun il-bażi tal-ħidma tal-Kummissjoni mal-pajjiżi l-oħra tat-tkabbir.

Il-kriżi ekonomika globali tal-aħħar ħames snin tefgħet l-attenzjoni fuq il-ħtieġa, għall-pajjiżi kollha, sabiex jagħmlu rieżami u tisħiħ fundamentali tal-**governanza ekonomika** tagħhom. Dan japplika b'mod partikolari għall-pajjiżi tal-Balkani tal-Punent, li l-ebda wieħed minnhom ma huwa ekonomija tas-suq li tiffunzjona. Kollha huma milquta minn qgħad għoli, b'mod partikolari fost iż-żgħażagħ. Huwa essenzjali li dawn il-pajjiżi jintensifikaw ir-riformi sabiex jirritornaw lejn it-tkabbir sostenibbli u jindirizzaw l-isfidi neċessarji sabiex jissodisfaw il-kriterji ekonomiċi u jtejbu l-kompetittività. Din il-Komunikazzjoni tippreżenta proposti sabiex jiġi appoġġat dan l-għan, inkluża l-introduzzjoni ta' strateġiji nazzjonali tar-riforma ekonomika u ta' pjanijiet ta' azzjoni għall-ġestjoni finanzjarja pubblika.

L-iżviluppi f'numru ta' pajjiżi tal-adeżjoni tefgħu l-attenzjoni fuq l-importanza tat-**tisħiħ tal-istituzzjonijiet demokratiċi** u l-iżgurar ta' proċessi demokratiċi inklużivi li jappoġġaw dawn l-istituzzjonijiet u jirrinfurzaw il-prinċipji demokratiċi ta' bażi u l-valuri komuni tal-UE. Rwol aktar b'saħħtu għas-soċjetà ċivili huwa kruċjali, kif inhuma wkoll pjattaformi multipartitiċi għall-integrazzjoni mal-UE u progress ulterjuri bir-riformi elettorali, parlamentari u tal-amministrazzjoni pubblika.

L-Unjoni Ewropea twaqqfet fuq valuri u prinċipji komuni, inkluż ir-rispett tad-**drittijiet fundamentali**. Il-pajjiżi kollha tal-Balkani tal-Punent u t-Turkija jeħtieġu li jwettqu aktar riformi sabiex jiżguraw li l-prinċipji tal-libertà tal-espressjoni u l-protezzjoni tad-drittijiet ta' persuni li jiffurmaw parti minn minoranzi, inklużi r-Roma, jiġu rrispettati fil-prattika u mhux biss jiġu mnaqqxa fil-liġi. Miżuri aktar robusti huma meħtieġa sabiex jipproteġu gruppi vulnerabbli oħra mid-diskriminazzjoni, b'mod partikolari għal raġunijiet ta' orjentazzjoni sesswali.

Ir-relazzjonijiet ta' ġirien tajba u l-kooperazzjoni reġjonali huma elementi essenzjali tal-proċess ta' Stabbilizzazzjoni u Assoċjazzjoni. L-iżviluppi fis-Serbja u l-Kosovo b'mod partikolari wrew li l-pajjiżi jistgħu jagħmlu progress lejn li jissuperaw l-istorja riċenti ta' kunflitt, skont il-prinċipju nnifsu li fuqu twaqqfet l-Unjoni Ewropea. **Il-kooperazzjoni reġjonali** jeħtieġ li tissaħħaħ aktar, sabiex tkun inklużiva u jkun hemm sjieda reġjonali akbar. Il-Kummissjoni tappoġġa b'mod sħiħ il-ħidma tal-Proċess ta' Kooperazzjoni tal-Ewropa tax-Xlokk (SEECP) u l-Kunsill tal-Kooperazzjoni Reġjonali, inkluża l-istrateġija Reġjonali 2020. Jeħtieġ li jkun hemm sforz imġedded sabiex jingħeleb it-**tilwim bilaterali** bejn il-pajjiżi tat-tkabbir u

mal-Istati Membri. Il-kwistjonijiet bilaterali jridu jiġu indirizzati mill-partijiet ikkonċernati kmieni kemm jista' jkun u ma għandhomx idewmu l-proċess tal-adeżjoni.

Fl-2014 se jitnieda t-tieni **Strument għall-Għajuna ta' Qabel l-Adeżjoni**. Permezz tal-IPA II, l-UE se tkompli tipprovdi appoġġ sostanzjali għall-pajjiżi tat-tkabbir fil-preparazzjoni tagħhom għall-adeżjoni, b'livell komparabbli ta' fondi għall-perjodu 2014-2020 (EUR 11,7 biljun fi prezzijiet kurrenti) bħal fil-qafas finanzjarju kurrenti. L-IPA II se jappoġġa wkoll il-kooperazzjoni reġjonali u transfruntiera. L-IPA II se jiffoka fuq oqsma ta' interess komuni, b'mod partikolari biex jiġu appoġġati r-riformi u l-implimentazzjoni sostnuta tagħhom fil-qasam tal-istat tad-dritt, biex jissaħħu l-istituzzjonijiet demokratiċi u l-governanza tajba kif ukoll l-iżvilupp soċjoekonomiku.

It-tnedija tal-IPA II hija wkoll opportunità biex tiġi żgurata rabta saħansitra aktar mill-qrib bejn l-istrateġija tat-tkabbir u l-prijoritajiet għall-assistenza. L-IPA II jintroduċi xi innovazzjonijiet importanti, b'mod partikolari l-enfasi fuq li jiġu definiti politiki u strateġiji fit-tul f'numru limitat ta' setturi ta' prijorità, li se jiġu allinjati mal-ħtiġijiet u l-kapaċitajiet ta' kull pajjiż. Se jiġu stabbiliti miri ċari u indikaturi realistiċi, u dawn se jiġu marbuta mal-assistenza pluriennali tas-setturi. Jekk il-pajjiżi jissodisfaw l-istandards neċessarji tal-ġestjoni finanzjarja pubblika, se jkunu jistgħu jibbenefikaw mill-appoġġ tal-baġit - inċentiva oħra għar-riforma. Se jkunu disponibbli inċentivi għall-pajjiżi li jimxu 'l quddiem fit-triq tar-riforma tagħhom. F'każ ta' prestazzjoni anqas tajba milli mistenni, il-fondi se jiġu riallokati. Il-ġestjoni tal-programmi tal-IPA se tkompli tiġi ssimplifikata, l-aktar permezz ta' anqas proġetti u proġetti akbar.

Il-pajjiżi kollha tat-tkabbir għandhom **perspettiva Ewropea** ċara. Il-progress lejn is-sħubija jiddependi fuq il-passi meħuda minn kull pajjiż sabiex jissodisfa l-kriterji stabbiliti, abbażi tal-prinċipju tal-merti proprji. Dan huwa kruċjali għall-kredibilità tal-politika tat-tkabbir u sabiex jiġu pprovduti inċentivi għall-pajjiżi sabiex iwettqu riformi estensivi. Fl-istess ħin, huwa essenzjali għall-Istati Membri, flimkien mal-istituzzjonijiet tal-UE, li jkollhom dibattitu infurmat dwar l-impatt politiku, ekonomiku u soċjali tal-politika tat-tkabbir. Huma għandhom rwol ewlieni sabiex jipprovdu liċ-ċittadini bil-fatti dwar il-politika tat-tkabbir u, huma u jagħmlu dan, jinfurmawhom dwar il-benefiċċji, inklużi l-kontribuzzjoni importanti tagħha għall-paċi, is-sigurtà u l-prosperità, u jindirizzaw it-tħassib li jista' jkollhom.

II. Sfidi Ewlenin

F'din il-Komunikazzjoni, il-Kummissjoni tenfasizza numru ta' sfidi ewlenin li qed jaffaċċaw il-Balkani tal-Punent u t-Turkija: il-governanza ekonomika u l-kompetittività; l-istat tad-dritt; il-funzjonament tal-istituzzjonijiet li jiggarantixxu d-demokrazija; id-drittijiet fundamentali; u, fil-każ tal-Balkani tal-Punent, li jħallu warajhom il-passat. Dawn l-isfidi huma ċentrali għall-kriterji ta' Kopenħagen u għall-kundizzjonalitajiet tal-proċess ta' Stabbilizzazzjoni u Assoċjazzjoni. Il-miżuri biex jindirizzaw dawn l-isfidi jirrinfurzaw lil xulxin. Pereżempju, il-promozzjoni tal-istat tad-dritt u li jiġu ggarantiti d-drittijiet fundamentali jżidu ċ-ċertezza legali u flimkien ma' integrazzjoni reġjonali aktar mill-qrib, jikkontribwixxu b'mod sinifikanti sabiex jiġu appoġġati l-iżvilupp ekonomiku u l-kompetittività.

a) Il-governanza ekonomika u l-kompetittività

F'dawn l-aħħar tliet snin, l-UE saħħet il-governanza ekonomika tagħha b'mod sinifikanti. Fis-semestru Ewropew, l-Istati Membri jikkoordinaw il-politiki fiskali u strutturali qabel ma l-parlamenti rispettivi tagħhom jadottaw il-baġits nazzjonali. L-għodod tad-djalogu ekonomiku mal-pajjiżi tat-tkabbir qegħdin jiġu adattati gradwalment għall-isfidi l-ġodda u għall-mekkaniżmi ta' koordinazzjoni tal-UE. Il-pajjiżi diġà ntalbu biex ipoġġu aktar enfasi fuq is-sostenibbiltà tal-pożizzjoni esterna tagħhom u l-ostakli strutturali ewlenin għat-tkabbir. Huwa importanti li issa nirriflettu b'mod aktar sħiħ l-istrumenti ewlenin tal-UE fid-djalogu

ekonomiku meta wieħed iqis kemm huma integrati ekonomikament u finanzjarjament mal-UE l-pajjiżi tat-tkabbir.

L-UE hija d-destinazzjoni għal madwar 60 % tal-esportazzjonijiet mill-Balkani tal-Punent. L-UE hija wkoll l-akbar fornitur tal-investiment dirett barrani (FDI). Bl-eċċezzjoni tat-Turkija, banek tal-UE jiddominaw is-settur finanzjarju. L-aċċess għas-suq uniku tal-UE għall-oġġetti u s-servizzi jipprovdi mezz importanti għat-tkabbir ekonomiku. L-irkupru fl-UE se jkollu wkoll impatt pożittiv fuq il-Balkani tal-Punent b'mod partikolari. It-tbassir l-aktar riċenti tal-Kummissjoni huwa li l-Balkani tal-Punent għandhom jikbru bi 2 % fl-2013. Il-previżjoni għat-Turkija hija ta' 3,2 %, li jindika ritorn għar-rati għoljin ta' tkabbir wara tnaqqis relattiv fit-tkabbir fl-2012.

Irkupru modest fil-Balkani tal-Punent mhuwiex garanzija għat-tkabbir sostenibbli u l-konverġenza. Għad hemm sfidi sinifikanti fil-pajjiżi kollha tat-tkabbir f'termini ta' riforma ekonomika, kompetittività u ħolqien tal-impjiegi:

- Filwaqt li t-Turkija hija ekonomija tas-suq li tiffunzjona, l-ebda pajjiż tat-tkabbir mill-Balkani tal-Punent ma għandu dan l-i*status*.
- Is-sistemi tal-ġestjoni finanzjarja pubblika jeħtieġ li jiġu msaħħa b'mod sinifikanti sabiex jonqos ir-riskju tal-frodi u l-korruzzjoni.
- L-istat tad-dritt jeħtieġ li jiġi mtejjeb b'mod sinifikanti sabiex jipprovdi ċertezza legali akbar għall-operaturi ekonomiċi u jżid il-fiduċja tal-investituri.
- Ir-riformi strutturali jeħtieġ li jiġu prijoritizzati u l-kompetittività jeħtieġ li tissaħħaħ sabiex tiġi appoġġata l-konsolidazzjoni fiskali, jiġu indirizzati l-iżbilanċi esterni kbar u l-qgħad fil-pajjiżi kollha, li huwa f'medja ta' 20 % fil-Balkani tal-Punent. Hemm differenzi reġjonali konsiderevoli fil-pajjiżi, b'livelli ogħla ta' faqar fiż-żoni rurali.

Approċċ ġdid huwa propost sabiex il-pajjiżi tat-tkabbir jiġu megħjuna sabiex l-ewwel jindirizzaw l-elementi fundamentali tal-ekonomija u jissodisfaw il-kriterji ekonomiċi. Il-pajjiżi se jiġu mistiedna jsaħħu l-politika ekonomika u l-governanza tagħha permezz ta' tħejjija kkoordinata ta' strateġija nazzjonali tar-riforma ekonomika li tikkonsisti f'żewġ elementi - programm makroekonomiku u fiskali u programm ta' riformi strutturali u kompetittività. Dawn se jiġu trattati t-tnejn li huma fid-djalogu bilaterali u multilaterali mal-pajjiżi:

- Il-programm makroekonomiku u fiskali se jkompli jiġi indirizzat permezz tal-istrumenti eżistenti, jiġifieri l-Programmi Ekonomiċi ta' Qabel l-Adeżjoni għall-pajjiżi kandidati u l-Programmi Ekonomiċi u Fiskali għall-kandidati potenzjali. Sabiex isaħħaħ is-sorveljanza, il-Kunsill konġunt tal-ECOFIN mal-pajjiżi kandidati se jiġi mistieden jipprovdi gwida ta' politika aktar immirata permezz ta' rakkomandazzjonijiet speċifiċi għall-pajjiżi u jwettaq kull sena eżami tal-implimentazzjoni tal-politika, u ħarsa lura lejn xi jkun sar.
- Bħala element ġdid, il-pajjiżi se jintalbu jiżviluppaw programmi ta' riforma strutturali u tal-kompetittività. Dawn il-programmi se jitħejjew b'mod parallel mal-programmi fiskali, iżda mbagħad se jiġu eżaminati fil-kuntest tal-korpi rilevanti tal-Ftehim ta' Stabbilizzazzjoni u Assoċjazzjoni, b'mod partikolari fl-oqsma tal-industrija, il-kompetizzjoni, is-suq intern, ir-riċerka, l-edukazzjoni, it-trasport, l-enerġija u l-ambjent. Minbarra dan, il-Kummissjoni se tuża r-rapporti tal-progress tal-ħarifa sabiex tagħti gwida ċara dwar ir-riformi meħtieġa sabiex jinkiseb aktar progress fit-twettiq tal-kriterji ekonomiċi.

Il-Kummisjsoni se twettaq ukoll djalogu dwar il-ġestjoni finanzjarja pubblika mal-pajjiżi tat-tkabbir li, fost l-oħrajn se jappoġġa l-progress lejn it-twettiq tal-kriterji ekonomiċi. Il-pajjiżi se jkunu meħtieġa jħejju pjanijiet ta' azzjoni f'dan il-qasam li se jiġu mmonitorjati mill-Kummissjoni. Il-pogress lejn ġestjoni finanzjarja pubblika effettiva se jiftaħ ukoll il-possibilità ta' appoġġ baġitarju settorjali, kif stipulat fl-IPA II.

Il-Kummissjoni se tkompli tavvanza b'dan l-approċċ f'kooperazzjoni mill-qrib mal-istituzzjonijiet finanzjarji internazzjonali rilevanti u se tipprovdi assistenza teknika reġjonali komprensiva għal dan il-għan. Ir-rakkomandazzjonijiet tal-Kummissjoni dwar il-kriterji ekonomiċi se joffru gwida dwar id-dimensjoni ta' din l-għajnuna teknika.

Miżuri oħra li jsaħħu l-kompetittività, l-investimenti, it-tkabbir u l-impjiegi

L-appoġġ tal-Kummissjoni għall-iżvilupp ekonomiku sostenibbli fil-Balkani tal-Punent imur lil hinn mill-istabbilizzazzjoni makroekonomika u l-kisba tal-i*status* ta' ekonomija tas-suq li tiffunzjona. Sa mill-bidu tal-kriżi, il-Kummissjoni insistiet li jrid isir aktar sabiex tiġi indirizzata s-sitwazzjoni soċjoekonomika diffiċli, b'mod partikolari l-qgħad għoli. Il-Kummissjoni enfasizzat ukoll il-ħtieġa li jiġi appoġġat l-investiment fl-infrastruttura fil-Balkani tal-Punent. In-netwerks transfruntieri tat-trasport, l-enerġija u l-komunikazzjonijiet huma sottożviluppati. Fid-dawl tad-daqs tal-ekonomiji tal-Balkani tal-Punent, l-integrazzjoni aktar mill-qrib hija ta' importanza ewlenija. Il-kooperazzjoni ekonomika reġjonali ġiet rikonoxxuta bħala opportunità għat-tkabbir u bażi għall-kooperazzjoni politika u r-relazzjonijiet tajbin bejn il-ġirien. Il-liberalizzazzjoni ppjanata tas-servizzi fiż-Żona tal-Kummerċ Ħieles tal-Ewropa Ċentrali (CEFTA) tkompli tappoġġa dan l-għan. L-iżvilupp tal-kapital uman u fiżiku fiż-żoni rurali u l-adozzjoni ulterjuri ta' standards tal-UE fis-settur agroalimentari se jikkontribwixxu għall-kompetittività tas-settur agrikolu reġjonali.

Il-Kummissjoni diġà bdiet djalogu ġdid dwar il-programmi tal-impjiegi u r-riforma soċjali mat-Turkija u s-Serbja. Se jsegwu djalogi ma' dik li kienet ir-Repubblika Jugoslava tal-Maċedonja u mal-Montenegro. Is-sitwazzjoni soċjoekonomika fil-kandidati potenzjali hija aktar diffiċli milli fil-pajjiżi kandidati u se jkun meħtieġ appoġġ addizzjonali sabiex timbena l-kapaċità amministrattiva u tiġi ffaċilitata l-parteċipazzjoni fil-proċess il-ġdid. Il-kandidati potenzjali se jiġu gradwalment mistiedna għad-djalogu l-ġdid. Se tiġi pprogrammata assistenza teknika komprensiva fl-2014, b'enfasi fuq il-kandidati potenzjali. Bil-għan li jitnaqqas id-distakk fil-ħiliet u li jittejbu s-sistemi edukattivi, il-Kummissjoni se tkompli tiżviluppa l-pjattaforma tal-Balkani tal-Punent dwar l-edukazzjoni u t-taħriġ.

Taħt il-patroċinju tal-Kunsill tal-Kooperazzjoni Reġjonali (RCC), il-gruppi reġjonali stabbiliti taħt l-aġenda ta' Salonika bdew jindirizzaw il-prijoritajiet tal-Ewropa 2020. Qiegħda tissawwar strateġija Reġjonali 2020. Irid isir aktar sabiex jiżdiedu l-kuxjenza u l-kapaċità tal-gruppi reġjonali li bħalissa huma mxerrda sabiex ikunu jistgħu jwettqu evalwazzjonijiet regolari tal-pari u joħorġu rakkomandazzjonijiet. L-RCC se jkun jenħtieġlu jiżviluppa mekkaniżmu ta' monitoraġġ pubbliku. Ir-riżultati mill-gruppi u l-mekkaniżmu ta' monitoraġġ se jiġu segwiti mill-Kummissjoni fid-djalogu ekonomiku tagħha u fil-proċess tal-ipprogrammar tal-IPA.

Riformi li jwasslu għat-twettiq tal-kriterji ekonomiċi wkoll se jkunu appoġġati mill-Qafas tal-Investiment tal-Balkani tal-Punent (WBIF). Il-WBIF għandu rwol dejjem aktar importanti li jgħin fit-tħejjija u l-appoġġ ta' dawk l-investimenti li huma l-aktar meħtieġa biex jissaħħu t-tkabbir u l-impjiegi. Bil-WBIF, il-Kummissjoni, donaturi bilaterali u istituzzjonijiet finanzjarji internazzjonali qed jappoġġaw EUR 4 biljun f'investimenti kull sena fit-trasport, l-enerġija, l-ambjent, it-tibdil fil-klima, is-settur soċjali u s-settur privat / l-iżvilupp tal-SMEs, fejn il-Kummissjoni qiegħda tikkofinanzja pjattaforma tal-SMEs tal-Balkani tal-Punent immirata sabiex jittejjeb l-aċċess għall-finanzi għall-SMEs permezz ta' garanziji u kapital tar-riskju.

It-titjib tal-interkonnessjoni tat-trasport u l-enerġija bejn l-UE u l-pajjiżi tat-tkabbir se jkun prijorità ewlenija għall-promozzjoni tat-tkabbir ekonomiku sostenibbli, l-impjiegi, il-kummerċ u l-iskambji kulturali. Il-Kummissjoni tenfasizza l-importanza ta' żvilupp ulterjuri tal-infrastuttura Trans-Ewropea tal-enerġija u kooperazzjoni mal-Komunità tal-Enerġija. It-Trattat dwar il-Komunità tat-Trasport li se jsir dalwaqt se jippromwovi l-integrazzjoni tas-swieq u l-infrastruttura tat-trasport bl-art filwaqt li jgħin lill-pajjiżi tal-Balkani tal-Punent jimplimentaw l-istandards tat-trasport bl-art tal-UE. Il-Kummissjoni rrieżaminat in-Netwerks Trans-Ewropej tal-UE fil-qasam tat-trasport (TEN-T) u l-enerġija (TEN-E) bil-għan li ttejjeb il-konnessjonijiet mal-pajjiżi koperti mill-politiki tat-tkabbir u l-viċinat. F'dan is-sens, il-Kummissjoni adottat lista ta' Proġetti ta' Interess Komuni (PCIs) għall-iżvilupp ta' infrastruttura tal-enerġija trans-Ewropea. Lista ta' Proġetti ta' interess tal-Komunità tal-Enerġija (PECIs) għandha tiġi adottata mill-Kunsill Ministerjali li jmiss tal-Komunità tal-Enerġija.

Il-kooperazzjoni mat-Turkija se tissaħħaħ, mhux l-anqas fid-dawl tal-pożizzjoni strateġika tagħha u l-potenzjal bħala ċentru tal-enerġija. Fl-2013, it-Turkija rratifikat il-Ftehim tal-Pajplajn Trans-Anatoljan li għandu l-għan li jingħaqad mal-Pajplajn Trans-Adrijatiku, u jwassal il-gass naturali lill-UE mill-Kaspju permezz tat-Turkija. F'dan il-kuntest, it-tisħiħ tal-kooperazzjoni tal-enerġija UE-Turkija, kif ukoll il-progress rilevanti fin-negozjati tal-adeżjoni jkomplu jiffaċilitaw aktar progress lejn l-interkonnessjoni u l-integrazzjoni tas-swieq tal-enerġija tal-UE u t-Turkija. Il-Kummissjoni qiegħda tistenna b'interess evalwazzjoni tal-Bank Dinji li teżamina l-Unjoni Doganali UE-Turkija. Din l-evalwazzjoni, ikkuntrattata mill-Kummissjoni Ewropea, se tagħmel rakkomandazzjonijiet dwar it-titjib tal-funzjonalità tagħha u t-twessigħ possibbli tal-ambitu tagħha.

Sabiex tappoġġa x-xogħol dwar l-isfidi msemmija hawn fuq, il-Kummissjoni sejra:

- Tistieden lill-pajjiżi tat-tkabbir sabiex iħejju strateġija nazzjonali ta' riforma ekonomika li tikkonsisti f'żewġ elementi - il-programm makroekonomiku u fiskali eżistenti u programm ġdid ta' riformi strutturali u kompetittività. Il-proċess se jirriżulta f'rakkomandazzjonijiet speċifiċi għall-pajjiżi u gwida ċara dwar l-azzjonijiet meħtieġa sabiex jiksbu aktar progress lejn li jsiru ekonomija tas-suq li tiffunzjona sabiex itejbu l-kompetittività.

- Tniedi djalogu mal-pajjiżi dwar ir-rekwiżiti neċessarji sabiex jiġu ssodisfati l-istandards tal-ġestjoni finanzjarja pubblika, fejn titħejja t-triq għal appoġġ possibbli mill-baġit tal-IPA.

- Tipprovdi assistenza teknika komprensiva f'kooperazzjoni mill-qrib ma' organizzazzjonijiet internazzjonali oħra.

Matul il-perjodu 2007-2013, sa EUR 190 miljun f'għajnuna ta' qabel l-adeżjoni ġew ipprovduti sabiex jissaħħu l-kapaċitajiet istituzzjonali tal-gvernijiet f'oqsma bħall-ġestjoni tal-fondi pubbliċi, il-politika ekonomika u fiskali u l-istatistika, flimkien mal-kapaċitajiet istituzzjonali tal-banek nazzjonali.

Permezz tal-IPA II, il-Kummissjoni se tkompli tappoġġa r-riformi li jwasslu għat-twettiq tal-kriterji ekonomiċi u l-iżvilupp soċjoekonomiku, inkluż permezz tal-Qafas ta' Investiment tal-Balkani tal-Punent (WBIF), fejn se tipprijoritizza t-titjib fl-interkonnessjoni tat-trasport u l-enerġija bejn l-UE u l-pajjiżi tat-tkabbir, u tipprovdi assistenza teknika sabiex tappoġġa l-governanza ekonomika, id-djalogu dwar l-impjiegi u l-kwistjonijiet soċjali, l-objettivi tal-RCC dwar strateġija reġjonali tal-2020, u l-agrikoltura u l-iżvilupp rurali.

b) L-istat tad-dritt

L-istat tad-dritt huwa valur fundamentali li fuqu twaqqfet l-UE. Il-ħarsien tal-valuri, bħall-istat tad-dritt, huwa dak li l-Unjoni Ewropea ssawret biex tagħmel, mit-twelid tagħha sal-aħħar kapitoli fit-tkabbir. L-istat tad-dritt jibqa' prijorità għall-UE u huwa **fil-qalba tal-proċess tal-adeżjoni**, pilastru ewlieni tal-kriterji politiċi ta' Kopenħagen. Pajjiżi li jkunu jaspiraw li jidħlu fl-

Unjoni jenħtiġilhom jistabbilixxu u jippromwovu minn stadju bikri l-funzjonament tajjeb tal-istituzzjonijiet ta' bażi neċessarji biex jiġi assigurat l-istat tad-dritt. L-istat tad-dritt jappoġġa l-ambjent tan-negozju, jipprovdi ċertezza legali għall-operaturi ekonomiċi u jistimula l-investiment, it-tkabbir u l-impjiegi. Il-ġlieda kontra l-kriminalità organizzata u l-korruzzjoni hija fundamentali sabiex tiġi miġġielda l-infiltrazzjoni tas-sistemi politiċi, legali u ekonomiċi. Fil-biċċa l-kbira tal-pajjiżi tat-tkabbir, hemm ħtieġa għal riformi ġudizzjarji inklużivi, trasparenti u ambizzjużi bil-għan li jiġu żgurati sistemi ġudizzjarji indipendenti, imparzjali, effiċjenti u responsabbli. Attenzjoni partikolari hija meħtieġa għall-ħatra u l-evalwazzjoni tal-imħallfin u l-proċeduri dixxiplinari tagħhom. Hemm ukoll ħtieġa li jiġu stabbiliti oqfsa aktar b'saħħithom biex jiġu miġġielda l-korruzzjoni u l-kriminalità organizzata, li għadhom kwistjoni ta' tħassib serju f'bosta pajjiżi tat-tkabbir. Huma meħtieġa sforzi sabiex jiġi żgurat rekord sostnut ta' riżultati sostanzjali f'dan il-qasam fuq il-bażi ta' investigazzjoni, prosekuzzjoni u sentenzi tal-qorti effiċjenti, effettivi u imparzjali fil-każijiet fil-livelli kollha, inkluża l-korruzzjoni f'livelli għolja.

Il-proċess tal-**liberalizzazzjoni tal-viżi** inċentiva lill-pajjiżi tal-Balkani tal-Punent biex jieħdu passi sostanzjali sabiex jirriformaw dawk l-aspetti relatati l-aktar mill-qrib mal-proċess tal-liberalizzazzjoni tal-viżi. Dawk ir-riformi saħħu l-governanza interna. Il-pajjiżi jenħtiġilhom li jżidu l-isforzi tagħhom sabiex jikkonsolidaw dawk ir-riformi u jimplimentaw miżuri sabiex jimpedixxu l-abbuż tas-sistema liberalizzata tal-viżi kif indikat u rrakkomandat mill-Kummissjoni fir-rapporti tal-monitoraġġ ta wara l-liberalizzazzjoni tal-viżi. Il-Kummissjoni se tippreżenta r-raba' rapport ta' dan it-tip sa tmiem l-2013. Il-kwistjonijiet tal-migrazzjoni u l-ġestjoni tal-fruntieri se jkomplu jiġu indirizzati f'fora xierqa, bħall-qafas tal-SAA, u inkluż fil-Kapitolu 24 dwar il-ġustizzja, il-libertà u s-sigurtà.

Qed jiġi implimentat **approċċ ġdid għan-negozjati tal-adeżjoni** dwar il-ġudikatura u d-drittijiet fundamentali u l-ġustizzja, il-libertà u s-sigurtà. Fuq il-bażi tal-lezzjonijiet li ttieħdu, l-approċċ il-ġdid jintroduċi l-ħtieġa li jiġu żviluppati rekords ta' implimentazzjoni tar-riformi matul il-proċess. L-indirizzar ta' dawn il-kwistjonijiet kmieni fin-negozjati jagħti żmien massimu lill-pajjiżi tat-tkabbir sabiex jiżguraw li r-riformi jkollhom għeruq fondi u jkunu irreversibbli. L-approċċ il-ġdid qed jiġi applikat fin-negozjati mal-*Montenegro*, li pprepara pjanijiet ta' azzjoni komprensivi bħala bażi tan-negozjati tal-ftuħ dwar dawn il-kapitoli. Wara l-istedina tal-Kunsill Ewropew f'Ġunju 2013, l-approċċ il-ġdid qed jiġi integrat b'mod sħiħ fil-qafas ta' negozjar għas-*Serbja* u l-eżami analitiku tal-Kapitoli 23 u 24 jinsab għaddej.

L-istat tad-dritt huwa wkoll tema ewlenija fir-**relazzjonijiet tal-UE mal-pajjiżi l-oħra tat-tkabbir**. Id-Djalogu ta' Livell Għoli dwar l-Adeżjoni tal-Kummissjoni ma' *dik li kienet ir-Repubblika Jugoslava tal-Maċedonja* qed ikompli jindirizza kwistjonijiet tal-istat tad-dritt. Numru ta' prijoritajiet ewlenin tal-Opinjoni tal-Kummissjoni tal-2010 li tistabbilixxi l-kundizzjonijiet għall-ftuħ tan-negozjati tal-adeżjoni mal-*Albanija* jirrigwardaw l-istat tad-dritt. Il-Kummissjoni tappoġġa r-riforma ġudizzjarja permezz tad-Djalogu Strutturat dwar il-Ġustizzja tagħha mal-*Bosnja-Ħerżegovina* u wkoll qiegħda twettaq Djalogu Strutturat dwar l-Istat tad-Dritt mal-*Kosovo*, b'enfasi fuq il-ġlieda kontra l-kriminalità organizzata u l-korruzzjoni u riforma tal-ġudikatura. L-istat tad-dritt huwa wkoll prijorità fl-aġenda pożittiva mat-Turkija.

Sabiex tappoġġa x-xogħol dwar l-isfidi msemmija hawn fuq, il-Kummissjoni sejra:

- Timplimenta approċċ ġdid għall-kapitoli dwar il-ġudikatura u d-drittijiet fundamentali u dwar il-ġustizzja, il-libertà u s-sigurtà mal-Montenegro u s-Serbja u tkompli tipprijoritizza l-istat tad-dritt permezz ta' djalogi mmirati mal-pajjiżi l-oħra tat-tkabbir.

- Tiżgura l-koordinazzjoni mal-aġenziji Ewropej rilevanti (b'mod partikolari l-Europol, il-Eurojust u l-Frontex) u tinkoraġġixxi l-kooperazzjoni msaħħa bejn dawn l-aġenziji u l-pajjiżi tat-tkabbir, inkluża l-konklużjoni ta' ftehimiet operattivi mal-Europol.

- Issaħħaħ l-appoġġ għal riformi relatati mal-istat tad-dritt permezz tal-IPA II fuq il-livell kemm nazzjonali kif ukoll reġjonali, sabiex jiġu integrati r-riformi f'dawn l-oqsma ewlenin u sabiex jiġi żgurat skambju effettiv tal-aħjar prattika fit-twaqqif ta' rekords fil-ġlieda kontra l-kriminalità organizzata u l-korruzzjoni.

Fil-perjodu 2007-2013, aktar minn EUR 800 miljun f'għajnuna ta' qabel l-adeżjoni ġiet ipprovduta sabiex jittejbu s-settur tal-ġustizzja, l-indipendenza tal-ġudikatura, il-ġlieda kontra l-korruzzjoni u l-kriminalità organizzata, kif ukoll il-ġestjoni u s-sigurtà tal-fruntieri. **Permezz tal-IPA II**, se jiġu żviluppati strateġiji tas-setturi b'enfasi partikolari fuq l-iżvilupp ta' ġudikaturi indipendenti, effiċjenti u professjonali u l-appoġġ għall-iżvilupp ta' qafas b'saħħtu fil-livell nazzjonali u reġjonali u rekord ta' implimentazzjoni fil-ġlieda kontra l-kriminalità organizzata u l-korruzzjoni. Dan jinkludi miżuri ta' prevenzjoni u l-għoti lill-korpi tal-infurzar tal-liġi ta' għodod legali u investigattivi effettivi, b'mod partikolari l-kapaċità li jwettqu investigazzjonijiet finanzjarji.

c) Il-funzjonament tal-istituzzjonijiet li jiggarantixxu d-demokrazija

Il-kriterji politiċi ta' Kopenħagen jirrikjedu li l-pajjiżi kandidati jiksbu l-istabbiltà tal-istituzzjonijiet li jiggarantixxu d-demokrazija. Il-funzjonament tajjeb tal-istituzzjonijiet ta' bażi huwa vitali, kemm il-parlament nazzjonali, kif ukoll il-gvern jew l-amministrazzjoni pubblika. It-trasparenza, ir-responsabbiltà u l-effikaċja tal-istituzzjonijiet u l-amministrazzjonijiet pubbliċi, inkluża enfasi akbar fuq il-ħtiġijiet taċ-ċittadini u l-impriżi, jeħtieġ li jiġu prijoritizzati fil-biċċa l-kbira tal-pajjiżi tat-tkabbir. Jeħtieġ li jsir aktar sabiex tissaħħaħ id-demokrazija parteċipatorja u jiġu stabbiliti pjattaformi nazzjonali għal riformi relatati mal-UE li jibnu kunsens fost il-partijiet differenti u s-soċjetà aktar wiesgħa sabiex jappoġġaw ir-riformi l-kbar meħtieġa. Il-pajjiżi jenħtiġilhom ukoll li jsibu bilanċ xieraq bejn il-**gvern ċentrali, reġjonali u lokali** li jappoġġa bl-aħjar mod l-implimentazzjoni tar-riformi u l-forniment tas-servizzi liċ-ċittadini. Ir-rwol tal-awtoritajiet reġjonali u lokali fil-proċess tal-allinjament tal-UE u l-applikazzjoni eventwali tar-regoli tal-UE huwa wkoll ta' importanza ewlenija.

L-istituzzjonijiet demokratiċi għadhom fraġli f'numru ta' pajjiżi tat-tkabbir. Il-kultura ta' bini ta' kunsens hija nieqsa, u r-rwol tal-**parlamenti nazzjonali** għadu mhux żviluppat biżżejjed. Id-demokrazija titlob aktar milli biss li jsiru elezzjonijiet liberi u ġusti. Hija tfisser istituzzjonijiet b'saħħithom u responsabbli u proċessi parteċipatorji, mibnija madwar parlamenti nazzjonali. L-iskrutinju parlamentari huwa sikwit imnawwar mill-użu żejjed ta' proċeduri ta' urġenza għal-leġiżlazzjoni, sistemi u proċeduri dgħajfa ta' kumitati parlamentari u konsultazzjoni insuffiċjenti mal-partijiet ikkonċernati, b'input minimu mill-esperti.

L-elezzjonijiet bosta drabi huma perċepiti bħala opportunità biex jinkiseb kontroll politiku tal-istituzzjonijiet tal-istat li jmur ħafna aktar 'il bogħod mit-trasferiment normali leġittimu tal-poter politiku assoċjat ma' bidla fl-amministrazzjoni. F'bosta każijiet, saħansitra pożizzjonijiet li jinsabu relattivament fil-baxx fil-ġerarkija tal-amministrazzjoni pubblika jiġu ppoliticizzati. Dan jimmina l-kapaċità u wkoll ir-responsabbiltà tal-amministrazzjonijiet. Ir-**riforma tal-amministrazzjoni pubblika** hija vitali, inkluża l-professjonalizzazzjoni u d-depoliticizzazzjoni tas-servizz ċivili. Li jiġu integrati sew il-prinċipji meritokratiċi, li tiġi indirizzata l-korruzzjoni u jiġu żgurati proċeduri amministrattivi adegwati, flimkien mar-rispett għar-riżorsi umani, huwa ta' importanza fundamentali.

Is-soċjetà ċivili u ċ-ċittadini u b'mod partikolari ż-żgħażagħ huma ta' sikwit marġinalizzati mill-politikà ta' kuljum. Id-djalogu bejn dawk li jieħdu d-deċiżjonijiet u l-partijiet ikkonċernati jeħtieġ li jiġi żviluppat aktar. L-għoti tas-setgħa lis-soċjetà ċivili huwa komponent kruċjali f'kull sistema demokratika. Dan isaħħaħ ir-responsabbiltà politika u l-koeżjoni soċjali, japprofondixxi l-fehim u l-inkussività tar-riformi relatati mal-adeżjoni, u jappoġġa r-rikonċiljazzjoni f'soċjetajiet maqsuma mill-kunflitti. F'xi każijiet, jeħtieġ li jiġi żviluppat ambjent li joffri aktar appoġġ u possibiltajiet, li jtejjeb il-kundizzjonijiet għad-djalogu dwar il-

politiki u l-kontribut mhux partiġġan fil-proċess tat-teħid tad-deċiżjonijiet, appoġġat minn statistika ta' kwalità tajba pprovduta minn korpi nazzjonali indipendenti tal-istatistika. L-indipendenza u l-effikaċja tal-korpi ewlenin bħall-**ombudsman** u **l-istituzzjonijiet tal-awditjar tal-istat** jeħtieġ li jiġu żgurati u r-rakkomandazzjonijiet tagħhom jeħtieġ li jiġu segwiti b'mod xieraq.

Sabiex tappoġġa x-xogħol dwar l-isfidi msemmija hawn fuq, il-Kummissjoni sejra:

- Taħdem b'mod aktar intensiv ma' organizzazzjonijiet internazzjonali bħall-Kunsill tal-Ewropa, l-OSCE/ODIHR u l-OECD (SIGMA) sabiex tappoġġa r-riforma elettorali u parlamentari; tkompli tippromwovi l-kooperazzjoni interparlamentari bejn il-parlamenti nazzjonali tar-reġjun u dawk tal-Istati Membri tal-UE u l-Parlament Ewropew.

- Iżżid il-prijorità li tagħti lir-riforma tal-amministrazzjoni pubblika fil-proċess tal-adeżjoni, b'enfasi partikolari fuq it-trasparenza, id-depoliticizzazzjoni u l-proċessi ta' reklutaġġ meritokratiċi.

- Iżżid l-enfasi fuq is-soċjetà ċivili, inkluż il-bini tal-kapaċitajiet u tinkoraġġixxi l-ħolqien ta' ambjent favorevoli għall-iżvilupp tiegħu u involviment akbar tal-partijiet interessati fir-riformi, inkluż permezz ta' trasparenza akbar tal-azzjoni u l-infiq tal-gvern;

- Tippromwovi parteċipazzjoni wiesgħa fil-proċess tal-adeżjoni, fejn tibni fuq l-eżempju pożittiv tal-Montenegro, u tinkoraġġixxi trasparenza massima fl-ittrattar ta' dokumenti rilevanti.

Fil-perjodu 2007-2013, aktar minn EUR 30 miljun f'għajnuna ta' qabel l-adeżjoni ġew ipprovduti sabiex tissaħħaħ, fost affarijiet oħra, il-kapaċità tal-assemblej parlamentari nazzjonali, l-ombudsmen u l-istituzzjonijiet nazzjonali tal-awditjar. Fl-istess perjodu, l-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili ġew appoġġati bi kważi EUR 190 miljun mill-IPA, u wkoll b'aktar minn EUR 35 miljun mill-Istrument Ewropew għad-Demokrazija u d-Drittijiet tal-Bniedem (EIDHR). **Permezz tal-IPA II**, il-Kummissjoni se tappoġġa t-tisħiħ tal-istituzzjonijiet demokratiċi, il-governanza tajba, inklużi l-ombudsmen, u r-riforma tal-amministrazzjoni pubblika, inklużi proġetti ta' ġemellaġġ fl-oqsma msemmija hawn fuq. Il-Kummissjoni se tesplora wkoll għażliet sabiex tagħti s-setgħa u tkompli tappoġġa l-ġenerazzjoni li jmiss ta' dawk li jsawru l-politika, uffiċjali pubbliċi u mexxejja, inkluż permezz ta' programmi ta' żjajjar aktar immirati u skema possibbli ta' boroż ta' studju tal-UE. Il-Kummissjoni se tkompli wkoll tappoġġa l-bini tal-kapaċità tas-soċjetà ċivili, inkluż permezz tal-Faċilità tas-Soċjetà Ċivili, u tipprovdi rwol imsaħħaħ għas-soċjetà ċivili fl-ipprogrammar strateġiku tal-IPA II.

d) Drittijiet fundamentali

Id-drittijiet ċivili, politiċi, soċjali u ekonomiċi, kif ukoll id-drittijiet ta' persuni li jiffurmaw parti minn minoranzi huma kwistjonijiet sinifikanti fil-biċċa l-kbira tal-pajjiżi tat-tkabbir. Id-drittijiet fundamentali huma b'mod ġenerali garantiti bil-liġi fil-pajjiżi tat-tkabbir iżda f'bosta każijiet mhumiex implimentati fil-prattika. Jeħtieġ li jsir aktar biex tittejjeb il-pożizzjoni tan-nisa u biex tiġi żgurata l-ugwaljanza bejn is-sessi, biex jiġu implimentati d-drittijiet tat-tfal u appoġġati n-nies b'diżabilità.

F'numru ta' pajjiżi tat-tkabbir, il-libertà tal-espressjoni għadha kwistjoni ta' tħassib serju. Il-minoranzi etniċi, b'mod partikolari r-Roma, jaffaċċaw ħafna diffikultajiet, minkejja l-eżistenza ta' oqfsa legali li jappoġġaw id-drittijiet tagħhom. Huwa importanti li jiġi kkonsolidat qafas koerenti dwar il-ġlieda kontra ċerti forom u espressjonijiet ta' razziżmu u ksenofobija f'oqsma bħall-midja awdjoviżiva, l-isport, il-politika, l-edukazzjoni u l-internet. Id-diskriminazzjoni abbażi tal-orjentazzjoni sesswali hija wkoll imxerrda. Dawn il-gruppi vulnerabbli jaffaċċaw ukoll ostilità mis-soċjetà li tista' tieħu l-forma ta' diskors ta' mibegħda, vjolenza u intimidazzjoni.

Fil-Komunikazzjoni ta' din is-sena, il-Kummissjoni qed tqiegħed enfasi partikolari fuq il-libertà tal-espressjoni, is-sitwazzjoni tar-Roma, u l-pożizzjoni tal-persuni LGBTI. Il-Kummissjoni qiegħda taħdem mill-qrib dwar dawn il-kwistjonijiet tad-drittijiet fundamentali mal-organizzazzjonijiet internazzjonali u reġjonali rilevanti, b'mod partikolari l-Kunsill tal-Ewropa u l-OSCE. Il-Kummissjoni tipproponi li l-pajjiżi kandidati jipparteċipaw bħala osservaturi fl-Aġenzija tad-Drittijiet Fundamentali tal-UE, biex jiġu appoġġati l-isforzi tagħhom sabiex jiġi żgurat rispett sħiħ tad-drittijiet fundamentali.

- ***Libertà tal-espressjoni***

Il-Kummissjoni qiegħda tipprijoritizza l-libertà tal-espressjoni u l-midja fil-proċess tal-adeżjoni mal-UE u fl-appoġġ finanzjarju u tekniku tagħna. F'Ġunju 2013, il-Kummissjoni flimkien mal-Parlament Ewropew organizzat **konferenza Speak-Up!2** li ġabet flimkien mijiet ta' partijiet interessati ewlenin mill-midja, is-soċjetà ċivili u l-awtoritajiet nazzjonali.

Il-pajjiżi tat-tkabbir huma kkaratterizzati fil-biċċa l-kbira tal-każijiet minn xenarji tal-midja li huma pluralistiċi. Madankollu, il-konferenza Speak-Up!2 kkonfermat li numru ta' sfidi importanti jeħtieġu li jiġu indirizzati b'mod urġenti. Każijiet ta' **vjolenza u intimidazzjoni kontra l-ġurnalisti** huma problema li għadha għaddejja, u dan iwassal għal awtoċensura. Jeħtieġ li l-awtoritajiet iżidu l-isforzi tagħhom fl-investigazzjoni ta' każijiet ġodda u tal-passat u jaraw li jiġu imposti sanzjonijiet dissważivi kontra min wettaqhom. Permezz tad-dekriminalizzazzjoni tad-**defamazzjoni**, ittieħed pass importanti lejn il-protezzjoni tal-ġurnaliżmu liberu u kritiku fix-xlokk tal-Ewropa. Madankollu, il-prosekuzzjonijiet tal-ġurnalisti għadhom għaddejjin. Hemm il-ħtieġa li l-ġudikatura tiġi żviluppata u mħarrġa sabiex jiġi evitat l-abbuż tal-poter tal-istat.

L-interferenza politika mal-libertà tal-midja għadha kwistjoni ta' tħassib serju. Huma meħtieġa aktar sforzi biex tiġi żgurata l-indipendenza politika u finanzjarja tax-**xandara tas-servizz pubbliku** fil-Balkani tal-Punent. L-aħjar mod biex dan ikun assigurat huwa li jkun hemm finanzjament sostenibbli u regoli trasparenti għall-appuntar ta' membri tal-bordijiet u impenn nazzjonali b'saħħtu għar-riformi meħtieġa. Fil-biċċa l-kbira tal-pajjiżi tat-tkabbir, **l-aġenziji regolatorji** mhumiex qed jiffunzjonaw b'mod sodisfaċenti. Minbarra dan, ma hemmx **awtoregolamentazzjoni tal-midja** funzjonali u l-fornituri tal-midja jeħtieġu li jagħmlu sforz akbar sabiex itejbu l-governanza interna tagħhom. Hemm ukoll il-ħtieġa li tiġi indirizzata **l-pressjoni ekonomika informali fuq il-midja**, inkluż permezz tat-**trasparenza tas-sjieda tal-midja**, fejn tiġi evitata l-konċentrazzjoni żejda tagħha u regoli trasparenti dwar l-akkwist tar-riklamar tal-gvern. Il-liġijiet tax-xogħol għandhom ukoll jiġu implimentati kif suppost fil-fornituri tal-midja.

Sabiex tappoġġa l-ħidma dwar dawn l-isfidi, il-Kummissjoni se tagħmel dan li ġej:

- Tippromwovi l-libertà tal-espressjoni u l-midja u tenfasizza l-importanza tagħha għas-sħubija fl-UE permezz tad-djalogi politiċi regolari tagħna mal-pajjiżi tat-tkabbir.

- Tiżgura li l-libertà tal-espressjoni u l-midja huma konsistentement indirizzati bħala prijorità permezz tal-Kapitolu 23 ġudikatura u drittijiet fundamentali u l-Kapitolu 10 dwar is-soċjetà tal-informazzjoni u l-midja.

- Tagħti premju għall-eċċellenza fil-ġurnaliżmu investigattiv sa mill-2014.

Fil-perjodu 2007-2013, aktar minn EUR 27 miljun f'għajnuna ta' qabel l-adeżjoni ġew ipprovduti sabiex jgħinu lill-pajjiżi jindirizzaw l-isfidi relatati mal-libertà tal-espressjoni. Permezz tal-IPA II, il-Kummissjoni se tiżviluppa viżjoni fit-tul tal-assistenza finanzjarja tal-UE dwar il-libertà tal-espressjoni, u wkoll taħdem flimkien mal-imsieħba ewlenin (pereżempju, il-Kunsill tal-Ewropa, l-OSCE, l-OECD).

- ***Roma***

Hemm madwar 10 sa 12-il miljun Roma fl-Ewropa, li madwar erba' miljuni minnhom jinsabu fit-Turkija, u miljun minnhom jinsabu fil-Balkani tal-Punent. Madwar l-Ewropa, is-**sitwazzjoni**

tal-biċċa l-kbira tal-komunitajiet Roma hija kwistjoni ta' tħassib serju. Ir-Roma huma sikwit vittmi ta' razziżmu, diskriminazzjoni u esklużjoni soċjali u jgħixu f'faqar kbir, u huma nieqsa minn aċċess suffiċjenti għall-kura tas-saħħa, l-edukazzjoni u t-taħriġ, l-akkomodazzjoni u l-impjiegi. Fid-dawl tal-kundizzjonijiet diffiċli li jaffaċċaw, numri sinifikanti minnhom iħallu r-reġjun u jfittxu asil f'numru ta' pajjiżi tal-UE. Il-biċċa l-kbira ta' dawn il-pretensjonijiet fl-aħħar mill-aħħar ma jirnexxux. Is-sitwazzjoni mhix sostenibbli.

Sa mill-2011, ġie stabbilit fil-livell tal-UE qafas għall-Istrateġiji Nazzjonali tal-Integrazzjoni tar-Roma. B'enfasi fuq it-tnaqqis tal-faqar, l-esklużjoni soċjali u d-diskriminazzjoni kontra r-Roma, l-għanijiet u l-prinċipji ta' dan il-qafas huma daqstant ieħor rilevanti għall-pajjiżi tat-tkabbir, fejn ħafna aktar jeħtieġ li jsir sabiex tiġi ffaċilitata l-inklużjoni soċjali u ekonomika tar-Roma u biex jiġu żviluppati u żgurati implimentazzjoni, segwitu u monitoraġġ adegwati tal-**istrateġiji nazzjonali tar-Roma**. L-inklużjoni tar-Roma jeħtieġ li ssir prijorità nazzjonali, mhux biss fid-dokumenti ta' strateġija iżda fl-impenn fid-dinja reali, b'miżuri sabiex jiżdied l-aċċess għall-**edukazzjoni**, jiġi xprunat l-**impjieg** u jiżdiedu l-kundizzjonijiet tas-**saħħa** u tal-**akkomodazzjoni**, b'mod partikolari sabiex jġi żgurat aċċess għall-utilitajiet pubbliċi bħall-ilma u l-elettriku. Il-kwistjoni tad-**dokumentazzjoni ċivili** u r-reġistrazzjoni tar-Roma jeħtieġ li tiġi indirizzata.

L-inklużjoni tar-Roma tibqa' objettiv ewlieni u se tkun sfida politika dejjem akbar jekk ma titteħidx azzjoni aktar b'saħħitha. Huwa meħtieġ appoġġ ikkoordinat ibbażat fuq **rieda politika** qawwija fil-livelli kollha, b'mod partikolari minn **awtoritajiet muniċipali** u gvernijiet nazzjonali fil-pajjiżi kkonċernati, kif ukoll bidla fil-mod ta' ħsieb fost il-popolazzjonijiet maġġoritarji. **Il-mexxejja tar-Roma** wkoll jeħtieġ li jagħmlu l-parti tagħhom, billi jippromwovu rata ogħla ta' reġistrazzjoni ċivili, billi jaraw li jkun hemm parteċipazzjoni fl-edukazzjoni obbligatorja u billi jillimitaw il-fluss ta' dawk li jfittxu l-ażil. L-awtoritajiet lokali jeħtieġ li jkunu lesti li jinfurzaw l-attendenza u jindirizzaw ir-reżistenza mill-popolazzjonijiet maġġoritarji għall-edukazzjoni konġunta, inkluż billi jorbtu l-ħlasijiet tal-assistenza soċjali mal-attendenza fl-iskejjel.

Il-Kummissjoni qiegħda taħdem mill-qrib ma' kull wieħed mill-pajjiżi tat-tkabbir sabiex teżamina l-progress fl-implimentazzjoni ta' impenji ta' importanza ewlenija meħuda sabiex tiġi promossa l-inklużjoni ulterjuri tal-komunità tar-Roma. Il-koerenza tal-appoġġ għar-Roma fil-pajjiżi tat-tkabbir max-xogħol li qed isir fil-livell tal-UE jeħtieġ li tiġi msaħħa.

Sabiex tappoġġa x-xogħol dwar l-isfidi msemmija hawn fuq, il-Kummissjoni sejra:

- Tappoġġa u tinkoraġġixxi l-laqgħat nazzjonali ta' segwitu għas-seminars tal-2011; b'monitoraġġ rigoruż tal-implimentazzjoni tal-konklużjonijiet operattivi permezz ta' kumitati tal-monitoraġġ tal-pajjiżi.

- Iżżid u timmira aħjar il-finanzjament tal-IPA permezz ta' "faċilità" tar-Roma sabiex jiġu ffinanzjati miżuri miftehma fis-seminars nazzjonali, b'kooperazzjoni mtejba ma' organizzazzjonijiet internazzjonali oħra.

- Torganizza konferenza dwar ir-Roma fi Brussell fl-2014 dwar id-direzzjoni futura, li tinkludi l-għoti ta' premjijiet lil NGOs għal proġetti innovattivi u ta' suċċess għall-inklużjoni tar-Roma.

Fil-perjodu 2007-2013, aktar minn EUR 100 miljun f'għajnuna ta' qabel l-adeżjoni ġew ipprovduti sabiex jappoġġaw l-inklużjoni soċjali u l-integrazzoni tar-Roma fil-pajjiżi tat-tkabbir, inkluża l-akkomodazzjoni. **Permezz tal-IPA II**, il-Kummissjoni se timmira aħjar il-fondi u ssaħħaħ il-kooperazzjoni strateġika mal-partijiet interessati esterni, filwaqt li tidentifika l-aħjar prattiki u tibni fuqhom. Il-proġetti li jkollhom impatt dirett fuq il-ħajjiet tal-persuni Roma individwali se jiġu prijoritizzati, b'enfasi partikolari fuq l-edukazzjoni u l-inklużjoni soċjali.

- ***Persuni leżbjani, omosesswali, bisesswali, transġeneru u intersesswali (LGBTI)***

L-omofobija, id-diskriminazzjoni u r-reati tal-mibegħda abbażi tal-orjentazzjoni sesswali u l-identità tal-ġeneru għadhom fenomeni mifruxa ħafna fil-Balkani tal-Punent u fit-Turkija. Dan

huwa parzjalment minħabba oqfsa leġiżlattivi mhux kompluti, iżda wkoll minħabba l-implimentazzjoni inkonsistenti tad-dispożizzjonijiet legali eżistenti. Il-ksur tad-drittijiet jinkludi diskriminazzjoni f'oqsma bħall-impjiegi u l-edukazzjoni, in-nuqqas ta' ċerti awtoritajiet li jinfurzaw il-libertà tal-kelma u tal-għaqda, id-diskors tal-mibegħda, l-intimidazzjoni u l-vjolenza fiżika, u saħansitra l-qtil.

F'Ġunju 2013, l-UE adottat linji gwida għall-promozzjoni u l-protezzjoni tat-tgawdija tad-drittijiet tal-bniedem kollha mill-persuni LGBTI sabiex tipprovdi gwida għall-azzjonijiet esterni tal-UE f'dan il-qasam. Strateġija ta' suċċess f'dan il-qasam fil-pajjiżi tat-tkabbir titlob impenn politiku qawwi mill-gvernijiet, l-awtoritajiet lokali u l-korpi tal-infurzar tal-liġi kkonċernati, kif ukoll mill-UE. L-awtoritajiet fil-pajjiż tat-tkabbir jista' jkollhom rwol kruċjali sabiex joħolqu bidla fil-mod ta' ħsieb fis-soċjetà kollha fir-rigward ta' persuni LGBTI, li ħafna drabi hija ambivalenti jew saħansitra ostili.

Hemm ħtieġa urġenti li l-**leġiżlazzjoni ta' kontra d-diskriminazzjoni** tiġi estiża sabiex tinkludi l-orjentazzjoni sesswali u l-identità tal-ġeneru fil-kamp ta' applikazzjoni tagħha fit-Turkija u dik li kienet ir-Repubblika Jugoslava tal-Maċedonja. **Il-leġiżlazzjoni kontra r-reati tal-mibegħda** għadha trid tiddaħħal fil-biċċa l-kbira tal-pajjiżi. It-taħriġ ta' dawk li jinfurzaw il-liġi, l-istituzzjonijiet tal-ombudsman, l-imħallfin u l-professjonisti tal-midja huwa meħtieġ sabiex tiżdied il-kuxjenza dwar leġiżlazzjoni ġdida, sabiex **tiġi żgurata implimentazzjoni kif suppost** u sabiex ikun hemm kontribut għal fehim aħjar. Il-pajjiżi għandhom isegwu approċċ ta' **tolleranza żero fir-rigward tad-diskors tal-mibegħda, il-vjolenza u l-intimidazzjoni** u jieħdu passi bħala kwistjoni ta' prijorità sabiex jindirizzaw każijiet mill-passat u jkunu lesti li jirreaġixxu b'mod robust għal każijiet ġodda fil-futur. Jeħtieġ li l-pajjiżi jieħdu miżuri sabiex **jiġġieldu kontra l-isterjotipi u l-miżinformazzjoni**, inkluż fis-sistema edukattiva. Il-valuri reliġjużi jew kulturali ma jistgħux jiġu invokati biex tiġi ġġustifikata xi forma ta' diskriminazzjoni. Il-libertà tal-għaqda u tal-espressjoni għandha tkun protetta, inkluż permezz ta' mmaniġġar tajjeb ta' pride parades, inkluż fis-Serbja, fejn sfortunatament il-parata ta' din is-sena ġiet projbita għat-tielet sena konsekuttiva għal raġunijiet ta' sigurtà.

Sabiex tappoġġa x-xogħol dwar l-isfidi msemmija hawn fuq, il-Kummissjoni sejra:

- Iżżid l-appoġġ politiku u l-viżibilità billi, fost l-oħrajn, tara li dawn il-kwistjonijiet ikunu indirizzati sistematikament fil-fora xierqa mal-pajjiżi tat-tkabbir kif ukoll fin-negozjati tal-adeżjoni, filwaqt li tistabbilixxi prijoritajiet ċari tal-politika u ttejjeb il-monitoraġġ u s-segwitu.

- Torganizza konferenza ta' livell għoli tal-LGBTI fl-2014 bil-għan li tanalizza l-qagħda preżenti u l-progress miksub, tikkondividi l-aħjar prattika u tadotta konklużjonijiet operattivi.

- Ittejjeb il-kooperazzjoni strateġika mal-partijiet interessati esterni (organizzazzjonijiet internazzjonali u s-soċjetà ċivili).

Fil-perjodu 2007-2013, aktar minn EUR 2,5 miljun ġew ipprovduti f'appoġġ speċifiku għal kwistjonijiet tal-LGBTI, kemm permezz tal-IPA kif ukoll permezz tal-EIDHR. **Permezz tal-IPA II**, il-Kummissjoni se timmira aħjar il-finanzjament inkluż taħriġ tal-impjegati ta' istituzzjonijiet pubbliċi rilevanti, inklużi mħallfin u pulizija, u kampanji mmirati u inizjattivi oħra (workshops, avvenimenti) sabiex tqajjem kuxjenza u żżid it-tolleranza. Il-Kummissjoni se tikkoordina l-assistenza tagħha dwar dawn il-kwistjonijiet, b'mod partikolari mal-Kunsill tal-Ewropa u l-OSCE.

e) Immaniġġar ta' kwistjonijiet bilaterali u ħruġ mid-dell tal-passat

Il-ftehim storiku f'April bejn Belgrad u Pristina joħloq il-kundizzjonijiet għall-bini ta' futur komuni Ewropew għaż-żewġ naħat. Huwa jqiegħed lit-tilwimiet bilaterali l-oħra f'dawl ġdid, u juri x'jista' jinkiseb permezz ta' rieda politika, kuraġġ u appoġġ mill-UE. Wara bosta laqgħat ta' livell għoli ffaċilitati mill-UE, is-Serbja u l-Kosovo qablu fid-19 ta' April dwar "L-ewwel ftehim dwar prinċipji li jirregolaw in-normalizzazzjoni tar-relazzjonijiet", ikkumplimentat

f'Mejju minn pjan ta' implimentazzjoni komprensiv b'kalendarju ċar sa tmiem l-2013. Dan witta t-triq għad-deċiżjoni tal-Kunsill Ewropew li jiftaħ in-negozjati tal-adeżjoni mas-Serbja u witta t-triq ukoll għall-Kunsill sabiex japprova direttivi ta' negozjar għal SAA mal-Kosovo.

Sar ukoll progress dwar **kwistjonijiet bilaterali** f'postijiet oħra fir-reġjun, u r-relazzjonijiet tajbin bejn il-ġirien - element essenzjali tal-proċess ta' Stabbilizzazzjoni u Assoċjazzjoni - ġew imsaħħa. Is-Serbja u l-Bosnja-Ħerzegovina intensifikaw il-kuntatti, il-President tas-Serbja esprima apoloġija pubblika għar-reati mwettqa fil-Bosnja-Ħerzegovina, u kien hemm atmosfera ġdida u aktar kostruttiva fir-relazzjonijiet bejn is-Serbja u l-Kroazja. Il-kuntatti bilaterali u multilaterali bejn il-pajjiżi tar-reġjun ukoll komplew f'oqsma senstittivi bħad-delitti tal-gwerra, ir-ritorn tar-refuġjati, il-kriminalità organizzata u l-kooperazzjoni tal-pulizija. Bosta ftehimiet bejn il-prosekuturi tad-delitti tal-gwerra ġew iffirmati, inkluż bejn il-Bosnja-Ħerzegovina u kemm il-Kroazja, kif ukoll is-Serbja. L-ostakli għall-estradizzjoni qed jiġu indirizzati. Ir-rappreżentanti tal-Presidenti tal-Bosnja-Ħerzegovina, il-Kroazja, il-Montenegro, is-Serbja u l-Kosovo ltaqgħu f'Settembru sabiex jiddiskutu l-istatut tal-inizjattiva tal-verità u r-rikonċiljazzjoni RECOM għall-ewwel darba. Huma qablu dwar l-objettivi u r-rwol essenzjali ta' din l-inizjattiva. Il-proġett reġjonali tal-akkomodazzjoni skont il-proċess ta' Sarajevo qed jiġi implimentat mill-Kroazja, is-Serbja, il-Bosnja-Ħerzegovina u l-Montenegro.

Il-progress li sar jeħtieġ li jiġi kkonsolidat. Bosta problemi bilaterali għadhom mhux solvuti, inkluż fir-rigward tal-minoranzi u l-kwistjonijiet li rriżultaw mill-isfaxxar ta' dik li kienet il-Jugoslavja, bħad-demarkazzjoni tal-fruntieri. Perspettivi fundamentalment opposti dwar l-istorja riċenti huma ta' piż fuq ir-relazzjonijiet, kif inhija wkoll il-prevalenza ta' problemi interetniċi. Il-mexxejja politiċi u oħrajn jeħtieġ li juru aktar responsabbiltà u jieħdu pożizzjoni aktar soda sabiex jikkundannaw id-diskors tal-mibegħda u manifestazzjonijiet oħra ta' intolleranza meta dawn iseħħu. Hija meħtieġa aktar ħidma sabiex dawk responsabbli jkollhom jerfgħu r-responsabbiltà tar-reati tagħhom, sabiex jiġu indirizzati kwistjonijiet pendenti dwar ir-refuġjati u l-persuni mġiegħla jiċċaqilqu internament u sabiex jiġu normalizzati r-relazzjonijiet dwar is-sitwazzjoni tal-minoranzi. Ma kienx hemm biżżejjed progress dwar il-persuni nieqsa.

Tilwim interetniku u dwar l-i*statu*s qed ikompli jfixkel il-funzjonament tal-istituzzjonijiet fl-istati, b'mod partikolari fil-Bosnja-Ħerzegovina, u dan qed ixekkel il-proċess ta' riforma. Kwistjonijiet diffiċli relatati mal-etniċità jistgħu jiġu indirizzati b'suċċess permezz tad-djalogu u l-kompromess, kif muri mill-ftehim tas-Serbja-Kosovo u l-implimentazzjoni li tinsab għaddejja tal-Ftehim ta' Qafas Ohrid f'dik li kienet ir-Repubblika Jugoslava tal-Maċedonja.

Kwistjonijiet bilaterali pendenti qed ikomplu jaffettwaw ħażin il-proċess tal-adeżjoni. Fl-ispirtu ta' relazzjonijiet tajbin bejn il-ġirien, kwistjonijiet bilaterali miftuħa jeħtieġ li jiġu indirizzati mill-partijiet ikkonċernati kemm jista' jkun malajr. Jeħtieġ li jsir kull sforz sabiex jiġi evitat li jiddaħħal tilwim bilaterali sinifikanti fl-UE. Il-Kummissjoni qiegħda tħeġġeġ lill-partijiet biex jagħmlu kull sforz biex isolvu t-tilwim pendenti skont il-prinċipji u l-mezzi stabbiliti, inkluż billi jirreferu l-kwistjonijiet kif xieraq lill-Qorti Internazzjonali tal-Ġustizzja jew lil korpi oħra eżistenti jew ad hoc tar-riżoluzzjoni tat-tilwim. Is-Slovenja u l-Kroazja wrew li dan l-approċċ jista' jwassal għal riżultati pożittivi. Il-kwistjonijiet bilaterali ma għandhomx ifixklu l-proċess tal-adeżjoni.

L-UE issa tinsab fil-proċess li tintegra r-rekwiżit tan-normalizzazzjoni tar-relazzjonijiet bejn Belgrad u Pristina fil-qafas għan-negozjati tal-adeżjoni mas-Serbja. Fir-rigward ta' dik li kienet ir-Repubblika Jugoslava tal-Maċedonja, iż-żamma ta' relazzjonijiet tajba bejn il-ġirien, inkluża soluzzjoni negozjata u aċċettabbli għaż-żewġ naħat dwar il-kwistjoni tal-isem, taħt il-patroċinju tan-NU, tibqa' essenzjali u jeħtieġ li tinstab mingħajr aktar dewmien. Il-Kummissjoni tinsab lesta li tiffaċilita l-ħolqien tal-impetu politiku neċessarju biex jinstabu soluzzjonijiet u li tappoġġa inizjattivi relatati.

Ir-rikonċiljazzjoni hija essenzjali sabiex tiġi promossa l-istabbiltà f'reġjun li biss ftit żmien ilu kien milqut mill-kunflitt. Il-pajjiżi tar-reġjun, l-Istati Membri u l-UE jeħtieġu jagħmlu iżjed biex jappoġġaw il-ħolqien ta' ambjent fl-Ewropa tax-xlokk li jkun jgħin biex jingħeleb id-dell tal-passat, u b'hekk jitnaqqas ir-riskju li kwistjonijiet bilaterali miftuħa jiġu strumentalizzati politikament. Il-Kummissjoni tenfasizza l-importanza tad-dikjarazzjoni tal-Kroazja dwar il-promozzjoni tal-valuri Ewropej fix-Xlokk tal-Ewropa. Ir-rieda tal-Kroazja li tuża l-pożizzjoni unika tagħha bħala l-ewwel Stat Membru tal-UE serjament milqut mill-kunflitti tas-snin disgħin sabiex tipprovdi appoġġ politiku u tekniku lill-ġirien tagħha fit-triq tagħhom lejn l-UE hija ta' min ifaħħarha. Il-Kummissjoni hija lesta li tiffaċilita dan l-appoġġ, b'mod partikolari permezz tal-faċilità Taiex.

Il-kooperazzjoni reġjonali kompliet f'fora reġjonali bħall-Komunità tal-Enerġija, iż-Żona Komuni Ewropea tal-Avjazzjoni, iż-Żona tal-Kummerċ Ħieles tal-Ewropa Ċentrali (CEFTA) u l-Iskola Reġjonali tal-Amministrazzjoni Pubblika. Il-Kunsill tal-Kooperazzjoni Reġjonali qiegħed ikompli jiżviluppa r-rwol tiegħu bħala pjattaforma għall-promozzjoni ta' kwistjonijiet ta' importanza għar-reġjun kollu kemm hu u l-perspettiva tal-UE tiegħu, u b'hekk il-kooperazzjoni reġjonali qiegħda tkompli tingħata aktar importanza fl-aġenda politika tal-pajjiżi. Il-proposta tal-Montenegro għall-grupp tas-Sitta tal-Balkani tal-Punent (li jġib flimkien lill-Albanija, il-Bosnja-Ħerzegovina, dik li kienet ir-Repubblika Jugoslava tal-Maċedonja, il-Kosovo, il-Montenegro u s-Serbja) hija inizjattiva kostruttiva, li tibni fuq l-esperjenza pożittiva tal-grupp ta' Erbgħa ta' Visegrad. Huwa importanti li dawn l-inizjattivi jkunu kumplimentari u jżidu l-valur mal-arranġamenti eżistenti u li jkunu tar-reġjun u mmexxija minnu. Il-parteċipazzjoni attiva fl-istrateġiji makroreġjonali tad-Danubju u tal-Adrijatiku-Jonju tista' wkoll tappoġġa l-iżvilupp ekonomiku u soċjali u tippromwovi l-integrazzjoni tal-UE.

Sabiex tappoġġa x-xogħol dwar l-isfidi msemmija hawn fuq, il-Kummissjoni sejra:

- Tinkoraġġixxi l-iżvilupp ta' netwerk ta' ftehimiet bilaterali bejn il-pajjiżi li huma partijiet għall-Ftehimiet ta' Stabbilizzazzjoni u Assoċjazzjoni sabiex jiġi pprovdut qafas għal djalogu politiku miżjud dwar il-kwistjonijiet ta' importanza ewlenija.

- Tkompli toffri appoġġ politiku u faċilitazzjoni għall-pajjiżi kollha kkonċernati sabiex isibu soluzzjonijiet għall-kwistjonijiet bilaterali kemm jista' jkun malajr u tkompli tappoġġa attivament l-isforzi f'fora oħra sabiex jinstabu soluzzjonijiet.

Fil-perjodu 2007-2013, il-Kummissjoni pprovdiet finanzjament sinifikanti ta' qabel l-adeżjoni għal proġetti u inizjattivi li jappoġġaw ir-rikonċiljazzjoni, u, b'mod aktar ġenerali, il-kooperazzjoni reġjonali u transfruntiera. **Bl-IPA II**, ir-rikonċiljazzjoni se tkun tema ta' importanza ewlenija u l-Kummissjoni se tkompli tappoġġa l-inizjattivi mmirati sabiex jiġu indirizzati kwistjonijiet tal-passat relatati mal-gwerra (il-proċess ta' Sarajevo, in-netwerk tal-prosekuturi tad-delitti tal-gwerra, il-proċess tal-verità u r-rikonċiljazzjoni (RECOM)). Se tkun ukoll inkoraġġita u appoġġata l-kooperazzjoni f'oqsma bħall-edukazzjoni, ix-xjenza, il-kultura, il-midja, iż-żgħażagħ u l-isport. Il-Kummissjoni se tkompli tappoġġa inizjattivi reġjonali, bħall-Kunsill ta' Kooperazzjoni Reġjonali u l-Iskola Reġjonali tal-Amministrazzjoni Pubblika. Se jkun importanti li tiġi żgurata l-koerenza mill-qrib u l-allinjament tal-fondi bejn il-pajjiżi u l-programmi reġjonali u l-istrateġiji makroreġjonali rilevanti.

***

III. KONKLUŻJONIJIET U RAKKOMANDAZZJONIJIET

Abbażi tal-analiżi ta' hawn fuq u l-evalwazzjonijiet speċifiċi għall-pajjiżi fil-konklużjonijiet tal-pajjiżi fl-anness, il-Kummissjoni tippreżenta l-**konklużjonijiet** u r-**rakkomandazzjonijiet** li ġejjin:

I

1. **Għoxrin sena ilu**, il-Balkani tal-Punent kienu milquta minn kunflitt qawwi. Fl-istess żmien, l-Unjoni Ewropea laħqet ftehim dwar il-**kriterji ta' Kopenħagen** għad-dħul ta' Stati Membri futuri fl-UE. Għaxar snin wara, fis-**Samit ta' Salonika fl-2003**, l-Istati Membri tal-UE taw lill-pajjiżi kollha tal-Balkani tal-Punent **perspettiva ċara ta' sħubija fl-UE**, suġġett għat-twettiq tal-kundizzjonijiet neċessarji, inklużi dawk tal-Proċess ta' Stabbilizzazzjoni u Assoċjazzjoni.

   Il-Kroazja ssodisfat dawn il-kundizzjonijiet, u f'Lulju 2013, l-UE laqgħet lill-**Kroazja bħala t-28 Stat Membru**. L-adeżjoni tal-Kroazja hija eżempju tal-qawwa trasformattiva u l-effett ta' stabbilizzazzjoni tal-proċess ta' tkabbir. Il-ftehim storiku milħuq mis-**Serbja** u l-**Kosovo** f'April huwa prova ulterjuri tal-qawwa tal-perspettiva tal-UE u r-rwol tagħha sbiex tfejjaq il-feriti profondi tal-istorja.

   Il-kriterji ta' Kopenħagen għadhom ma tilfu xejn mir-relevanza tagħhom illum, u jirriflettu l-**valuri ta' bażi** li fuqhom hija mibnija l-UE: id-demokrazija, l-istat tad-dritt, ir-rispett tad-drittijiet fundamentali. L-**isfidi ekonomiċi li qed tiffaċċa l-UE** jenfasizzaw l-importanza tal-kriterji ekonomiċi u l-ħtieġa li tiġi kkonsolidata aktar l-istabbiltà ekonomika u finanzjarja u li jiġu inkoraġġiti t-tkabbir u l-kompetittività fil-pajjiżi tat-tkabbir.

2. Il-**proċess tal-adeżjoni** llum huwa ħafna aktar rigoruż u komprensiv milli kien fil-passat, u dan jirrifletti l-evoluzzjoni tal-politiki tal-UE kif ukoll il-lezzjonijiet meħuda mit-tkabbir tal-passat. Il-proċess huwa mibni fuq **kundizzjonalità stretta imma ġusta** bi progress lejn sħubija dipendenti fuq il-passi meħuda minn kull pajjiż sabiex jissodisfa l-**kriterji stabbiliti**. Dan huwa kruċjali għall-**kredibilità** tal-politika tat-tkabbir u sabiex jipprovdi inċentivi għall-pajjiżi tat-tkabbir sabiex iwettqu riformi profondi. Lezzjoni importanti ħafna mill-passat hija l-importanza li jiġu indirizzati l-**kwistjonijiet fundamentali l-ewwel**.

3. L-**istat tad-dritt** issa huwa fil-qalba tal-proċess tat-tkabbir. L-approċċ il-ġdid, approvat mill-Kunsill f'Diċembru 2011, ifisser li l-pajjiżi jridu jindirizzaw kwistjonijiet bħar-riforma ġudizzjarja u l-ġlieda kontra l-kriminalità organizzata u l-korruzzjoni kmieni fin-negozjati tal-adeżjoni. Dan jimmassimizza ż-żmien li l-pajjiżi jkollhom biex jistabbilixxu storja solida ta' implimentazzjoni tar-riformi, u b'hekk jiżgura li r-riformi jkollhom għeruq sodi u jkunu irreversibbli. Dan l-approċċ il-ġdid huwa element ta' importanza ewlenija għall-qafas ta' negozjar għall-Montenegro u se jkun il-bażi tal-ħidma tagħna mal-pajjiżi l-oħra tat-tkabbir. Il-liberalizzazzjoni tal-viżi ġabet benefiċċji sinifikanti għaċ-ċittadini tal-Balkani tal-Punent u inċentivizzat lill-pajjiżi sabiex jimplimentaw riformi fil-qasam tal-istat tad-dritt kif ukoll fil-kontroll tal-fruntieri u l-migrazzjoni. Il-pajjiżi jeħtieġu li jżidu l-isforzi tagħhom sabiex jikkonsolidaw ir-riformi u jimplimentaw miżuri sabiex jimpedixxu l-abbuż tas-sistema liberalizzata tal-viżi.

4. Il-kriżi ekonomika globali enfasizzat il-ħtieġa għall-pajjiżi kollha sabiex isaħħu l-**governanza ekonomika** tagħhom. L-ebda wieħed mill-pajjiżi tal-Balkani tal-Punent ma għadu sar ekonomija tas-suq li tiffunzjona. Kollha huma milquta minn qgħad għoli, b'mod partikolari fost iż-żgħażagħ. Huwa essenzjali li dawn il-pajjiżi jintensifikaw ir-riformi sabiex jiksbu tkabbir sostenibbli u jindirizzaw l-isfidi neċessarji biex jissodisfaw il-kriterji ekonomiċi u jtejbu l-**kompetittività**. Il-Kummissjoni ppreżentat numru ta' proposti li jappoġġaw dan l-għan, inkluża l-introduzzjoni ta' strateġiji nazzjonali ta' riforma ekonomika u pjanijiet ta' azzjoni għall-ġestjoni finanzjarja pubblika. Il-Kummissjoni se taħdem mal-istituzzjonijiet finanzjarji internazzjonali ewlenin sabiex tappoġġa r-riformi li jwasslu għat-twettiq tal-kriterji ekonomiċi. Il-Qafas ta' Investiment tal-Balkani tal-Punent se jkompli jappoġġa l-investimenti li jsaħħu l-impjiegi u t-tkabbir. Ambjent li jgħin aktar biex jiġi attirat l-investiment dirett barrani huwa kruċjali.

5. L-iżviluppi f'numru ta' pajjiżi tat-tkabbir enfasizzaw l-importanza li **jissaħħu l-istituzzjonijiet demokratiċi** u li jiġi żgurat li l-proċessi demokratiċi jkunu aktar inklużivi. Il-Kummissjoni tinkoraġġixxi u se tappoġġa permezz tal-assistenza finanzjarja rwol aktar b'saħħtu għas-soċjetà ċivili u pjattaformi multipartitiċi għall-integrazzjoni fl-UE. Il-Kummissjoni se tippromwovi wkoll riformi elettorali, parlamentari u tal-amministrazzjoni pubblika, f'kooperazzjoni mill-qrib ma' organizzazzjonijiet internazzjonali oħra f'dawn l-oqsma.

6. L-Unjoni Ewropea hija mwaqqfa fuq valuri u prinċipji komuni, inkluż ir-rispett tad-**drittijiet fundamentali**. Il-pajjiżi kollha tal-Balkani tal-Punent u t-Turkija jeħtieġu li jwettqu aktar riformi sabiex jiżguraw li l-prinċipji tal-libertà tal-espressjoni u l-protezzjoni tad-drittijiet tal-persuni li jappartjenu għal minoranzi, inklużi r-**Roma**, jiġu rispettati fil-prattika. Miżuri aktar robusti huma meħtieġa sabiex jiġu protetti **gruppi vulnerabbli** oħra mid-diskriminazzjoni, b'mod partikolari għal raġunijiet ta' orjentazzjoni sesswali. Il-Kummissjoni se żżid il-prijorità marbuta ma' dawn il-kwistjonijiet fil-proċess tal-adeżjoni, inkluż finanzjament immirat aħjar tal-IPA u żieda fl-assistenza sabiex tiġi appoġġata l-inklużjoni tar-Roma permezz ta' "faċilità" tar-Roma.

7. Il-**kooperazzjoni reġjonali** u r-**relazzjonijiet tajbin bejn il-ġirien** huma elementi essenzjali tal-proċess ta' Stabbilizzazzjoni u Assoċjazzjoni. Kwistjonijiet relatati ma' kunflitti tal-passat, inklużi d-delitti tal-gwerra u r-ritorn tar-refuġjati, kif ukoll it-trattament tal-minoranzi u l-iżgurar tad-drittijiet ugwali għaċ-ċittadini kollha jibqgħu sfidi ta' importanza ewlenija għall-istabbilità fil-Balkani tal-Punent u jeħtieġu li jiġu indirizzati b'mod sħiħ. Għal dan l-għan, il-Kummissjoni se tkompli tappoġġa inizjattivi immirati li jegħlbu d-dell tal-passat. Il-kooperazzjoni reġjonali jeħtieġ li tkompli tiġi msaħħa, sabiex tkun inklużiva u tgawdi sjieda reġjonali. Il-Kummissjoni tappoġġa b'mod sħiħ il-ħidma tal-Proċess ta' Kooperazzjoni tax-Xlokk tal-Ewropa (SEECP) u l-Kunsill tal-Kooperazzjoni Reġjonali, inkluża l-istrateġija Reġjonali 2020.

8. Huwa meħtieġ sforz imġedded biex jingħelbu t-**tilwimiet bilaterali** fost il-pajjiżi tat-tkabbir u mal-Istati Membri eżistenti. Il-kwistjonijiet bilaterali jridu jiġu indirizzati mill-partijiet kmieni kemm jista' jkun u ma għandhomx idewmu l-proċess tal-adeżjoni. Il-Kummissjoni tħeġġeġ lill-partijiet sabiex jagħmlu kull sforz sabiex isolvu t-tilwimiet pendenti skont il-prinċipji u l-mezzi stabbiliti. Il-kuntest tan-negozjati tal-adeżjoni jista' jiġġenera impetu politiku għar-riżoluzzjoni tat-tilwim. Il-Kummissjoni se tkompli toffri appoġġ politiku u faċilitazzjoni lill-pajjiżi kollha kkonċernati sabiex isibu soluzzjonijiet għall-kwistjonijiet bilaterali malajr kemm jista' jkun u se tkompli tappoġġa attivament l-isforzi f'fora oħra sabiex jinstabu soluzzjonijiet. Il-Kummissjoni se tinkoraġġixxi l-iżvilupp ta' netwerk ta' ftehimiet bilaterali bejn il-pajjiżi li huma partijiet għall-Ftehimiet ta' Stabbilizzazzjoni u Assoċjazzjoni sabiex tipprovdi qafas għal djalogu politiku msaħħaħ dwar il-kwistjonijiet prinċipali.

9. Fl-2014 se jkun hemm it-tnedija tat-**Tieni Strument għall-Għajnuna ta' Qabel l-Adeżjoni** għall-perjodu sal-2020 Permezz tal-IPA II, l-UE se tkompli tipprovdi appoġġ sostanzjali għall-pajjiżi tat-tkabbir fit-tħejjijiet tagħhom għall-adeżjoni u se tappoġġa wkoll il-kooperazzjoni reġjonali u transfruntiera. L-enfasi se tkun fuq oqsma ta' interess kondiviż b'inqas prijoritajiet u proġetti akbar. L-isfidi ewlenin li jaffaċċjaw il-pajjiżi se jiġu indirizzati b'mod aktar strateġiku u koerenti, b'innovazzjonijiet inkluż appoġġ settorjali, inċentivi għal prestazzjoni aħjar, żieda fl-appoġġ għall-baġit u enfasi akbar fuq il-kisba ta' riżultati li jitkejlu. Sabiex jiġu ssodisfati l-ħtiġijiet kbar għall-investiment u sabiex jinħolqu t-tkabbir u l-impjiegi, il-Kummissjoni se ssaħħaħ il-kooperazzjoni mal-IFIs sabiex il-fondi tal-IPA ikunu jistgħu jiksbu ingranaġġ minn kapital privat permezz ta' strumenti finanzjarji innovattivi.

10. Il-politika tat-tkabbir tiddependi fuq l-appoġġ taċ-ċittadini tal-UE. Huwa essenzjali għall-Istati Membri, flimkien mal-istituzzjonijiet tal-UE, li jkollhom dibattitu infurmat dwar l-impatt politiku, ekonomiku u soċjali tal-politika tat-tkabbir. Huma għandhom rwol ewlieni sabiex jipprovdu liċ-ċittadini bil-fatti dwar il-politika tat-tkabbir u, huma u jagħmlu dan, jinfurmawhom dwar il-benefiċċji, inklużi l-kontribuzzjoni importanti tagħha għall-paċi, is-sigurtà u l-prosperità, u jindirizzaw it-tħassib li jista' jkollhom.

II

11. **Il-Montenegro** It-tnedija tan-negozjati tal-adeżjoni s-sena li għaddiet immarkat il-ftuħ ta' stadju ġdid għall-Montenegro fit-triq tiegħu lejn l-UE. Ir-riformi politiċi profondi u dewwiema neċessarji biex jiġi implimentat l-approċċ il-ġdid għall-Kapitolu 23 dwar il-ġudikatura u d-drittijiet fundamentali u l-Kapitolu 24 dwar il-ġustizzja, il-libertà u s-sigurtà se jitolbu rieda politika qawwija u kapaċità amministrattiva msaħħa. Il-proċess tal-adeżjoni jeħtieġ li jkun inklużiv, b'involviment qawwi tas-soċjetà ċivili. Il-Montenegro adotta pjanijiet ta' azzjoni dettaljati li jipprovdu aġenda komprensiva ta' riforma għat-tisħiħ tal-istat tad-dritt. L-implimentazzjoni ta' dawn il-pjanijiet u l-progress lejn it-twettiq tal-parametri intermedjarji dwar dawn il-kapitoli se jiddeterminaw il-pass globali tan-negozjati tal-adeżjoni. F'dan ir-rigward, l-implimentazzjoni tal-emendi kostituzzjonali ta' Lulju li jsaħħu l-indipendenza tal-ġudikatura u progress ulterjuri fir-rigward tal-ġlieda kontra l-kriminalità organizzata u l-korruzzjoni, inkluż f'livell għoli, huma essenzjali.

Ir-riforma tal-amministrazzjoni pubblika hija prijorità sabiex jiġi żgurat li l-Montenegro għandu l-kapaċità li japplika l-acquis, li jindirizza l-politiċizzazzjoni u li jżid it-trasparenza u l-professjonaliżmu fis-servizz ċivili. L-iżviluppi ta' dawn l-aħħar xhur, b'mod partikolari l-użu allegat ta' fondi pubbliċi għal finijiet politiċi partiġġani, enfasizzaw l-importanza tat-tisħiħ tal-fiduċja taċ-ċittadini fl-istituzzjonijiet pubbliċi. F'dan il-kuntest, huwa importanti li niżguraw li l-investigazzjonijiet jitlestew bir-reqqa u malajr u li tittieħed l-azzjoni xierqa. Huwa meħtieġ ukoll segwitu għax-xogħol tal-grupp parlamentari dwar il-proċess elettorali. Il-libertà tal-espressjoni teħtieġ li tissaħħaħ, inkluż permezz tal-investigazzjoni xierqa tal-każijiet kollha ta' vjolenza u theddid kontra l-ġurnalisti u t-tressiq quddiem il-ġustizzja ta' dawk li wettquhom. Fil-qasam ekonomiku, it-titjib tal-ambjent tan-negozju u l-indirizzar tal-qgħad għoli huma kwistjonijiet ta' importanza ewlenija. Ir-ristrutturar tal-produttur tal-aluminju KAP issa huwa urġenti.

12. **Is-Serbja** L-2013 kienet sena storika għas-Serbja fit-triq tagħha lejn l-Unjoni Ewropea. Id-deċiżjoni tal-Kunsill Ewropew ta' Ġunju biex jiftaħ in-negozjati tal-adeżjoni tirrappreżenta l-bidu ta' fażi sinifikanti ġdida fir-relazzjonijiet tas-Serbja mal-Unjoni Ewropea. Dan huwa rikonoxximent għall-progress li sar dwar riformi ta' importanza ewlenija u l-isforzi sostanzjali li għamlet is-Serbja favur in-normalizzazzjoni tar-relazzjonijiet tagħha mal-Kosovo. F'Settembru, daħal fis-seħħ il-Ftehim ta' Stabbilizzazzjoni u Assoċjazzjoni.

Is-Serbja ħadmet attivament u kostruttivament favur titjib viżibbli u sostenibbli fir-relazzjonijiet mal-Kosovo. F'April, l-involviment tas-Serbja fid-djalogu ffaċilitat mill-UE rriżulta fl-"Ewwel ftehim dwar prinċipji li jirregolaw in-normalizzazzjoni tar-relazzjonijiet" mal-Kosovo (l-Ewwel Ftehim), li ġie kkumplimentat f'Mejju minn pjan ta' implimentazzjoni. L-implimentazzjoni kompliet u diġà wasslet għal numru ta' bidliet irreversibbli fuq it-territorju. Il-partijiet laħqu wkoll ftehim dwar l-enerġija u t-telekomunikazzjonijiet. Is-Serbja jenħtiġilha li tibqa' impenjata bis-sħiħ favur li tkompli n-normalizzazzjoni tar-relazzjonijiet mal-Kosovo u li timplimenta l-ftehimiet kollha li ntlaħqu fid-djalogu.

Il-Kummissjoni bdiet l-eżami analitiku tal-acquis f'Settembru u qiegħda tistenna b'interess l-ewwel konferenza intergovernattiva dwar l-adeżjoni tas-Serbja sa mhux aktar tard minn Jannar 2014, ladarba l-Kunsill ikun adotta l-qafas ta' negozjar. F'din il-fażi impenjattiva ġdida, is-Serbja se jkun jenħtiġilha tagħti attenzjoni partikolari għall-oqsma ewlenin tal-istat tad-dritt, b'mod partikolari l-implimentazzjoni tar-riforma tal-ġudikatura, il-ġlieda kontra l-korruzzjoni u l-kriminalità organizzata, ir-riforma tal-amministrazzjoni pubblika, l-indipendenza tal-istituzzjonijiet prinċipali, il-libertà tal-midja, l-anti-diskriminazzjoni u l-ħarsien tal-minoranzi. L-istrateġija tar-Roma teħtieġ li tiġi implimentata proattivament. Is-Serbja teħtieġ li tkompli ttejjeb l-ambjent tan-negozju u tiżviluppa settur privat kompetittiv. Il-ġlieda kontra l-qgħad għoli hija wkoll essenzjali. Is-Serbja teħtieġ li tibni fuq il-kontribuzzjoni pożittiva li saret għall-kooperazzjoni reġjonali matul is-sena li għaddiet, li kienet tinkludi żieda fil-kuntatti ta' livell għoli mal-pajjiżi ġirien.

13. **<u>Dik li kienet ir-Repubblika Jugoslava tal-Maċedonja:</u>** Il-kriżi politika li segwiet l-iżviluppi fil-parlament tard is-sena li għaddiet esponiet diviżjonijiet profondi bejn il-partiti politiċi li affettwaw il-funzjonament tal-parlament u wrew il-ħtieġa għal politika kostruttiva fl-interess nazzjonali. Hija ta' importanza ewlenija t-tkomplija tal-implimentazzjoni tal-ftehim politiku tal-1 ta' Marzu. L-aġenda tal-UE tibqa' l-prijorità strateġika tal-pajjiż. Id-Djalogu ta' Livell Għoli dwar l-Adeżjoni kkontribwixxa għal progress fil-biċċa l-kbira tal-oqsma ta' prijorità, inkluża l-eliminazzjoni tax-xogħol bil-lura tal-qrati u l-progress fil-ġlieda kontra l-korruzzjoni. Il-pajjiż diġà laħaq livell għoli ta' allinjament meta mqabbel ma' fejn jinsab fil-proċess tal-adeżjoni u għamel aktar progress fit-titjib tal-abbiltà tiegħu li jerfa' l-obbligi tas-sħubija.

Il-prijorità tar-riforma għas-sena li ġejja għandha tkun l-implimentazzjoni u l-infurzar effettivi tal-oqfsa legali u ta' politika eżistenti. Għandha tingħata attenzjoni partikolari għall-istat tad-dritt, inkluża l-indipendenza tal-ġudikatura u l-kisba ta' aktar riżultati fil-ġlieda kontra l-korruzzjoni u l-kriminalità organizzata. Il-libertà tal-espressjoni u s-sitwazzjoni tal-midja in ġenerali wkoll għadhom kwistjonijiet ta' tħassib. L-eżami tal-*Ftehim Qafas ta' Ohrid*, li huwa ta' importanza partikolari għar-relazzjonijiet interetniċi, għandu jitlesta u r-rakkomandazzjonijiet tiegħu jiġu implimentati. L-Istrateġija tar-Roma jeħtieġ li tiġi implimentata proattivament. It-tnawwir tad-distinzjoni bejn l-istat u l-partit jeħtieġ li jiġi indirizzat, kif enfasizzat mill-OSCE/ODIHR fil-kuntest elettorali. Il-qgħad għoli jeħtieġ li jiġi indirizzat u l-ġestjoni finanzjarja pubblika jeħtieġ li tiġi msaħħa.

Il-Kummissjoni tqis li l-kriterji politiċi għadhom qed jiġu ssodisfati biżżejjed u tirrakkomanda li jinfetħu n-negozjati tal-adeżjoni. Il-pass lejn l-istadji aktar impenjattivi li jmiss tal-proċess tat-tkabbir huwa essenzjali sabiex jiġu kkonsolidati u inkoraġġiti aktar riformi u wkoll sabiex jissaħħu r-relazzjonijiet interetniċi. Id-Djalogu ta' Livell Għoli dwar l-Adeżjoni huwa għodda utli li se tkompli tiffoka fuq kwistjonijiet ta' importanza ewlenija, inklużi r-relazzjonijiet tajba mal-ġirien, iżda ma jistax jieħu post in-negozjati tal-adeżjoni.

Il-Kummissjoni tibqa' konvinta li deċiżjoni li jinfetħu n-negozjati tal-adeżjoni tikkontribwixxi għall-ħolqien tal-kundizzjonijiet li jwasslu għal relazzjonijiet tajba bejn il-ġirien b'mod ġenerali u, b'mod partikolari, biex tinstab soluzzjoni aċċettabbli għall-kwistjoni tal-isem, li l-Kummissjoni tqis bħala essenzjali. Wara kważi 20 sena, huwa meħtieġ impenn politiku intensiv minn kull naħa fil-proċess tan-NU sabiex fl-aħħar tinstab soluzzjoni, bl-involviment attiv tal-komunità internazzjonali.

Din hija l-ħames darba li l-Kummissjoni qed tirrakkomanda l-ftuħ tan-negozjati tal-adeżjoni ma' dan il-pajjiż. L-ebda deċiżjoni ma ttieħdet mill-Kunsill sa issa. In-nuqqas

li tittieħed azzjoni fuq din ir-rakkomandazzjoni jippreżenta sfidi serji għal dik li kienet ir-Repubblika Jugoslava tal-Maċedonja u għall-UE. Dan jikkompromettі l-kredibilità tal-proċess tat-tkabbir, li huwa bbażat fuq kundizzjonalità ċara u fuq il-prinċipju tal-merti proprji. In-nuqqas ta' perspettiva kredibbli tal-UE jqiegħed fir-riskju s-sostenibbiltà tal-isforzi tar-riforma tal-pajjiż.

Bi stedina mill-Kunsill Ewropew, il-Kummissjoni ttenni l-intenzjoni tagħha li tippreżenta mingħajr dewmien proposta għal qafas ta' negozjati, li tqis il-ħtieġa li tissolva l-kwistjoni tal-isem fi stadju bikri tan-negozjati tal-adeżjoni, u se twettaq il-proċess ta' eżami analitiku tal-acquis tal-UE fejn tibda mill-kapitoli dwar il-ġudikatura u d-drittijiet fundamentali, u dwar il-ġustizzja, il-libertà u s-sigurtà. Il-Kummissjoni tqis li, jekk jibdew l-eżami analitiku u d-diskussjonijiet tal-Kunsill dwar il-qafas ta' negozjar, jinħoloq il-momentum meħtieġ li jappoġġa s-sejbien ta' soluzzjoni nnegozjata u aċċettabbli għaż-żewġ naħat għall-kwistjoni tal-isem, saħansitra qabel ma jinfetħu l-kapitoli tan-negozjati. L-applikazzjoni tal-approċċ il-ġdid għall-Kapitoli 23 u 24 ukoll għal dik li kienet ir-Repubblika Jugoslava tal-Maċedonja tipprovdi l-għodod neċessarji sabiex jiġu indirizzati kwistjonijiet ewlenin ta' tħassib ukoll għall-Istati Membri u tikkontribwixxi għas-sostenibbiltà tar-riformi.

B'antiċipu fuq l-10 anniversarju tad-dħul fis-seħħ tal-SAA f'April 2004, il-Kummissjoni qiegħda ssejjaħ ukoll għall-ħames darba lill-Kunsill sabiex jadotta l-proposta tagħha tal-2009 sabiex tinbeda t-tieni fażi tal-assoċjazzjoni skont id-dispożizzjonijiet rilevanti tal-SAA, li jipprevedu li l-assoċjazzjoni tiġi rrealizzata b'mod sħiħ fuq perjodu ta' tranżizzjoni ta' massimu ta' 10 snin.

14. **L-Albanija** F'Ottubru li għadda, il-Kummissjoni rrakkomandat li l-Kunsill għandu jagħti lill-Albanija l-i*status* ta' pajjiż kandidat suġġett għat-twettiq ta' miżuri ta' importanza ewlenija fl-oqsma tar-riforma ġudizzjarja u tal-amministrazzjoni pubblika u l-eżami tar-regoli tal-proċedura parlamentari. F'Diċembru 2012, bil-għan li jiddeċiedi jekk jagħtix l-i*status* ta' kandidat, il-Kunsill stieden lill-Kummissjoni biex tirrapporta lura hekk kif ikun sar il-progress neċessarju, filwaqt li tqis ukoll l-azzjoni ulterjuri tal-Albanija fil-ġlieda kontra l-korruzzjoni u l-kriminalità organizzata, inkluż permezz ta' investigazzjonijiet u prosekuzzjonijiet proattivi f'dawn il-każijiet. F'dan ir-rigward, l-Albanija adottat il-miżuri ewlenin ġudizzjarji, tal-amministrazzjoni pubblika u parlamentari li kien baqa' b'kunsens bejn il-partiti. L-elezzjonijiet parlamentari ta' Ġunju kienu evalwati mill-missjoni internazzjonali tal-osservazzjoni tal-elezzjonijiet immexxija mill-OSCE/ODIHR bħala kompetittivi, b'parteċipazzjoni attiva miċ-ċittadini fil-kampanja kollha u rispett ġenwin għal-libertajiet fundamentali. Fil-ġlieda kontra l-korruzzjoni u l-kriminalità organizzata, l-Albanija ħadet passi inizjali sabiex ittejjeb l-effiċjenza tal-investigazzjonijiet u l-prosekuzzjonijiet u ssaħħaħ il-kooperazzjoni bejn il-korpi tal-infurzar tal-liġi. In-numru ta' kundanni fil-każijiet ta' korruzzjoni u ħasil tal-flus żdied, kif żdied ukoll in-numru ta' investigazzjonijiet fit-traffikar tan-nies u d-drogi. Ir-rakkomandazzjonijiet riċenti kollha tal-Kunsill tal-Ewropa dwar il-finanzjament tal-partiti politiċi u d-dispożizzjonijiet legali dwar il-korruzzjoni ġew indirizzati b'mod sodisfaċenti. Il-gvern il-ġdid fl-Albanija għamel impenn qawwi favur il-ġlieda kontra l-korruzzjoni u pprijoritizza din il-kwistjoni fil-programm tiegħu.

Fid-dawl tal-fatt li l-Albanija kisbet il-progress neċessarju, il-Kummissjoni tirrakkomanda li l-Kunsill għandu jagħti lill-Albanija l-i*status* ta' pajjiż kandidat bil-fehim li l-Albanija tkompli tieħu azzjoni fil-ġlieda kontra l-kriminalità organizzata u l-korruzzjoni.

Addizzjonalment għall-Opinjoni tal-Kummissjoni tal-2010, l-Albanija trid tissodisfa l-prijoritajiet prinċipali li ġejjin għall-ftuħ tan-negozjati tal-adeżjoni:

1. tkompli timplimenta r-riforma tal-amministrazzjoni pubblika bil-għan li ssaħħaħ il-professjonaliżmu u d-depolitiċizzazzjoni tal-amministrazzjoni pubblika;
2. tieħu azzjoni ulterjuri sabiex issaħħaħ l-indipendenza, l-effiċjenza u r-responsabbiltà tal-istituzzjonijiet ġudizzjarji;
3. tagħmel aktar sforzi determinati fil-ġlieda kontra l-korruzzjoni, inkluż favur it-twaqqif ta' rekord solidu ta' investigazzjonijiet proattivi, prosekuzzjonijiet u kundanni;
4. tagħmel aktar sforzi determinati fil-ġlieda kontra l-kriminalità organizzata, inkluż biex tibni rekord solidu ta investigazzjonijiet proattivi, prosekuzzjonijiet u kundanni;
5. tieħu miżuri effettivi sabiex issaħħaħ il-ħarsien tad-drittijiet tal-bniedem, inkluż tar-Roma, u politiki ta' kontra d-diskriminazzjoni, filwaqt li timplimenta d-drittijiet tal-proprjetà.

Il-Kummissjoni tinsab lesta li tappoġġa l-isforzi tal-Albanija sabiex tissodisfa dawn il-prijoritajiet billi twettaq djalogu ta' livell għoli mal-pajjiż.

Djalogu kostruttiv u sostenibbli bejn il-gvern u l-oppożizzjoni dwar riformi relatati mal-UE se jkun vitali biex jiġi assigurat il-futur tal-UE tal-Albanija. Il-parteċipazzjoni kostruttiva tal-Albanija fil-kooperazzjoni reġjonali tibqa' essenzjali.

15. **<u>Il-Bosnja-Ħerzegovina</u>** hija wieqfa fil-proċess tal-integrazzjoni Ewropea. Il-pajjiż jeħtieġ li jimplimenta mingħajr aktar dewmien is-sentenza Sejdic-Finci tal-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem sabiex jimxi 'l quddiem fit-triq lejn l-UE. Li tiġi indirizzata din is-sentenza huwa mhux biss kruċjali biex il-pajjiż ikun jista' javvanza fit-triq lejn l-UE iżda wkoll għal-leġittimità u l-kredibilità tal-Presidenza u d-Dar tal-Popli tal-Bosnja-Ħerzegovina li għandhom jiġu eletti fl-2014. Il-Bosnja-Ħerzegovina teħtieġ ukoll li tistabbilixxi b'mod urġenti mekkaniżmu ta' koordinazzjoni dwar kwistjonijiet tal-UE sabiex tkun tista' titkellem b'leħen wieħed dwar l-aġenda tal-UE.

Mingħajr il-kunsens meħtieġ biex isir progress fit-triq lejn l-UE, hemm riskju qawwi li l-assistenza ta' qabel l-adeżjoni ma tagħtix ir-riżultati mistennija. Ladarba għadha ma nstabitx soluzzjoni dwar l-implimentazzjoni tas-sentenza Sejdic-Finci u l-mekkaniżmu tal-koordinazzjoni tal-UE għadu ma ġiex stabbilit, l-istess livell ta' fondi ta' qabel l-adeżjoni ma jistax jinżamm.

Il-Kummissjoni ddeċidiet li tipposponi aktar diskussjonijiet dwar l-IPA II sakemm il-pajjiż ikun lura fi triqtu fil-proċess tal-integrazzjoni tal-UE. Fl-assenza ta' progress tanġibbli, il-Bosnja-Ħerzegovina qiegħda tirriskja li titlef fondi sinifikanti tal-IPA.

L-UE hija impenjata bis-sħiħ li tappoġġa lill-Bosnja-Ħerzegovina u liċ-ċittadini tagħha sabiex iwettqu t-tamiet u l-ambizzjonijiet tagħhom li jagħmlu progress fit-triq tagħhom lejn l-UE. Jekk isirx aktar progress jiddependi fuq l-abbiltà tal-mexxejja politiċi li jaħdmu flimkien u jaqblu dwar kompromess li jiftaħ it-triq lejn l-UE. Qbil dwar dan il-kompromess jgħin biex tiġġedded il-fiduċja taċ-ċittadini fil-kapaċità tal-mexxejja li jiksbu r-riżultati f'dak li jirrigwarda l-integrazzjoni fl-UE. Dan iwitti t-triq għad-dħul fis-seħħ tal-Ftehim ta' Stabbilizzazzjoni u Assoċjazzjoni u wara dan għal applikazzjoni kredibbli għas-sħubija.

Filwaqt li kien hemm progress limitat fir-riforma globali tas-sistema ġudizzjarja, numru ta' rakkomandazzjonijiet maħruġa mill-Kummissjoni fil-qafas tad-Djalogu

Strutturat dwar il-Ġustizzja qegħdin jiġu implimentati. Dan id-djalogu juri l-potenzjal tal-aġenda tat-tkabbir u l-benefiċċji ta' impenn effettiv. Sar ukoll xi progress fit-tnaqqis tax-xogħol bil-lura fil-każijiet ta' delitti tal-gwerra. Tħejjijiet bir-reqqa fil-livelli kollha, appoġġati mill-UE u minn organizzazzjonijiet internazzjonali oħra, għamluha wkoll possibbli li jitwettaq iċ-ċensiment li tant kien ilu mistenni. Madankollu, il-pajjiż huwa ffaċċat bi sfidi kbar. Hija meħtieġa attenzjoni akbar għall-istat tad-dritt, inkluża r-riforma ġudizzjarja u l-ġlieda kontra l-korruzzjoni u l-kriminalità organizzata, ir-riforma tal-amministrazzjoni pubblika, il-libertà tal-espressjoni, inkluż li tiġi indirizzata l-intimidazzjoni tal-ġurnalisti, u l-indirizzar tad-diskriminazzjoni, inkluż tar-Roma. Huma meħtieġa aktar riformi ekonomiċi sabiex jittejjeb l-ambjent dgħajjef tan-negozju u jinħoloq spazju ekonomiku uniku fil-pajjiż.

Wara l-adeżjoni tal-Kroazja, il-Kummissjoni ssib li huwa inaċċettabli li l-Bosnja-Ħerzegovina sa issa rrifjutat li tadatta l-Ftehim Interim/il-Ftehim ta' Stabbilizzazzjoni u Assoċjazzjoni biex iqis il-kummerċ tradizzjonali tagħha mal-Kroazja. Il-Kummissjoni ssejjaħ lill-Bosnja-Ħerzegovina sabiex tirrevedi l-pożizzjoni tagħha b'mod urġenti sabiex ikun jista' jiġi ffinalizzat adattament ibbażat fuq il-flussi tradizzjonali tal-kummerċ malajr kemm jista' jkun.

16. **Il-Kosovo:** L-2013 kienet sena storika għall-Kosovo fi triqtu lejn l-Unjoni Ewropea. Id-deċiżjonijiet tal-Kunsill f'Ġunju li jawtorizzaw il-ftuħ tan-negozjati għal Ftehim ta' Stabbilizzazzjoni u Assoċjazzjoni (SAA) jirrappreżentaw il-bidu ta' fażi sinifikanti ġdida fir-relazzjonijiet bejn l-UE u l-Kosovo. Dan huwa rikoxximent tal-progress li sar fuq riformi ta' importanza ewlenija u l-isforzi sostanzjali li saru mill-Kosovo għan-normalizzazzjoni tar-relazzjonijiet tiegħu mas-Serbja. In-negozjati dwar il-Ftehim se jinfetħu formalment dax-xahar. Il-Kummissjoni qed timmira li tlesti dawn in-negozjati sar-rebbiegħa tal-2014, li tinizjala l-abbozz tal-ftehim fis-sajf u li wara tippreżenta l-proposti lill-Kunsill sabiex jiffirma u jikkonkludi l-Ftehim.

Il-Kosovo attivament u kostruttivament ħadem favur titjib viżibbli u sostenibbli fir-relazzjonijiet mas-Serbja. F'April, il-parteċipazzjoni tal-Kosovo fid-djalogu ffaċilitat mill-UE rriżultat fl-"Ewwel ftehim dwar prinċipji li jirregolaw in-normalizzazzjoni tar-relazzjonijiet" mas-Serbja (l-Ewwel Ftehim), li ġie kkumplimentat f'Mejju minn pjan ta' implimentazzjoni. L-implimentazzjoni kompliet u diġà wasslet għal numru ta' bidliet irreversibbli fuq it-territorju. Il-partijiet laħqu wkoll ftehim dwar l-enerġija u t-telekomunikazzjonijiet. Il-Kosovo jeħtieġ li jibqa' impenjat b'mod sħiħ favur li jkompli jinnormalizza r-relazzjonijiet mas-Serbja u jkompli jimplimenta l-ftehimiet kollha li ntlaħqu fid-djalogu. Il-Kummissjoni se tipprovdi fondi addizzjonali tal-IPA sabiex tgħin fl-implimentazzjoni tal-ftehim ta' April fil-komunitajiet ikkonċernati.

L-istat tad-dritt għadu prijorità ewlenija għall-Kosovo. Huwa wkoll wieħed mis-sisien tal-Proċess ta' Stabbilizzazzjoni u Assoċjazzjoni li l-Kosovo jifforma parti minnu. Id-Djalogu Strutturat dwar l-Istat tad-Dritt għalhekk se jkompli jappoġġa u jiggwida lill-Kosovo f'dan il-qasam, inkluż fid-diskussjonijiet dwar il-futur tal-missjoni tal-istat tad-dritt tal-UE fil-Kosovo, EULEX. Il-Kosovo qed ikompli jieħu miżuri sabiex jindirizza l-prijoritajiet stabbiliti fil-pjan ta' direzzjoni tal-viżi u l-Kummissjoni se tirrapporta dwar dan fl-ewwel nofs tal-2014.

Il-Kosovo issa jeħtieġ li jiffoka fuq l-implimentazzjoni tar-riformi sabiex jissodisfa l-obbligi tiegħu skont SAA futur. Għandha tingħata attenzjoni partikolari għall-indirizzar tal-kriminalità organizzata u l-korruzzjoni, għat-twettiq tar-riformi ġudizzjarji u tal-amministrazzjoni pubblika, l-iżgurar tad-drittijiet tal-persuni li jiffurmaw parti mill-minoranzi - inklużi r-Roma - u l-indirizzar ta' kwistjonijiet tal-

kummerċ. Il-Kosovo jeħtieġ li jindirizza b'mod urġenti l-qgħad u d-dgħufijiet strutturali li qed jaffettwaw is-suq tax-xogħol tiegħu.

Il-Kummissjoni ssejjaħ ukoll lil dawk kollha li huma eliġibbli li jivvutaw biex jipparteċipaw fl-elezzjonijiet muniċipali li ġejjin f'Novembru. Din hija opportunità importanti għall-komunità lokali fit-tramuntana tal-Kosovo sabiex tasserixxi d-drittijiet demokratiċi tagħha u jkollha rwol sħiħ fl-iżvilupp futur tal-Kosovo. Il-Kummissjoni tistenna li l-awtoritajiet jiżguraw li l-elezzjonijiet ikunu inklużivi u jirrispettaw b'mod sħiħ il-prinċipji demokratiċi.

17. **It-Turkija** hija pajjiż kandidat u sieħeb strateġiku għall-Unjoni Ewropea. It-Turkija, bl-ekonomija kbira u dinamika tagħha, hija sieħeb kummerċjali importanti għall-UE u komponent importanti tal-kompetittività tal-UE permezz tal-Unjoni Doganali. It-Turkija għandha pożizzjoni strateġika, inkluż fir-rigward tas-sigurtà tal-enerġija, u għandha rwol reġjonali importanti. Il-Kummissjoni tenfasizza l-importanza ta' kooperazzjoni u djalogu kontinwi dwar kwistjonijiet ta' politika barranija. L-Aġenda Pożittiva, imnedija fl-2012, tkompli tappoġġa u tikkumplimenta n-negozjati tal-adeżjoni mat-Turkija iżda mhix sostitut għan-negozjati. Il-potenzjal sħiħ tar-relazzjoni bejn l-UE u t-Turkija huwa mwettaq bl-aħjar mod fil-qafas ta' proċess tal-adeżjoni attiv u kredibbli, fejn l-UE tibqa' l-ankra għar-riformi ekonomiċi u politiċi tat-Turkija. Aktar kuntatti ta' livell għoli bejn it-Turkija, l-UE u l-Istati Membri tagħha jkomplu jsaħħu l-kooperazzjoni.

Sar progress importanti fuq ir-riformi matul l-aħħar 12-il xahar. Ir-raba' pakkett ta' riformi ġudizzjarji jsaħħaħ il-protezzjoni tad-drittijiet fundamentali, inkluża l-libertà tal-espressjoni u l-ġlieda kontra l-impunità għal każijiet ta' tortura u trattament ħażin. Il-gvern beda proċess storiku ta' paċi mmirat biex itemm it-terroriżmu u l-vjolenza fix-Xlokk tal-pajjiż u jwitti t-triq għal soluzzjoni għall-kwistjoni Kurda. Miżuri mħabbra fil-pakkett tad-demokratizzazzjoni ppreżentati f'Settembru 2013 jipprevedu aktar riformi fuq firxa ta' kwistjonijiet importanti, inkluż l-użu ta' lingwi oħra għajr it-Tork, id-drittijiet ta' persuni li jiffurmaw parti minn minoranzi u l-indirizzar tal-limiti minimi għoljin kurrenti għad-dħul fil-parlament u l-appoġġ tal-baġit għall-partiti politiċi. L-implimentazzjoni f'kooperazzjoni mal-partijiet interessati u f'konformità ma' standards Ewropej hija ta' importanza ewlenija. Il-kumitat ta' konċiljazzjoni multipartitiku tal-parlament, li twaqqaf sabiex ifassal kostituzzjoni ġdida, laħaq ftehim dwar numru ta' artikoli. Bl-adozzjoni ta' liġi komprensiva dwar il-barranin u l-protezzjoni internazzjonali, ittieħed pass importanti lejn il-protezzjoni adegwata ta' dawk li jfittxu l-ażil. L-Istituzzjoni tal-Ombudsman ġiet imwaqqfa u diġà qiegħda taħdem attivament biex twettaq ir-rwol tagħha. Id-dibattitu pubbliku dwar suġġetti li qabel kienu kkunsidrati bħala sensittivi kiber. It-Turkija pprovdiet ukoll assistenza umanitarja essenzjali lil numru kbir ta' Sirjani li kienu qed jaħarbu minn pajjiżhom. Żviluppi pożittivi oħra jinkludu r-ratifika mit-Turkija tal-Ftehim tal-Pajplajn Trans Anatoljan immirat li jingħaqad mal-Pajplajn Trans Adrijatiku, u jwassal il-gass naturali mill-Kaspju lejn l-UE permezz tat-Turkija.

L-użu eċċessiv tal-forza mill-pulizija u l-assenza ġenerali ta' djalogu matul il-protesti f'Mejju/Ġunju qajmu tħassib serju. Dan jenfasizza l-ħtieġa għal aktar riformi u l-promozzjoni tad-djalogu madwar l-ispettru politiku u fis-soċjetà aktar wiesgħa, kif ukoll ir-rispett għad-drittijiet fundamentali fil-prattika. Tnedew numru ta' investigazzjonijiet amministrattivi u ġudizzjarji dwar il-kondotta tal-pulizija matul il-protesti. Dawn għandhom ikunu segwiti skont l-istandards Ewropej u dawk responsabbli għandhom jitressqu quddiem il-ġustizzja. Il-Ministeru tal-Intern ħareġ żewġ ċirkolari mmirati li jtejbu l-proċeduri għall-interventi tal-pulizija waqt id-

dimostrazzjonijiet. Huwa importanti li jkun hemm segwitu għall-pjanijiet biex jiġi stabbilit mekkaniżmu ta' monitoraġġ tal-infurzar tal-liġi sabiex tiġi żgurata superviżjoni indipendenti tal-kondotta tal-pulizija. Huma meħtieġa aktar bidliet fis-sistema legali Torka, b'mod partikolari biex tissaħħaħ il-libertà tal-espressjoni u tal-midja, u l-libertà ta' għaqda u ta' assoċjazzjoni; il-prattika ġudizzjarja għandha sistematikament tirrifletti l-istandards Ewropej. Ir-raba' pakkett ta' riforma ġudizzjarja għandu jiġi implimentat b'mod sħiħ. Il-mewġa ta' protesti f'Ġunju kienet ukoll riżultat tar-riforma demokratika wiesgħa li seħħet fl-aħħar għaxar snin u l-qawmien ta' soċjetà ċivili vibranti u diversa li jeħtieġ li tiġi rrispettata u kkonsultata aktar sistematikament f'kull livell tat-teħid tad-deċiżjonijiet, irrispettivament minn min ikollu l-maġġoranza fil-parlament.

Dawn l-iżviluppi kollha jenfasizzaw l-importanza tal-involviment tal-UE u li l-UE tibqa' l-punt ta' riferiment għar-riforma fit-Turkija. Għal dan il-għan, in-negozjati tal-adeżjoni jeħtieġ li jerġgħu jżidu l-pass, b'rispett għall-impenji tal-UE u l-kundizzjonalità stabbilità. F'dan ir-rigward, il-ftuħ tal-Kapitolu 22 dwar il-politika reġjonali jirrappreżenta pass importanti; il-Kummissjoni qiegħda tistenna bil-ħerqa li sseħħ il-Konferenza Intergovernattiva fl-ewwel opportunità possibbli. It-Turkija għamlet progress f'numru ta' kapitoli oħra. It-Turkija tista' taċċellera l-pass tan-negozjati billi tirrispetta l-parametri, tissodisfa r-rekwiżiti tal-qafas ta' negozjar u tirrispetta l-obbligazzjoni kuntrattwali tagħha lejn l-UE.

Il-progress fin-negozjati tal-adeżjoni u l-progress fir-riformi politiċi fit-Turkija huma żewġ naħat tal-istess munita. Huwa fl-interess kemm tat-Turkija kif ukoll tal-UE li l-parametri tal-ftuħ għall-Kapitolu 23: Ġudikatura u Drittijiet Fundamentali u l-Kapitolu 24: Ġustizzja, Libertà u Sigurtà jiġu miftehma u kkomunikati lit-Turkija malajr kemm jista' jkun bil-għan li jkun possibbli l-ftuħ tan-negozjati taħt dawn iż-żewġ kapitoli sabiex jissaħħaħ id-djalogu tal-UE mat-Turkija f'oqsma ta' interess reċiproku vitali u sabiex jiġu appoġġati l-isforzi ta' riforma li jinsabu għaddejjin. Il-firma tal-ftehim tar-riammissjoni bejn l-UE u t-Turkija u l-bidu simultanju tad-djalogu tal-viża favur il-liberalizzazzjoni tal-viżi jagħti *momentum* ġdid lir-relazzjonijiet ta' bejn l-UE u t-Turkija u jġib benefiċċji konkreti għat-tnejn li huma. Huwa importanti li dawn iż-żewġ proċessi jimxu 'l quddiem u li l-firma u r-ratifika tal-ftehim ta' riammissjoni fit-Turkija jiġu ffinalizzati malajr. Tisħiħ ulterjuri tal-kooperazzjoni tal-enerġija bejn l-UE u t-Turkija u progress fin-negozjati tal-adeżjoni jiffaċilitaw l-interkonnessjoni u l-integrazzjoni tas-swieq tal-enerġija tal-UE u t-Turkija.

Il-Kummissjoni tenfasizza d-drittijiet sovrani kollha tal-Istati Membri tal-UE li jinkludu, fost l-oħrajn, id-dħul fi ftehimiet bilaterali, u l-esplorazzjoni u l-esplojtazzjoni tar-riżorsi naturali tagħhom skont l-acquis tal-UE u l-liġi internazzjonali, inkluża l-Konvenzjoni tan-NU dwar il-Liġi tal-Baħar. F'konformità mal-pożizzjonijiet ripetuti tal-Kunsill u tal-Kummissjoni mis-snin li għaddew, issa huwa urġenti li t-Turkija twettaq l-obbligi tagħha li timplimenta b'mod sħiħ il-Protokoll Addizzjonali u tagħmel progress lejn in-normalizzazzjoni tar-relazzjonijiet mar-Repubblika ta' Ċipru. Dan jista' jagħti *momentum* ġdid lill-proċess tal-adeżjoni, u jippermetti b'mod partikolari li jsir progress fuq it-tmien kapitoli koperti mill-konklużjonijiet tal-Kunsill ta' Diċembru 2006. Il-Kummissjoni tħeġġeġ ukoll l-evitar ta' kull tip ta' theddida, sors ta' tensjoni jew azzjoni li tista' tagħmel ħsara lir-relazzjonijiet tajbin bejn il-ġirien u r-riżoluzzjoni paċifika tat-tilwim. L-impenn u l-kontribut f'termini konkreti tat-Turkija għal riżoluzzjoni komprensiva għall-kwistjoni ta' Ċipru huwa kruċjali.

18. Fir-rigward tal-**kwistjoni ta' Ċipru**, il-Kummissjoni tistenna li l-komunità Ċiprijotta Griega u dik Ċiprijotta Torka jerġgħu jibdew negozjati kompleti dwar riżoluzzjoni komprensiva taħt il-patroċinju tan-Nazzjonijiet Uniti. Il-Kummissjoni tistenna li ż-żewġ naħat jimxu

mingħajr dewmien lejn is-sustanza bil-għan li jiksbu konklużjoni b'suċċess mingħajr dewmien. Il-partijiet kollha huma inkoraġġiti li jikkontribwixxu għal klima pożittiva bejn il-komunitajiet, permezz ta' passi li jibbenefikaw liċ-Ċiprijotti fil-ħajja ta' kuljum tagħhom, u li jħejju lill-pubbliku għall-kompromessi neċessarji. Il-Kummissjoni tqis li l-benefiċċji tar-riunifikazzjoni jkunu aktar importanti mill-konċessjonijiet li jistgħu jkunu jridu jsiru biex jinkiseb dan l-għan. B'mod partikolari, iċ-Ċiprijotti kollha jibbenefikaw b'mod sħiħ mill-esplojtazzjoni tar-riżorsi tal-idrokarburi. Il-Kummissjoni tinsab lesta li tkompli ssaħħaħ l-appoġġ tagħha għall-proċess, jekk iż-żewġ partijiet jitolbu dan u n-NU taqbel.

19. **L-Islanda:** L-Islanda kienet laħqet stadju avvanzat fin-negozjati tal-adeżjoni meta l-gvern il-ġdid iddeċieda li jiffriża n-negozjati, u l-proċess tal-adeżjoni jinsab wieqaf. Il-gvern iddikjara li se jwettaq evalwazzjoni tan-negozjati sa issa kif ukoll dwar l-iżviluppi fl-Unjoni Ewropea, li se tiġi ppreżentata lill-Parlament tal-Islanda għad-diskussjoni fix-xhur li ġejjin. Il-Kummissjoni ssospendiet il-ħidma preparatorja dwar l-IPA II. Taħt iċ-ċirkostanzi kollha, l-Islanda tibqa' sieħeb importanti għall-UE.

ANNESS

Konklużjonijiet dwar il-Montenegro, is-Serbja, dik li kienet ir-Repubblika Jugoslava tal-Maċedonja, l-Albanija, il-Bosnja-Ħerzegovina, il-Kosovo, it-Turkija u l-Islanda

Il-Montenegro

Il-ftuħ tan-negozjati mal-Montenegro dwar l-adeżjoni mal-UE f'Ġunju 2012 irrappreżenta l-bidu ta' fażi ġdida u intensiva għall-Montenegro fit-triq tiegħu lejn l-UE. Ir-riformi politiċi profondi u dewwiema neċessarji biex jiġi implimentat l-approċċ il-ġdid għall-Kapitolu 23 dwar il-ġudikatura u d-drittijiet fundamentali u l-Kapitolu 24 dwar il-ġustizzja, il-libertà u s-sigurtà se jitolbu rieda politika qawwija u kapaċità amministrattiva msaħħa. Il-proċess tal-adeżjoni jeħtieġ li jkun inklużiv, b'involviment qawwi tas-soċjetà ċivili.

Matul il-perjodu ta' rappurtar, il-Montenegro ffoka fuq it-tħejjija ta' pjanijiet ta' azzjoni komprensivi li se jiggwidaw il-proċess ta' riforma tal-pajjiż dwar l-istat tad-dritt. F'Ġunju, il-gvern adotta dawn il-pjanijiet ta' azzjoni, li jikkostitwixxu l-parametri tal-ftuħ għall-Kapitoli 23 u 24. Wara l-adozzjoni tal-pjanijiet ta' azzjoni, il-Kummissjoni f'Awwissu rrakkomandat il-ftuħ ta' dawn il-kapitoli u, f'Settembru, il-Kunsill stieden lill-Montenegro sabiex jippreżenta l-pożizzjonijiet ta' negozjar tiegħu. Tinsab għaddejja l-ħidma skont l-approċċ il-ġdid għal dawn il-kapitoli ppreżentat fil-qafas għan-negozjar mal-Montenegro.

Il-laqgħat tal-eżami analitiku għall-kapitoli tan-negozjar kollha tlestew fi tmiem Ġunju 2013. Sa issa, ingħalqu b'mod provviżorju n-negozjati dwar żewġ kapitoli (ix-xjenza u r-riċerka; l-edukazzjoni u l-kultura). Ġew stabbiliti parametri tal-ftuħ għal sitt kapitoli (il-moviment ħieles tal-oġġetti; id-dritt tal-istabbiliment u l-libertà li jiġu pprovduti servizzi; il-politika tal-kompetizzjoni; l-agrikoltura u l-iżvilupp rurali; is-sikurezza alimentari, u l-politika veterinarja u fitosanitarja; il-politika reġjonali u l-koordinazzjoni tal-istrumenti strutturali).

Ir-riforma tal-amministrazzjoni pubblika hija prijorità sabiex jiġi żgurat li l-Montenegro jkollu l-kapaċità li japplika l-acquis, li jindirizza l-politiċizzazzjoni u li jżid it-trasparenza u l-professjonalità tas-servizz ċivili. L-iżviluppi ta' dawn l-aħħar xhur, b'mod partikolari l-użu allegat ta' fondi pubbliċi għal finijiet politiċi partiġġani, enfasizzaw l-importanza tat-tisħiħ tal-fiduċja taċ-ċittadini fl-istituzzjonijiet pubbliċi. F'dan il-kuntest, huwa importanti li jiġi żgurat li l-investigazzjonijiet jitlestew bir-reqqa u malajr u li tittieħed l-azzjoni xierqa. Huwa meħtieġ ukoll segwitu għax-xogħol tal-grupp parlamentari dwar il-proċess elettorali. Il-Montenegro jeħtieġ ukoll li jiżgura segwitu adegwat għar-rakkomandazzjonijiet tal-OSCE/ODIHR li ilhom li saru dwar il-leġiżlazzjoni elettorali tiegħu u jistabbilixxi delinjazzjoni ċara u ġeneralment aċċettata bejn l-interessi pubbliċi u dawk tal-partit. Il-Montenegro jkompli jissodisfa b'mod suffiċjenti l-**kriterji politiċi** għas-sħubija fl-UE. L-elezzjonijiet parlamentari u presidenzjali ta' Ottubru 2012 u April 2013, rispettivament, ma bidlux il-prijorità strateġika li l-pajjiż qed jagħti għall-objettiv tal-adeżjoni mal-UE. Filwaqt li dawn l-elezzjonijiet kienu kkwalifikati mill-OSCE/ODIHR bħala amministrati professjonalment u b'mod effiċjenti, ġew identifikati wkoll xi nuqqasijiet. In-nuqqas ta' rikonoxximent tar-riżultati tal-elezzjonijiet presidenzjali mill-oppożizzjoni rriżulta f'bojkott tal-parlament għal xahrejn mill-akbar grupp tal-oppożizzjoni. Il-bojkott intemm meta ntlaħaq ftehim bejn il-partiti sabiex jiġu ffurmati żewġ korpi parlamentari sabiex jinvestigaw l-allegazzjonijiet ta' abbuż ta' fondi pubbliċi għal finijiet elettorali u sabiex ifasslu rakkomandazzjonijiet biex jittejjeb il-proċess elettorali. Il-kumitat ta' inkjesta parlamentari dwar l-allegat użu ħażin ta' fondi pubbliċi lesta l-ħidma tiegħu f'Lulju. Il-parlament ma qabilx dwar konklużjonijiet li, fost l-oħrajn, jistabbilixxu responsabbiltà politika u llimita ruħu għal rapport tekniku. Għadu jrid jiġi żgurat segwitu ġudizzjarju.

Grupp ta' ħidma dwar il-bini tal-fiduċja fil-proċess elettorali diġà adotta abbozz ta' liġi dwar lista unika tal-votanti, sabiex tiġi sostitwita l-liġi dwar ir-reġistru tal-votanti, kif ukoll abbozz ta' emendi għal-liġi dwar il-karti tal-identità personali. Fil-qasam tal-istat tad-dritt, il-

parlament adotta l-emendi li kien ilhom mistennija għall-kostituzzjoni dwar it-tisħiħ tal-indipendenza tal-ġudikatura, li huma fil-biċċa l-kbira konformi mar-rakkomandazzjonijiet tal-Kummissjoni ta' Venezja.

Il-Montenegro huwa involut attivament fil-kooperazzjoni tal-pulizija u ġudizzjarja reġjonali u internazzjonali. Filwaqt li nħarġu xi sentenzi dwar it-traffikar tad-droga, kien hemm biss ftit każijiet li jirreferu għal reati bħat-traffikar tal-persuni u l-ħasil tal-flus. Xi kundanni fl-ewwel istanza f'każijiet ta' kriminalità organizzata u l-korruzzjoni ġew imħassra. L-impunità fir-rigward ta' każijiet ta' trattament ħażin tad-detenuti għadha kwistjoni ta' tħassib serju.

Il-Montenegro ħa rwol ewlieni fil-promozzjoni tal-kooperazzjoni reġjonali, b'mod partikolari permezz tal-proposta tiegħu għat-twaqqif tal-inizjattiva tas-"Sitta tal-Balkani tal-Punent".

Fir-rigward tal-Qorti Kriminali Internazzjonali, il-Montenegro għadu jżomm ftehim bilaterali ta' immunità mal-Istati Uniti tal-2007, li jagħti eżenzjonijiet mill-ġurisdizzjoni tal-Qorti. Il-Montenegro jeħtieġ li jallinja ruħu mal-pożizzjoni tal-UE.

Aktar 'il quddiem, il-Montenegro jeħtieġ li jiżgura s-segwitu politiku u ġudizzjarju għall-allegat użu ħażin ta' fondi pubbliċi għal finijiet ta' politika partiġġana. Jeħtieġ ukoll li jiżgura s-segwitu għall-ħidma tal-grupp parlamentari dwar il-proċess elettorali billi jadotta miżuri leġiżlattivi u oħrajn sabiex iwessa' l-appoġġ politiku u jsaħħaħ il-fiduċja tal-pubbliku fil-proċess elettorali u fl-istituzzjonijiet tal-istat.

It-tisħiħ tal-fiduċja pubblika fl-istat huwa marbut mill-qrib mat-tisħiħ ulterjuri tal-istat tad-dritt. L-implimentazzjoni effettiva u mingħajr dewmien tal-pjanijiet ta' azzjoni tal-Montenegro f'dawn l-istess oqsma għalhekk se jkollha rwol ċentrali. Għandha tingħata enfasi partikolari għar-riformi li jtejbu l-indipendenza, ir-responsabbiltà u l-professjonalità tal-ġudikatura, billi jsaħħu s-salvagwardji tal-integrità, kif ukoll il-ħatriet ibbażati fuq il-mertu. L-implimentazzjoni tal-emendi kostituzzjonali se jkollha rwol importanti f'dan ir-rigward. B'mod parallel, il-Montenegro jeħtieġ li jiżviluppa r-rekord tiegħu fir-rigward tal-investigazzjoni u l-prosekuzzjoni sistematika ta' każijiet ta' korruzzjoni u kriminalità organizzata, inklużi każijiet ta' livell għoli, kif ukoll fir-rigward tal-impożizzjoni ta' sanzjonijiet li huma proporzjonali għall-gravità tar-reati mwettqa.

Il-libertà tal-espressjoni teħtieġ li tissaħħaħ, inkluż permezz tal-investigazzjoni xierqa tal-każijiet kollha ta' vjolenza u theddid kontra l-ġurnalisti u t-tressiq quddiem il-ġustizzja ta' dawk li wettquhom. Attenzjoni akbar hija meħtieġa biex jiġu indirizzati n-nuqqasijiet fil-ħarsien tad-drittijiet tal-bniedem mill-awtoritajiet ġudizzjarji u tal-infurzar tal-liġi, b'mod partikolari fir-rigward tal-gruppi vulnerabbli. Ir-Roma qed jaffaċċaw id-diskrimazzjoni, b'mod partikolari f'termini ta' drittijiet soċjali u ekonomiċi, u għadhom sottorappreżentati fil-livell politiku. L-attivisti leżbjani, omosesswali, bisesswali, transġeneru u intersesswali (LGBTI) għadhom esposti għal diskriminazzjoni, huwa rari li l-attakki jiġu rrappurtati u l-penalitajiet għadhom iridu jissaħħu.

L-adozzjoni tal-pjan għar-riorganizzazzjoni tas-settur pubbliku u d-dħul fis-seħħ tal-liġi l-ġdida dwar l-uffiċjali pubbliċi u l-impjegati tal-istat huma passi pożittivi. Reklutaġġ ġust u kompetittiv tal-uffiċjali pubbliċi huwa prekundizzjoni sabiex tiġi żviluppata amministrazzjoni professjonali. L-ittri ta' riżenja mingħajr data huma kwistjoni li tqanqal tħassib u dawn għandhom jiġu rritornati lill-impjegati li ffirmawhom.

Fir-rigward tal-**kriterji ekonomiċi**, il-Montenegro għamel xi ftit aktar progress lejn ekonomija tas-suq li tiffunzjona. Il-pajjiż għandu jkun jista' jlaħħaq mal-pressjonijiet kompetittivi u l-forzi tas-suq fl-Unjoni fuq it-terminu medju, sakemm ikompli jindirizza d-dgħufijiet kurrenti permezz ta' politiki makroekomici u riformi strutturali xierqa.

Wara li daħal f'riċessjoni fl-2012, il-pajjiż ħareġ mir-riċessjoni fl-2013. Ir-reżiljenza tat-turiżmu u l-investiment dirett barrani (FDI) flimkien ma' żieda fl-esportazzjonijiet tal-elettriku appoġġaw l-irkupru, u dan ikkumpensa għad-domanda domestika baxxa. Id-defiċit tal-kont kurrenti qiegħed jonqos, iżda xorta waħda għadu għoli ħafna. F'Lulju, il-produttur tal-aluminju KAP kien tqiegħed fil-proċedura tal-falliment, u dan jirrappreżenta riskju għall-finanzi pubbliċi, fid-dawl tad-daqs konsiderevoli tal-obbligazzjonijiet kontinġenti. Il-qgħad baqa' għoli ħafna. It-tkabbir tal-kreditu sar pożittiv wara erba' snin ta' tnaqqis, iżda l-livelli għolja ta' self improduttiv għadhom ta' piż fuq il-kapitalizzjoni tal-banek u, għalhekk, fuq il-provvista tal-kreditu.

Sabiex ilaħħaq mal-isfidi ekonomiċi eżistenti u jnaqqas l-iżbilanċi esterni, il-Montenegro jeħtieġ li jsaħħaħ il-kompetittività, billi jtejjeb il-produttività u jiġbed aktar FDI f'setturi oħra għajr it-turiżmu u l-proprjetà immobbli. Il-ħolqien ta' ambjent tan-negozju sod għadu qed jiġi mfixkel minħabba d-dgħufija tal-istat tad-dritt u l-korruzzjoni. Ir-rata għolja ta' qgħad titlob li jingħalaq id-distakk bejn il-provvista u d-domanda tal-ħiliet tal-ħaddiema u li jkun permess twaqqif aktar indipendenti tal-pagi fil-livell tal-kumpaniji. Hija titlob ukoll it-tisħiħ tas-servizz pubbliku tal-impjiegi sabiex jiġu implimentati l-politiki ta' attivazzjoni u jiġi stabbilit suq tax-xogħol inklużiv u effiċjenti. L-awtoritajiet għandhom jikkunsidraw oġġettivament il-vijabbiltà tal-konglomerat tal-aluminju taħt kundizzjonijiet tas-suq u l-aħjar soluzzjoni possibbli mingħajr ma jaggravaw il-pressjoni fuq il-finanzi pubbliċi. It-triq lejn il-konsolidazzjoni fiskali għandha titkompla, inklużi l-isforzi biex jinġabru l-arretrati tat-taxxa. Il-livell għoli ta' self improduttiv għadu kwistjoni ta' tħassib u jitlob tisħiħ fis-superviżjoni tal-banek li tinforza provviżjonament adegwat. Is-settur informali għadu sfida importanti.

Fir-rigward tal-**abbiltà li jintrefgħu l-obbligi tas-sħubija fl-UE**, il-Montenegro jinsab fi gradi differenti ta' allinjament. It-tisħiħ tal-kapaċitajiet amministrattivi huwa sfida trasversali f'bosta oqsma. F'kapitoli bħal dawk dwar l-akkwisti pubbliċi, il-liġi tal-kumpaniji, il-liġi tal-proprjetà intellettwali, is-soċjetà tal-informazzjoni u l-midja, it-taxxi u l-intrapriża u l-politika industrijali, il-Montenegro huwa avvanzat biżżejjed biex il-Kummissjoni rrakkomandat il-ftuħ tan-negozjati tal-adeżjoni.

F'oqsma oħra, bħall-moviment liberu tal-oġġetti; id-dritt tal-istabbiliment u l-libertà li jiġu pprovduti s-servizzi; l-agrikoltura u l-iżvilupp rurali; is-sikurezza alimentari, il-politika veterinarja u fitosanitarja; u l-politika reġjonali u l-koordinazzjoni ta' strumenti strutturali, il-parametri tal-ftuħ - li ta' sikwit jinkludu strateġiji għall-allinjament mal-acquis - ġew stabbiliti. Dawn il-parametri issa għandhom jiggwidaw il-ħidma tal-Montenegro fix-xhur li ġejjin. Għall-kapitolu tal-politika tal-kompetizzjoni, li jiġi elaborat pjan ta' ristrutturar għall-produttur tal-aluminju KAP huwa partikolarment urġenti, sabiex il-Montenegro jikkonforma mal-obbligi tiegħu skont il-Ftehim ta' Stabbilizzazzjoni u Assoċjazzjoni. Fil-qasam tal-ambjent u t-tibdil fil-klima, huma meħtieġa sforzi konsiderevoli, inkluż aktar ippjanar strateġiku, sabiex jiġu żgurati l-allinjament u l-implimentazzjoni tal-acquis.

Is-Serbja

L-2013 kienet sena storika għas-Serbja fit-triq tagħha lejn l-Unjoni Ewropea. Is-Serbja ħadmet attivament u kostruttivament favur titjib viżibbli u sostenibbli fir-relazzjonijiet mal-Kosovo. F'April, l-involviment tas-Serbja fid-djalogu ffaċilitat mill-UE rriżulta fl-"Ewwel ftehim ta' prinċipji li jirregolaw in-normalizzazzjoni tar-relazzjonijiet" (l-Ewwel Ftehim), li ġie kkumplimentat f'Mejju bi pjan ta' implimentazzjoni. B'mod partikolari, iż-żewġ partijiet qablu li l-ebda naħa ma hi se tibblokka, jew tinkoraġġixxi lil ħaddieħor biex jibblokka, il-progress tan-naħa l-oħra fit-toroq rispettivi tagħhom lejn l-UE. Dan jirrappreżenta bidla fundamentali fir-relazzjonijiet bejn iż-żewġ naħat. L-implimentazzjoni tal-Ewwel Ftehim kompliet u diġà wasslet għal numru ta' bidliet irreversibbli fuq it-territorju. Il-partijiet laħqu ftehimiet dwar l-enerġija u t-telekomunikazzjonijiet. Kien hemm ukoll progress fl-implimentazzjoni tal-ftehimiet milħuqa

fid-djalogu tekniku u l-kooperazzjoni tas-Serbja mal-EULEX kompliet titjieb f'numru ta' oqsma.

Is-Serbja żiedet il-pass tar-riformi u żiedet il-kuntatti ta' livell għoli mal-pajjiżi ġirien fi sforz biex tiżgura kontribuzzjoni pożittiva għall-kooperazzjoni reġjonali. Is-Serbja ħadet xi passi sabiex tikkonsolida s-sitwazzjoni fiskali tagħha u ttejjeb l-ambjent tan-negozju. Hija kompliet tallinja l-leġiżlazzjoni tagħha mar-rekwiżiti tal-leġiżlazzjoni tal-UE f'bosta oqsma, li issa huma mmonitorjati fil-Pjan Nazzjonali għall-Adozzjoni tal-Acquis għall-perjodu 2013-2016. Il-Ftehim ta' Stabbilizzazzjoni u Assoċjazzjoni bejn l-UE u s-Serbja daħal fis-seħħ fl-1 ta' Settembru.

B'riżultat tal-progress sinifikanti miksub, infetħet fażi ġdida fir-relazzjonijiet bejn is-Serbja u l-Unjoni Ewropea. Il-Kunsill Ewropew iddeċieda li jiftaħ in-negozjati tal-adeżjoni fit-28 ta' Ġunju, wara r-rakkomandazzjoni tal-Kummissjoni tat-22 ta' April. Il-Kummissjoni ppreżentat il-proposta tagħha għal qafas għan-negozjati lill-Kunsill fit-22 ta' Lulju. Il-Kummissjoni bdiet ukoll l-eżami analitiku tal-acquis tal-UE ("screening") f'Settembru) Il-qafas ta' negozjar għandu jiġi adottat mill-Kunsill fi ftit żmien u jiġi kkonfermat mill-Kunsill Ewropew bil-għan li ssir l-ewwel konferenza intergovernamentali dwar l-adeżjoni tas-Serbja mhux aktar tard minn Jannar 2014.

F'din il-fażi l-ġdida u impenjattiva tar-relazzjonijiet bejn l-UE u s-Serbja, is-Serbja se tkun teħtieġ li tkompli tintensifika l-isforzi tagħha sabiex tikseb konformità sħiħa mal-kriterji kollha tas-sħubija. Se jkun ukoll kruċjali li, minn issa sal-adeżjoni, ikun hemm komunikazzjoni regolari dwar il-benefiċċji u l-opportunitajiet li l-proċess tal-adeżjoni joħloq għaċ-ċittadini kollha fis-Serbja, matul it-triq kollha lejn l-adeżjoni.

Fost l-isfidi ewlenin li qiegħda tiffaċċja, is-Serbja se jkun jenħtiġilha li tagħti attenzjoni partikolari għall-oqsma ta' importanza ewlenija tal-istat tad-dritt, b'mod partikolari r-riforma tal-ġudikatura, il-ġlieda kontra l-korruzzjoni u l-ġlieda kontra l-kriminalità organizzata, ir-riforma tal-amministrazzjoni pubblika, l-indipendenza ta' istituzzjonijiet ta' importanza ewlenija, il-libertà tal-istampa, il-ġlieda kontra d-diskriminazzjoni u l-protezzjoni tal-minoranzi.

Is-Serbja jenħtiġilha li tibqa' impenjata bis-sħiħ biex tkompli n-normalizzazzjoni tar-relazzjonijiet mal-Kosovo u l-implimentazzjoni tal-ftehimiet kollha milħuqa fid-djalogu, inkluż permezz tal-kooperazzjoni mal-EULEX, kif xieraq. Is-Serbja teħtieġ li tlesti l-implimentazzjoni tal-Ewwel Ftehim b'mod partikolari dwar il-pulizija, il-ġustizzja u l-elezzjonijiet muniċipali fil-Kosovo. Huwa importanti li s-Serbja tkompli tinkoraġġixxi parteċipazzjoni wiesgħa tas-Serbi tal-Kosovo fl-elezzjonijiet lokali li ġejjin fil-Kosovo. B'mod partikolari, l-applikazzjoni sħiħa tal-prinċipju tal-kooperazzjoni reġjonali inklużiva għadha trid tiġi assigurata, inklużi billi jiġu evitati problemi bħal dik li qamet fir-rigward tas-summit tal-Proċess ta' Kooperazzjoni tax-Xlokk tal-Ewropa (SEECP). Is-Serbja se tkun mistennija li tkompli tagħti kontribuzzjoni attiva għall-kooperazzjoni u r-rikonċiljazzjoni reġjonali.

Is-Serbja tissodisfa b'mod suffiċjenti l-**kriterji politiċi**. Il-gvern segwa attivament l-aġenda tal-integrazzjoni tal-UE, u wera kunsens fid-deċiżjonijiet ewlenin ta' politika u saħħaħ il-proċess ta' konsultazzjoni. Il-Parlament tejjeb it-trasparenza tal-ħidma tiegħu, il-proċess ta' konsultazzjoni dwar il-leġiżlazzjoni u wkoll is-sorveljanza tiegħu tal-eżekuttiv. Madankollu, il-parlament ta' sikwit għadu japplika proċeduri urġenti, li jillimitaw b'mod mhux xieraq iż-żmien u d-dibattitu għall-iskrutinju ta' abbozzi ta' leġiżlazzjoni.

Is-Serbja tat attenzjoni partikolari għat-titjib tal-istat tad-dritt, li se tkun kwistjoni ta' importanza ewlenija, skont l-approċċ il-ġdid dwar il-Kapitoli 23 (ġudikatura u drittijiet fundamentali) u l-Kapitolu 24 (ġustizzja, libertà u sigurtà). Is-Serbja adottat strateġiji komprensivi ġodda fl-oqsma ta' importanza ewlenija tal-ġudikatura, il-ġlieda kontra l-

korruzzjoni u l-antidiskriminazzjoni wara proċess wiesa' ta' konsultazzjoni. Kien hemm approċċ proattiv viżibbli fir-rigward tal-investigazzjonijiet fil-ġlieda kontra l-korruzzjoni, inkluż f'każijiet ta' livell għoli. Il-kooperazzjoni reġjonali u internazzjonali wkoll wasslet għal xi riżultati fil-ġlieda kontra l-kriminalità organizzata. Tnedew investigazzjonijiet kriminali f'numru ta' każijiet iżda l-kundanni finali għadhom rari f'dawn l-oqsma. Is-Serbja impenjat ruħha wkoll li tikkoopera b'mod sħiħ mat-Tribunal Kriminali Internazzjonali għal dik li kienet il-Jugoslavja (ICTY).

Fir-rigward tal-libertà tal-espressjoni, id-defamazzjoni ġiet dekriminalizzata. F'konformità ma' impenji preċedenti dwar l-inklużjoni tar-Roma, ġew implimentati miżuri u ġie adottat pjan ta' azzjoni ġdid. Il-qafas legali għall-protezzjoni tal-minoranzi ġeneralment kompla jiġi rispettat iżda l-implimentazzjoni konsistenti tiegħu fis-Serbja kollha għadha trid tinbena, f'oqsma bħall-edukazzjoni, l-użu tal-lingwa, u l-aċċess għall-midja u s-servizzi reliġjużi f'lingwa minoritarja. Filwaqt li saru xi sforzi addizzjonali mill-awtoritajiet u istituzzjonijiet indipendenti dwar il-protezzjoni ta' gruppi vulnerabbli oħra, b'mod partikolari tal-popolazzjoni leżbjana, omosesswali, bisesswali, transġeneru u intersesswali (LGBTI), għad ma hemmx biżżejjed appoġġ politiku. Kien partikolarment ta' dispjaċir li l-pride parade ġiet projbita għat-tielet sena konsekuttiva għal raġunijiet ta' sigurtà; din kienet opportunità mitlufa biex jintwera r-rispett lejn id-drittijiet fundamentali.

Fil-futur, is-Serbja se jkollha tagħti attenzjoni partikolari għat-tisħiħ tal-indipendenza ta' istituzzjonijiet ta' importanza ewlenija u b'mod partikolari l-ġudikatura. Il-qafas kostituzzjonali u leġiżlattiv għadu jħalli spazju għal influwenza politika mhux xierqa, b'mod partikolari f'dak li jirrigwarda r-rwol tal-parlament f'ħatriet u tkeċċijiet ġudizzjarji. Riformi ulterjuri se jitolbu analiżi funzjonali komprensiva tal-ġudikatura f'termini ta' spejjeż, effiċjenza u aċċess għall-ġustizzja. Ir-rekord tas-Serbja fl-investigazzjoni, prosekuzzjoni u kundanna ta' dawk li jwettqu korruzzjoni u kriminalità organizzata għadu jrid jissaħħaħ ħafna. L-implimentazzjoni tal-bidliet riċenti għal-leġiżlazzjoni dwar "l-abbuż mill-kariga" għandha tiġi mmonitorjata bir-reqqa bil-għan li jsir rieżami komprensiv tar-reati ekonomiċi. Jeħtieġ li titwaqqaf leġiżlazzjoni effettiva għall-ħarsien tal-infurmaturi. L-implimentazzjoni effettiva tal-istrateġiji u l-pjanijiet ta' azzjoni fl-oqsma tal-ġudikatura u l-ġlieda kontra l-korruzzjoni se jittestjaw kemm is-Serbja hija mħejjija biex timxi 'l quddiem, u kemm għandha r-rieda li tagħmel dan. Dawk id-dokumenti strateġiċi jistgħu jitolbu aġġustamenti oħra wara l-eżerċizzju ta' eżami analitiku.

Il-gvern jeħtieġ ukoll li jżid l-isforzi tiegħu fil-qasam tar-riforma tal-amministrazzjoni pubblika u jkompli jiżviluppa sistema tas-servizz ċivili trasparenti u bbażata fuq il-mertu. Il-qafas legali għas-servizz ċivili fil-livell lokali għadu jrid jiġi applikat u żviluppat kif xieraq.

Jeħtieġ li tingħata aktar attenzjoni għal-libertà tal-midja. Is-Serbja issa teħtieġ li timxi 'l quddiem bl-implimentazzjoni tal-istrateġija tal-midja, l-ewwel nett bl-adozzjoni tal-leġiżlazzjoni mistennija dwar l-informazzjoni pubblika u l-midja, dwar ix-xandara tas-servizz pubbliku u dwar il-komunikazzjonijiet elettroniċi. Il-finanzjament u l-kontroll dirett tal-istat fuq il-midja, u wkoll is-sostenibbiltà tax-xandara pubbliċi jibqgħu kwistjonijiet ta' importanza ewlenija li jridu jiġu indirizzati. Il-pjan ta' azzjoni tal-istrateġija tal-anti-diskriminazzjoni jeħtieġ li jiġi adottat u implimentat. L-awtoritajiet jeħtieġu li jtejbu l-protezzjoni tal-midja, ta' dawk li jiddefendu d-drittijiet tal-bniedem u ta' gruppi vulnerabbli oħra, bħall-popolazzjoni LGBTI, mit-theddid u minn attakki minn gruppi radikali. Il-progress riċenti sabiex tittejjeb is-sitwazzjoni tal-minoranzi, inklużi r-Roma, jeħtieġ li jkompli maż-żmien inkluż b'riżorsi finanzjarji addizzjonali. Il-kwistjoni tal-akkomodazzjoni tar-Roma u l-aċċess tagħhom għad-dokumenti jeħtieġ li tkompli tingħata attenzjoni. Jeħtieġ li tingħata aktar attenzjoni għar-reġjuni li qed jaffaċċaw kundizzjonijiet soċjoekonomiċi severi, b'mod partikolari fin-Nofsinhar u fil-Lvant tas-Serbja. L-elezzjonijiet għall-Kunsilli Nazzjonali tal-Minoranzi fl-

2014 se jipprovdu opportunità tajba għas-Serbja biex tirriafferma l-impenn tagħha favur il-protezzjoni tal-minoranzi. Il-proċess elettorali se jkollu jitwettaq b'attenzjoni, u b'kunsiderazzjoni għar-rakkomandazzjonijiet tal-passat li saru minn istituzzjonijiet indipendenti.

Se jkun importanti li s-Serbja tkompli tagħmel kontribuzzjoni attiva għall-kooperazzjoni reġjonali u tkompli tiżviluppa r-rabtiet tagħha mal-pajjiżi ġirien, inkluż billi tindirizza l-kwistjonijiet bilaterali pendenti.

Fir-rigward tal-**kriterji ekonomiċi**, is-Serbja għamlet xi progress lejn it-twaqqif ta' ekonomija tas-suq li tiffunzjona. Is-Serbja teħtieġ li tagħmel sforzi sinifikanti biex tirristruttura l-ekonomija tagħha sabiex tlaħħaq fit-terminu medju mal-pressjonijiet kompetittivi u l-forzi tas-suq fl-Unjoni.

Fl-2012, is-Serbja għaddiet minn riċessjoni oħra u l-ekonomija ċkienet b'1,7%. Tkabbir qawwi fl-esportazzjoni taffa l-effetti ta' domanda domestika baxxa u wassal għal irkupru moderat u inkonsistenti fl-ewwel nofs tal-2013. Saru numru ta' sforzi ta' konsolidazzjoni fiskali, l-aktar fuq in-naħa tad-dħul. Il-proċess tar-ristrutturar tal-impriżi proprjetà tal-istat reġa' ngħata l-ħajja. Sar xi progress fir-rigward tal-ġlieda kontra l-korruzzjoni u t-tisħiħ tad-drittijiet tal-proprjetà.

It-tkabbir għad għandu bażi dejqa u l-ewwel sinjali tal-irkupru ekonomiku fl-2013 ma rriflettewx ruħhom fis-suq tax-xogħol. Il-qgħad u d-defiċit tal-baġit għadhom għoljin ħafna. Ir-riġiditajiet fis-suq tax-xogħol ippersistew u l-ħolqien sostenibbli tax-xogħol jirrappreżenta sfida kbira. L-adozzjoni ta' programm ta' aġġustament fiskali kredibbli fuq terminu medju għadha nieqsa. Il-preżenza tal-istat fl-ekonomija hija sinifikanti u l-kumpaniji li huma proprjetà tal-istat komplew jakkumulaw telf kbir. Is-Serbja teħtieġ li tkompli ttejjeb l-ambjent tan-negozju u għandha tagħmel sforzi qawwija biex tiżviluppa settur privat kompetittiv. Il-funzjonament tal-mekkaniżmi tas-suq huwa mxekkel mill-inċertezza legali u mill-korruzzjoni. Is-settur informali għadu sfida importanti.

Fir-rigward tal-**abbiltà tagħha li terfa' l-obbligi tas-sħubija**, is-Serbja kompliet tallinja l-leġiżlazzjoni tagħha mar-rekwiżiti tal-leġiżlazzjoni tal-UE f'bosta oqsma, sforzi li kienu kkonsolidati mill-adozzjoni ta' Pjan Nazzjonali għall-Adozzjoni tal-acquis. Sar pogress tajjeb fl-akkwisti pubbliċi bl-adozzjoni ta' Liġi ġdida dwar l-Akkwisti Pubbliċi li tipprovdi għall-allinjament ulterjuri mal-acquis tal-UE u tinkludi dispożizzjonijiet imtejba dwar il-prevenzjoni tal-korruzzjoni. Il-kwistjoni tal-indipendenza tal-bank ċentrali ġiet indirizzata parzjalment b'emendi għal-liġi. Ġew adottati żewġ liġijiet ġodda fl-oqsma tal-kontabilità u l-awditjar tal-kumpaniji, bil-għan li jkun hemm aktar allinjament fil-qasam tal-liġi tal-kumpaniji. Il-qafas istituzzjonali għall-politika tal-SMEs u għall-aċċess tal-SMEs għall-finanzjament tjieb. Miżuri li ttieħdu biex itejbu l-ambjent tan-negozju, b'mod partikolari dwar il-valutazzjoni tal-impatt tan-negozju ta' leġiżlazzjoni ġdida, huma żvilupp pożittiv. Iċ-ċensimenti tal-popolazzjoni u tal-agrikoltura ġew iffinalizzati b'suċċess. Madankollu, il-bidliet għal-liġi dwar id-drittijiet tal-awtur fir-rigward tal-ġbir tal-miżati u l-eżenzjonijiet jikkostitwixxu pass lura fl-allinjament mal-acquis tal-UE.

Fil-futur, is-Serbja għandha tirdoppja l-isforzi tagħha sabiex tallinja ruħha mal-acquis tal-UE b'attenzjoni partikolari għall-implimentazzjoni effettiva tal-leġiżlazzjoni adottata. B'mod partikolari, is-Serbja se jkun jenħtiġilha tintensifika l-isforzi tagħha favur l-allinjament fl-oqsma tal-ilma, l-immaniġġar tal-iskart, il-kwalità tal-arja u l-ħarsien tan-natura u favur il-ftuħ tas-suq, is-separazzjoni u t-tariffi li jirriflettu l-ispejjeż fis-settur tal-enerġija. Huma meħtieġa aktar sforzi fl-oqsma tal-kontroll tal-għajnuna mill-istat, fejn l-indipendenza tal-Kummissjoni għall-Kontroll tal-Għajnuna mill-Istat teħtieġ li tiġi stabbilita aktar u l-eżenzjoni tal-impriżi li qed jiġu pprivatizzati mir-regoli dwar l-għajnuna mill-istat jeħtieġ li titħassar. Is-sistemi tal-protezzjoni soċjali, ir-relazzjonijiet industrijali u d-djalogu soċjali jeħtieġ li jiġu msaħħa b'mod sostanzjali, b'mod partikolari fil-livell tripartitiku ta' djalogu soċjali. Il-liġi tal-GMO

jeħtieġ li tiġi allinjata mal-leġiżlazzjoni tal-UE sabiex tippermetti l-adeżjoni mad-WTO. Huma meħtieġa sforzi sostanzjali oħra sabiex jiġu żviluppati ġestjoni u kontroll finanzjarji tas-settur pubbliku bbażati fuq il-kunċett ta' bażi tar-responsabbiltà maniġerjali u sabiex tiġi żviluppata kapaċità sħiħa ta' awditjar estern.

Il-Ftehim Interim (IA) tal-Ftehim ta' Stabbilizzazzjoni u Assoċjazzjoni (SAA) kompla jiġi implimentat mingħajr intoppi.

Dik li kienet ir-Repubblika Jugoslava tal-Maċedonja

Dik li kienet ir-Repubblika Jugoslava tal-Maċedonja kienet l-ewwel pajjiż li ffirma Ftehim ta' Stabbilizzazzjoni u Assoċjazzjoni mal-UE, fl-2001. Ilha pajjiż kandidat għal tmien snin, sa mill-Opinjoni pożittiva tal-Kummissjoni f'Novembru 2005 u d-deċiżjoni tal-Kunsill f'Diċembru 2005. Sa mill-2009, il-Kummissjoni vvalutat li l-pajjiż jissodisfa b'mod suffiċjenti l-kriterji politiċi u rrakkomandat il-ftuħ tan-negozjati. Il-Kummissjoni rrakkomandat ukoll, sa mill-2009, li t-tieni stadju tal-assoċjazzjoni, taħt il-Ftehim ta' Stabbilizzazzjoni u Assoċjazzjoni, għandu jibda. Ma ttieħdet l-ebda deċiżjoni mill-Kunsill fiż-żewġ każijiet. Għoxrin sena wara d-dħul tal-pajjiż fin-Nazzjonijiet Uniti, soluzzjoni għall-kwistjoni tal-isem għandha tinsab mingħajr wisq dewmien.

Fl-assenza tal-proċess ta' negozjati, il-fora ewlenin għad-diskussjoni u l-monitoraġġ tar-riformi huma l-korpi stabbiliti taħt l-SAA kif ukoll id-Djalogu ta' Livell Għoli dwar l-Adeżjoni (HLAD) stabbilit fl-2012. L-HLAD kkontribwixxa għall-progress fil-biċċa l-kbira tal-oqsma ta' prijorità. Il-progress li qed isir taħt l-HLAD se jkun utli ħafna għall-pajjiż meta jibdew in-negozjati. Madankollu, huwa mhuwiex, u ma jistax ikun, sostitut għall-ftuħ tan-negozjati tal-adeżjoni.

Il-kriżi politika li segwiet l-iżviluppi fil-parlament tard is-sena li għaddiet esponiet qasmiet profondi bejn il-partiti politiċi, u affettwat il-funzjonament tal-parlament u wriet il-ħtieġa għal politika kostruttiva fl-interess nazzjonali. Matul l-adozzjoni tal-baġit tal-2013, it-tneħħija bil-forza ta' membri parlamentari tal-oppożizzjoni u ġurnalisti mill-kamra tal-parlament irriżultat f'bojkot tal-parlament mill-ikbar grupp tal-oppożizzjoni u theddida mill-istess grupp li jibbojkottja l-elezzjonijiet lokali. L-impass fit-tul ġie solvut permezz tal-implimentazzjoni tal-ftehim politiku tal-1 ta' Marzu. Dan kien jinvolvi ritorn fil-parlament tal-membri parlamentari tal-oppożizzjoni, parteċipazzjoni fl-elezzjonijiet muniċipali, rakkomandazzjonijiet li jħarsu 'l quddiem minn Kumitat ta' Inkjesta, l-iffirmar ta' Memorandum ta' Qbil bejn il-partiti dwar l-objettivi strateġiċi Ewro-Atlantiċi tal-pajjiż u aktar ħidma dwar ir-riformi elettorali. It-tnedija mill-ġdid tad-djalogu bejn il-gvern u l-ġurnalisti għadha pendenti. Il-kunsens dwar rapport tal-Kumitat ta' Inkjesta wera li soluzzjonijiet kostruttivi jistgħu jinstabu, b'rieda politika, permezz ta' djalogu u kompromess. Ir-rakkomandazzjonijiet tal-Kumitat ta' Inkjesta jeħtieġu li jiġu implimentati b'mod sħiħ.

B'mod ġenerali, il-pajjiż ikompli jissodisfa b'mod suffiċjenti l-**kriterji politiċi**. L-elezzjonijiet muniċipali f'Marzu/April 2013 ġew evalwati mill-OSCE/ODIHR bħala li kienu ġew amministrati professjonalment u b'mod effiċjenti filwaqt li ġie nnutat li ddgħajfet id-distinzjoni bejn l-istat u l-partit u ġie rrakkomandat l-emendar ulterjuri tal-leġiżlazzjoni elettorali. Il-pajjiż lesta l-biċċa l-kbira tar-riformi ġudizzjarji tiegħu bejn l-2004 u l-2010. Din is-sena sar aktar progress fil-qasam tal-effiċjenza tal-ġudikatura. Sar ukoll progress bl-istabbiliment ta' dejta komprensiva dwar ir-rekord tal-infurzar kontra l-korruzzjoni, li għandu jservi ta' bażi għal aktar ħidma fil-futur. Fir-rigward tal-libertà tal-espressjoni, il-progress dwar id-djalogu tal-midja waqaf wara l-espulsjoni tal-ġurnalisti mill-parlament u minkejja l-iżviluppi fuq il-qafas leġiżlattiv, ir-reputazzjoni tal-pajjiż dwar il-libertà tal-midja ddeterjorat. L-għeluq ta' numru ta' fornituri tal-midja fis-snin riċenti naqqas ukoll id-diversità ta' perspettivi differenti disponibbli għaċ-ċittadini.

Billi l-pajjiż diġà laħaq livell għoli ta' allinjament, meta mqabbel ma' fejn jinsab fil-proċess tal-adeżjoni, il-prijorità għas-sena li ġejja għandha tkun l-implimentazzjoni u l-infurzar effettivi tal-oqfsa legali u ta' politika eżistenti, l-istess bħall-pajjiżi li diġà bdew in-negozjati tal-adeżjoni.

Fil-qasam tal-istat tad-dritt, l-indipendenza u l-kompetenza tal-qrati teħtieġ li tkun imsaħħa aktar u li titqiegħed enfasi akbar fuq il-kwalità tal-ġustizzja pprovduta liċ-ċittadin. Il-korruzzjoni għadha prevalenti f'bosta żoni u qiegħda tkompli tkun problema serja. Il-pajjiż jeħtieġ li juri l-impatt tanġibbli tal-miżuri eżistenti ta' kontra l-korruzzjoni u jimplimenta b'mod effettiv il-miżuri ta' kontra l-kriminalità organizzata. Dwar il-libertà tal-espressjoni, livell għoli ta' polarizzazzjoni tal-midja, ta' sikwit fuq linji politiċi, ixekkel l-iżvilupp ta' rappurtar oġġettiv, iqiegħed pressjoni ekonomika fuq il-ġurnalisti u s-sidien tal-midja (inkluż permezz tal-użu mhux trasparenti tar-riklamar tal-gvern) u jrawwem standards professjonali ta' kwalità baxxa. Id-djalogu bejn il-gvern u r-rappreżentanti tal-midja jeħtieġ li jerġa' jiġi stabbilit u jipproduċi riżultati konkreti fit-tibdil tal-kultura tal-midja u wkoll fit-twaqqif ta' klima ta' bini ta' kunfidenza u fiduċja. Ir-rakkomandazzjonijiet l-oħra tal-ODIHR għandhom jiġu implimentati b'mod sħiħ. L-Istrateġija tar-Roma jeħtieġ li tiġi implimentata proattivament. Hija meħtieġa aktar azzjoni sabiex tiġi ddenunzjata l-intolleranza, pereżempju fir-rigward tal-komunità leżbjana, omosesswali, transġeneru u intersesswali (LGBTI).

Huwa wkoll urġenti li r-rieżami tal-Ftehim ta' Qafas ta' Ohrid, li huwa partikolarment importanti għar-relazzjonijiet interkomunitarji u interetniċi, jitlesta u li r-rakkomandazzjonijiet tiegħu jiġu implimentati. Dan, flimkien mat-tkomplija tad-deċentralizzazzjoni, li hija element ta' importanza ewlenija fil-Ftehim, se jikkontribwixxi għall-istabbiltà fil-pajjiż u lil hinn minnu.

Il-pajjiż ġeneralment għandu relazzjonijiet tajba mal-pajjiżi l-oħra tat-tkabbir u għandu rwol attiv fil-kooperazzjoni reġjonali. Approċċ kostruttiv għar-relazzjonijiet mal-Istati Membri tal-UE ġirien jibqa' importanti. Azzjonijiet u dikjarazzjonijiet li jaffettwaw ħażin ir-relazzjonijiet tajbin bejn il-ġirien għandhom jiġu evitati.

F'termini tal-**kriterji ekonomiċi**, il-pajjiż jibqa' avvanzat ħafna u, f'xi oqsma, kompla jagħmel aktar progress lejn ekonomija tas-suq li tiffunzjona. Il-pajjiż għandu jkun jista' jlaħħaq mal-pressjonijiet kompetittivi u l-forzi tas-suq fl-Unjoni fuq terminu medju, sakemm jimplimenta vigorożament il-programmi ta' riforma tiegħu sabiex inaqqas id-dgħufijiet strutturali sinifikanti.

L-attività ekonomika staġnat fl-2012, bit-tkabbir jerġa' jibda fl-ewwel nofs tal-2013. Fuq sfond ta' ambjent estern diffiċli, ġiet priżervata l-istabbiltà makroekonomika. Il-qgħad għadu għoli ħafna, b'mod partikolari fost iż-żgħażagħ. Iż-żieda fil-livelli tad-defiċit u tad-dejn pubbliku żiedet il-vulnerabbiltà tal-pajjiż.

Jeħtieġ li jittieħdu miżuri sabiex jiġu indirizzati r-raġunijiet sottostanti għall-qgħad għoli, u b'mod partikolari jeħtieġ li jiġi indirizzat in-nuqqas ta' qbil bejn il-ħiliet. Is-sostenibbiltà tal-finanzi pubbliċi jeħtieġ li tissaħħaħ. Il-politika fiskali jeħtieġ li tiġi allinjata mal-prijoritajiet tar-riforma strutturali tal-pajjiż u orjentata lejn l-infiq li jżid it-tkabbir. L-introduzzjoni ta' qafas fiskali fuq terminu medju u ppjanar strateġiku tikkontribwixxi għat-tisħiħ tad-dixxiplina fiskali. Huma meħtieġa aktar sforzi sabiex tiġi implimentata b'mod effettiv il-ġestjoni finanzjarja pubblika sabiex ikun żgurat l-aktar użu effiċjenti u trasparenti tar-riżorsi pubbliċi u tal-UE. Sabiex jiġi żgurat aktar investiment mis-settur privat, huma meħtieġa aktar sforzi biex jittejjeb l-ambjent tan-negozju, li huwa affettwat negattivament mill-korruzzjoni, u wkoll minn proċeduri tal-ħruġ mis-suq twal u li jiswew ħafna flus. Is-settur informali għadu sfida importanti.

Il-pajjiż għandu kooperazzjoni profonda u wiesgħa mal-UE fl-oqsma kollha tal-acquis u qiegħed f'livell avvanzat ta' allinjament tal-leġiżlazzjoni, f'livell strateġiku u istituzzjonali, bl-enfasi issa tkun fuq il-kapaċità amministrattiva u l-mekkaniżmi ta' koordinazzjoni fl-amministrazzjoni nazzjonali sabiex tiġi żgurata l-implimentazzjoni effettiva. Il-pajjiż għamel aktar progress fit-titjib tal-**abbiltà**

tiegħu li jerfa' l-obbligi tas-sħubija. Il-pajjiż qed ikompli jwettaq l-impenji tiegħu skont il-Ftehim ta' Stabbilizzazzjoni u Assoċjazzjoni (SAA), qabel l-10 anniversarju mid-dħul fis-seħħ tal-SAA.

Fil-qasam tas-suq intern, livell tajjeb ta' allinjament leġiżlattiv inkiseb fl-oqsma tal-movimenti tal-kapital, is-servizzi postali u l-liġi tal-kumpaniji. Fil-qasam tal-ġustizzja u l-affarijiet barranin, il-pajjiż huwa avvanzat sew fit-tħejjijiet tiegħu dwar il-politika tal-viżi, il-fruntieri esterni u Schengen u l-kooperazzjoni tal-pulizija. Dwar ir-riforma tal-amministrazzjoni pubblika, għandu jitkompla x-xogħol fuq l-implimentazzjoni tal-prinċipji tat-trasparenza, il-mertu u r-rappreżentanza ekwa. Huma meħtieġa aktar sforzi, b'mod partikolari fl-oqsma tal-politika reġjonali, l-ambjent u t-tibdil fil-klima fejn l-implimentazzjoni ta' proġetti ffinanzjati mill-UE jeħtieġ li titjieb, kif ukoll il-kwalità tal-ilma, il-kontroll tat-tinġis industrijali u l-immaniġġar tar-riskju. Dwar il-politika soċjali u tal-impjiegi, huma meħtieġa miżuri sabiex jinkiseb suq tax-xogħol inklużiv u effiċjenti. Il-kontroll finanzjarju intern pubbliku jeħtieġ li jissaħħaħ u jiġi żviluppat fl-amministrazzjoni pubblika kollha. B'mod ġenerali, il-pajjiż kiseb livell ta' allinjament mal-acquis li huwa suffiċjenti biex jgħaddi għall-istadju li jmiss tal-proċess tal-adeżjoni.

L-Albanija

F'Ottubru li għadda, il-Kummissjoni rrakkomandat li l-Kunsill għandu jagħti lill-Albanija l-istatus ta' pajjiż kandidat suġġett għat-twettiq ta' miżuri ta' importanza ewlenija fl-oqsma tar-riforma ġudizzjarja u tal-amministrazzjoni pubblika u l-eżami tar-regoli tal-proċedura parlamentari. F'Diċembru 2012, bil-għan li jiddeċiedi jekk jagħtix l-i*status* ta' kandidat, il-Kunsill stieden lill-Kummissjoni biex tirrapporta lura hekk kif ikun sar il-progress neċessarju, filwaqt li tqis ukoll l-azzjoni ulterjuri tal-Albanija fil-ġlieda kontra l-korruzzjoni u l-kriminalità organizzata, inkluż permezz ta' investigazzjonijiet u prosekuzzjonijiet proattivi f'dawn il-każijiet. F'dan ir-rigward, l-Albanija adottat il-miżuri ewlenin ġudizzjarji, tal-amministrazzjoni pubblika u parlamentari li kien baqa' b'kunsens bejn il-partiti. L-elezzjonijiet parlamentari ta' Ġunju kienu evalwati mill-missjoni internazzjonali tal-osservazzjoni tal-elezzjonijiet immexxija mill-OSCE/ODIHR bħala kompetittivi, b'parteċipazzjoni attiva miċ-ċittadini fil-kampanja kollha u rispett ġenwin għad-drittijiet fundamentali. Fil-ġlieda kontra l-korruzzjoni u l-kriminalità organizzata, l-Albanija ħadet passi inizjali sabiex ittejjeb l-effiċjenza tal-investigazzjonijiet u l-prosekuzzjonijiet u ssaħħaħ il-kooperazzjoni bejn il-korpi tal-infurzar tal-liġi. In-numru ta' kundanni fil-każijiet ta' korruzzjoni u ħasil tal-flus żdied, kif żdied ukoll in-numru ta' investigazzjonijiet fit-traffikar tan-nies u d-drogi. Ir-rakkomandazzjonijiet riċenti kollha tal-Kunsill tal-Ewropa dwar il-finanzjament tal-partiti politiċi u d-dispożizzjonijiet legali dwar il-korruzzjoni ġew indirizzati b'mod sodisfaċenti. Il-gvern il-ġdid fl-Albanija għamel impenn qawwi favur il-ġlieda kontra l-korruzzjoni u pprijoritizza din il-kwistjoni fil-programm tiegħu.

B'żieda mal-Opinjoni tal-Kummissjoni tal-2010, l-Albanija teħtieġ li tissodisfa l-prijoritajiet ewlenin li ġejjin għall-ftuħ tan-negozjati tal-adeżjoni. L-Albanija se tkun teħtieġ li 1) tkompli timplimenta r-riforma tal-amministrazzjoni pubblika bil-għan li ssaħħaħ il-professjonaliżmu u d-depolitiċizzazzjoni tal-amministrazzjoni pubblika; 2) tieħu aktar azzjoni sabiex issaħħaħ l-indipendenza, l-effiċjenza u r-responsabbiltà tal-istituzzjonijiet ġudizzjarji; 3) tagħmel aktar sforzi ddeterminati fil-ġlieda kontra l-korruzzjoni, inkluż favur it-twaqqif ta' rekord solidu ta' investigazzjonijiet proattivi, prosekuzzjonijiet u kundanni; 4) tagħmel aktar sforzi ddeterminati fil-ġlieda kontra l-kriminalità organizzata, inkluż favur it-twaqqif ta' rekord solidu ta' investigazzjonijiet proattivi, prosekuzzjonijiet u kundanni; 5) tieħu miżuri effettivi sabiex tirrinforza l-protezzjoni tad-drittijiet tal-bniedem, inklużi r-Roma, u l-politiki ta' kontra d-diskriminazzjoni, u wkoll timplimenta d-drittijiet tal-proprjetà.

Djalogu kostruttiv u sostenibbli bejn il-gvern u l-oppożizzjoni dwar riformi relatati mal-UE se jkun vitali biex jiġi assigurat il-futur tal-UE tal-Albanija. Il-parteċipazzjoni kostruttiva tal-Albanija fil-kooperazzjoni reġjonali tibqa' essenzjali.

L-Albanija għamlet progress ulterjuri lejn it-twettiq tal-**kriterji politiċi** għas-sħubija fl-UE. Il-maġġoranza fil-gvern u l-oppożizzjoni kkooperaw sabiex jadottaw numru ta' strumenti legali fil-parlament. Dan jikludi l-adozzjoni tal-Liġi dwar is-Servizz Ċivili, il-Liġi dwar il-Qorti Għolja u r-Regoli tal-Proċedura tal-Parlament u ġabra ta' emendi għall-Kodiċi Kriminali u l-Kodiċi tal-Proċedura Ċivili.

Filwaqt li l-proċess li wassal għall-elezzjonijiet parlamentari tat-23 ta' Ġunju kien immarkat minn tensjonijiet, li f'xi mumenti pperikolaw il-ħidma tal-korpi tal-amministrazzjoni tal-elezzjonijiet, l-elezzjonijiet kienu kompetittivi u twettqu b'mod ġeneralment ordnat, b'parteċipazzjoni qawwija tal-votanti. L-Albanija għamlet aktar progress fir-rigward tar-riforma tal-amministrazzjoni pubblika, b'mod partikolari permezz tal-adozzjoni tal-Liġi dwar is-Servizz Ċivili.

Ittieħdu aktar passi sabiex tiġi rriformata l-ġudikatura, inkluż permezz tas-simplifikazzjoni tas-sistema tal-qorti. Metodi ta' ħidma mtejba tal-korpi ta' kontra l-korruzzjoni, żieda fil-kundanni u kooperazzjoni interistituzzjonali aħjar irriżultaw f'xi progress fil-ġlieda kontra l-korruzzjoni, u pprovdew rekord inizjali ta' riżultati, li jeħtieġ li jissaħħaħ. Monitoraġġ u trasparenza aħjar f'oqsma ta' importanza ewlenija, bħar-reġistrazzjoni tal-proprjetà, id-dwana, l-edukazzjoni għolja u s-saħħa, jixhdu kuxjenza akbar dwar il-prevenzjoni. Ir-rakkomandazzjonijiet tal-Kunsill tal-Ewropa dwar il-finanzjament tal-partiti politiċi u d-dispożizzjonijiet legali dwar il-korruzzjoni ġew indirizzati. Madankollu, il-korruzzjoni għadha problema partikolarment serja li se titlob determinazzjoni u sforzi kkonċertati biex tiġi indirizzata. Fir-rigward tal-kriminalità organizzata, il-kooperazzjoni internazzjonali tal-pulizija tjiebet, kif għamel ukoll l-użu tal-analiżi tat-theddid; il-konfiski tad-drogi u l-assi kriminali żdiedu. Ir-rakkomandazzjonijiet tal-Kunsill tal-Ewropa dwar il-ġlieda kontra l-ħasil tal-flus twettqu. Emendi importanti tal-Kodiċi Kriminali indirizzaw it-traffikar tal-bnedmin u reati serji oħra.

Fil-qasam tad-drittijiet tal-bniedem, il-libertà ta' għaqda u ta' assoċjazzjoni, u wkoll il-libertà tal-ħsieb, tal-kuxjenza u tar-reliġjon, ġew b'mod ġenerali rrispettati. Fil-qasam tal-anti-diskriminazzjoni, sar progress, pereżempju, permezz tal-pjan ta' azzjoni dwar id-drittijiet ta' persuni leżbjani, omosesswali, bisesswali, transġeneru u intersesswali (LGBTI). Fil-qasam tal-libertà tal-espressjoni, il-Liġi dwar il-Midja Awdjoviżivi sostanzjalment tejbet il-qafas leġiżlattiv għall-midja awdjoviżivi fl-Albanija.

Fil-futur, l-Albanija teħtieġ li taċċellera r-riforma tal-ġudikatura. L-istruttura istituzzjonali u legali tal-ġudikatura trid tiġi rieżaminata u msaħħa. Sabiex tiġi żgurata l-indipendenza, it-trasparenza, ir-responsabbiltà u l-effiċjenza tal-ġudikatura, leġiżlazzjoni essenzjali għad trid tiġi ffinalizzata jew adottata, inklużi emendi kostituzzjonali sabiex jiġu depoliticizzati l-ħatriet fil-Qorti Superjuri. Il-leġiżlazzjoni adottata riċentement trid tiġi implimentata b'mod effettiv bl-appoġġ sħiħ kemm tal-politiċi kif ukoll tal-professjoni ġudizzjarja.

Minbarra dan, l-Albanija teħtieġ li tagħti attenzjoni partikolari għall-implimentazzjoni tar-riforma tal-amministrazzjoni pubblika, b'mod partikolari fir-rigward tal-liġijiet strutturali u l-atti amministrattivi. Il-leġiżlazzjoni sekondarja dwar il-Liġi l-ġdida tas-Servizz Ċivili teħtieġ li tiġi adottata u implimentata malajr. Il-kontinwità fl-amministrazzjoni pubblika trid tiġi żgurata u l-professjonaliżmu, id-depolitiċizzazzjoni u r-responsabbiltà jeħtieġ li jiġu msaħħa.

Miżuri mmirati fil-ġlieda kontra l-korruzzjoni se jkunu neċessarji, inkluż permezz ta' għoti tal-awtorità u l-kapaċitajiet neċessarji u wkoll ta' appoġġ politiku qawwi lil korp ċentrali ta' koordinazzjoni. Il-kapaċità tal-prevenzjoni u r-ripressjoni u l-indipendenza tal-istituzzjonijiet

tal-infurzar tal-liġi jeħtieġ li jiġu msaħħa. Is-segwitu xieraq tar-rapporti tal-istituzzjonijiet indipendenti mill-parlament jeħtieġ li jkun assigurat.

Ir-rekord ta' investigazzjonijiet u prosekuzzjonijiet effettivi tal-kriminalità organizzata wkoll jeħtieġ li jiġi żviluppat aktar, fuq is-sisien stabbiliti mir-riżultati inizjali. Huma meħtieġa aktar sforzi biex jiġu konklużi emendi għall-Kodiċi tal-Proċedura Kriminali u sabiex jitkabbar b'mod effettiv l-użu ta' evalwazzjoni tat-theddid, skambju ta' intelliġenza u investigazzjonijiet immirati u proattivi. Approċċ aktar proattiv huwa wkoll meħtieġ fir-rigward tal-investigazzjoni tal-ġid mhux spjegat u s-suspetti tal-ħasil tal-flus.

Fil-qasam tad-drittijiet tal-bniedem, l-abbozzar ta' leġiżlazzjoni ġdida u l-implimentazzjoni tal-leġiżlazzjoni eżistenti għandhom ikunu prijoritajiet, b'enfasi ċara fuq id-drittijiet tal-persuni b'diżabilità, id-drittijiet tat-tfal u l-inklużjoni tar-Roma. F'dak li jirrigwarda l-libertà tal-espressjoni, huma meħtieġa sforzi addizzjonali sabiex tiġi ggarantita b'mod sħiħ l-indipendenza tal-awtorità regolatorja tal-midja.

Fir-rigward tal-**kriterji ekonomiċi**, l-Albanija għamlet xi progress ulterjuri lejn li ssir ekonomija tas-suq li tiffunzjona. L-Albanija għandha tkun tista' tlaħħaq mal-pressjonijiet kompetittivi u l-forzi tas-suq fl-Unjoni fuq terminu medju, sakemm taċċellera r-riformi strutturali.

L-Albanija żammet l-istabbiltà makroekonomika. It-tkabbir tal-PDG naqqas il-pass iżda baqa' pożittiv l-aktar minħabba d-domanda esterna. Inflazzjoni baxxa ħolqot spazju biex politika monetarja aktar laxka tistimola t-tkabbir, iżda t-trażmissjoni tagħha lejn l-ekonomija reali għadha trid tiġi stabbilita, hekk kif it-tkabbir tal-kreditu naqas fost self improduttiv għoli u li qed jiżdied. Id-defiċit tal-baġit għadu għoli u d-dejn pubbliku kompla jiżdied, u dan wassal sabiex il-limitu massimu statutorju tad-dejn ta' 60% tal-PDG jinkiser u jitneħħa. Kien hemm titjib żgħir fis-suq tax-xogħol iżda l-qgħad għadu għoli. Id-defiċit tal-kont kurrenti naqas iżda għadu kbir. L-ekonomija għadha vulnerabbli kemm għad-dgħufijiet strutturali domestiċi kif ukoll għall-volatilità ekonomika globali.

L-Albanija jeħtieġ li tikkumplimenta l-politiki fiskali u monetarji orjentati lejn l-istabbiltà b'riformi strutturali sabiex tiżgura tkabbir ekonomiku sostenibbli fit-tul. L-Albanija se jkollha tindirizza l-livelli għolja ta' defiċit baġitarju u dejn pubbliku u l-orjentazzjoni fuq terminu qasir tagħha. Minbarra dan, se tkun teħtieġ li ttejjeb il-prevedibbiltà fiskali billi tnaqqas is-sopravalutazzjoni rikorrenti tad-dħul u billi tiġbor it-taxxi b'mod aktar effiċjenti. Li jittejjeb l-ambjent tan-negozju u tal-investiment huwa essenzjali għad-diversifikazzjoni tal-ekonomija u l-ixprunar tal-potenzjal tat-tkabbir fuq terminu twil tagħha. Dan jista', fost l-oħrajn, jinkiseb billi jissaħħaħ l-istat tad-dritt, tiġi indirizzata l-korruzzjoni u l-arretrati tal-pagi, filwaqt li tiġi żviluppata l-infrastruttura u jissaħħaħ il-kapital uman. Is-settur informali għadu sfida importanti.

Il-Ftehim ta' Stabbilizzazzjoni u Assoċjazzjoni (SAA) fil-biċċa l-kbira kompla jiġi implimentat mingħajr intoppi u l-Albanija kompliet tallinja l-leġiżlazzjoni tagħha mar-rekwiżiti tal-leġiżlazzjoni tal-UE f'numru ta' oqsma, u dan saħħaħ l-**abbiltà tagħha li terfa' r-responsabbiltajiet tas-sħubija**. Sar titjib f'oqsma bħall-akkwisti pubbliċi, l-istatistika, il-ġustizzja, il-libertà u s-sigurtà, u d-dwana. L-Albanija teħtieġ li tagħmel sforzi addizzjonali sabiex tiżgura l-infurzar effettiv tad-drittijiet tal-proprjetà intellettwali u industrijali, u tagħti attenzjoni partikolari għas-settur tal-enerġija, inkluża d-diversifikazzjoni tas-sorsi tal-enerġija, il-funzjonament tas-suq tal-elettriku, l-indirizzar tat-tħassib dwar it-telf min-netwerks u r-rati baxxi ta' ġbir tal-kontijiet. Teħtieġ ukoll li tindirizza l-kwistjoni tar-rifużjonijiet tal-VAT b'determinazzjoni, inkluż fir-rigward tax-xogħol bil-lura eżistenti, u li ssaħħaħ il-protezzjoni ambjentali inkluż permezz ta' investimenti sostenibbli fil-qasam tal-immaniġġar tal-iskart u l-ilma tad-drenaġġ. Aktar sforzi huma meħtieġa fl-oqsma tal-impjiegi u l-politika soċjali. Il-kapaċità amministrattiva u l-professjonaliżmu tal-korpi inkarigati bl-implimentazzjoni tal-acquis jeħtieġ li jiġu msaħħa u l-

indipendenza tal-korpi regolatorji mħarsa. F'bosta oqsma tal-acquis, b'mod partikolari l-akkwisti pubbliċi u l-kontroll finanzjarju, huwa importanti li jissaħħu t-trasparenza u r-responsabbiltà.

Il-Bosnja-Ħerzegovina

Il-Bosnja-Ħerzegovina tinsab wieqfa fil-proċess ta' integrazzjoni Ewropea filwaqt li pajjiżi oħra fir-reġjun jinsabu mexjin 'il quddiem. Il-Ftehim ta' Stabbilizzazzjoni u Assoċjazzjoni (SAA) ġie ffirmat fl-2008 u l-proċess ta' ratifika tlesta fl-2011. L-SAA għadu ma daħalx fis-seħħ minħabba li l-pajjiż ma ssodisfax ir-rekwiżiti li baqa', b'mod partikolari sforz kredibbli fl-implimentazzjoni tas-sentenza tal-Qorti Ewropea tad-Drittjiet tal-Bniedem fil-każ Sejdic-Finci fir-rigward tad-diskriminazzjoni kontra ċ-ċittadini fuq il-bażi tal-etniċità. Għalhekk, ir-relazzjonijiet tal-UE mal-Bosnja-Ħerzegovina għadhom regolati mill-Ftehim Interim (IA) tal-2008.

Ir-rappreżentanti politiċi ma għandhomx l-istess viżjoni dwar id-direzzjoni u l-futur ġenerali tal-pajjiż jew dwar kif għandu jiffunzjona. Ma hemm l-ebda djalogu politiku intern profond dwar kwistjonijiet fundamentali bħall-proċess tal-integrazzjoni tal-UE jew xi twaqqif ta' prijoritajiet relatat miegħu. L-aġenda tal-UE ma kenitx prijorità għar-rappreżentanti politiċi tal-pajjiż u dan irriżulta f'li ma kienx hemm progress fil-perspettiva Ewropea tiegħu. Interessi immedjati tal-partiti jew etniċi qegħdin jirbħu fuq politika orjentata lejn il-futur li tankra lill-Bosnja-Ħerzegovina fl-UE. L-impass politiku fil-Federazzjoni, li ilu għaddej għal aktar minn sena, għandu impatt negattiv fuq il-governanza kemm fil-Federazzjoni kif ukoll fil-livell tal-Istat. Ċerti atturi politiċi għadhom qed ipoġġu fid-dubju l-unità tal-Bosnja-Ħerzegovina bħala Stat wieħed.

Iż-żewġ impenji ewlenin fil-Pjan Direzzjonali tal-2012 dwar l-applikazzjoni tal-pajjiż għas-sħubija fl-UE, b'mod partikolari l-implimentazzjoni effettiva tas-sentenza Sejdic-Finci u t-twaqqif ta' mekkaniżmu ta' koordinazzjoni effettiv dwar kwistjonijiet tal-UE, ma ġewx issodisfati. L-UE wettqet sforzi intensivi ta' faċilitazzjoni sabiex tgħin lill-mexxejja tal-Bosnja-Ħerzegovina biex isibu kompromess biex jimplimentaw is-sentenza Sejdic-Finci, iżda huma ma setgħux jaqblu fuq soluzzjoni.

L-indirizzar ta' din is-sentenza huwa mhux biss kruċjali għall-pajjiż biex dan javvanza fit-triq lejn l-UE iżda wkoll għal-leġittimità u l-kredibilità tal-Presidenza u l-Kamra tal-Popli tal-Bosnja-Ħerzegovina, li għandhom jiġu eletti fl-2014. Huwa jiżblokka l-proċess tal-adeżjoni fl-UE, li huwa essenzjali għall-evoluzzjoni tal-Bosnja-Ħerzegovina minn pajjiż li ħiereġ minn kunflitt għal Stat Membru tal-UE fil-futur. Mingħajr kuraġġ politiku u determinazzjoni, il-perspettiva Ewropea tal-Bosnja-Ħerzegovina mhix se timmaterjalizza.

Huwa daqstant ieħor urġenti u importanti t-twaqqif ta' mekkaniżmu ta' koordinazzjoni dwar kwistjonijiet tal-UE bejn livelli differenti tal-gvern. F'pajjiż deċentralizzat ħafna bħall-Bosnja-Ħerzegovina, dan il-mekkaniżmu huwa ta' importanza kruċjali sabiex ir-rappreżentant rispettiv mill-Bosnja-Ħerzegovina jkun jista' jitkellem f'isem il-pajjiż kollu u jagħmel impenji f'ismu meta jinteraġixxi mal-UE. Huwa l-pajjiż li jrid jiżviluppa b'urġenza mekkaniżmu li jikkonforma ma' dan ir-rekwiżit bażiku.

Qed isir dejjem aktar diffiċli li wieħed jiġġustifika l-għoti ta' fondi ta' qabel l-adeżjoni lil pajjiż li r-rappreżentanti politiċi tiegħu mhumiex lesti li jilħqu l-kunsens neċessarju biex javvanzaw fit-triq ta' qabel l-adeżjoni. Mingħajr dan il-kunsens, hemm riskju qawwi li l-għajnuna ta' qabel l-adeżjoni ma tipproduċix ir-riżultati mistennija. Billi għadha ma nstabitx soluzzjoni dwar l-implimentazzjoni tas-sentenza Sejdic-Finci u l-mekkaniżmu ta' koordinazzjoni tal-UE ma ġiex stabbilit, l-istess livell ta' finanzjament taħt l-Istrument għall-Għajnuna ta' Qabel l-Adeżjoni (IPA) ma jistax jinżamm. Il-Kummissjoni ddeċidiet li tipposponi aktar diskussjonijiet dwar l-IPA II sakemm il-pajjiż ikun lura fi triqtu fil-proċess

tal-integrazzjoni tal-UE. Fl-assenza ta' progress tanġibbli, il-Bosnja-Ħerzegovina qiegħda tirriskja li titlef fondi sinifikanti ta' qabel l-adeżjoni.

It-tħejjijiet tal-pajjiż biex jadatta ruħu għall-adeżjoni tal-Kroazja kienu kajmana iżda l-ftehimiet neċessarji relatati mal-qsim tal-persuni u l-oġġetti fuq il-fruntiera mal-Kroazja ġew iffirmati fil-ħin qabel l-1 ta' Lulju. Il-Kummissjoni ssib li huwa inaċċettabbli li l-Bosnja-Ħerzegovina sa issa għadha qed tirrifjuta li tadatta l-IA/SAA sabiex iqis il-kummerċ tradizzjonali tagħha mal-Kroazja. Il-Kummissjoni ssejjaħ lill-Bosnja-Ħerzegovina sabiex tirrevedi l-pożizzjoni tagħha b'mod urġenti sabiex ikun jista' jiġi ffinalizzat adattament ibbażat fuq il-flussi tradizzjonali tal-kummerċ malajr kemm jista' jkun.

Il-pajjiż għamel progress limitat ħafna fl-indirizzar tal-**kriterji politiċi**. Billi ma implimentax is-sentenza Sejdic-Finci, il-pajjiż għadu ma temmx il-prattika diskriminatorja fejn iċ-ċittadini tal-Bosnja-Ħerzegovina li ma jiddikjarawx ruħhom parti minn wieħed mit-tliet Popli Kostitwenti ma jistgħux ikunu kandidati għall-Presidenza u/jew il-Kamra tal-Popli tal-Bosnja-Ħerzegovina. Il-proċess leġiżlattiv fil-biċċa l-kbira għadu kajman ħafna, minħabba nuqqas ta' rieda politika biex jintlaħqu kompromessi. L-użu frekwenti tal-proċedura ta' urġenza sabiex jiddaħħlu l-liġijiet fl-assemblea parlamentari tal-Bosnja-Ħerzegovina rriżulta fl-użu estensiv tal-proċedura tal-Interess Nazzjonali Vitali. Minħabba nuqqas ta' ftehim politiku, il-leġiżlazzjoni ta' sikwit kienet ibblukkata bl-użu tal-veto tal-Entità.

Għad hemm livell għoli ta' korruzzjoni, miżuri effettivi ta' prevenzjoni kontra l-ħasil tal-flus huma nieqsa, u sar progress limitat fil-ġlieda kontra l-kriminalità organizzata u t-terroriżmu. Filwaqt li kien hemm progress limitat fuq ir-riforma globali tas-sistema ġudizzjarja, numru ta' rakkomandazzjonijiet maħruġa mill-Kummissjoni fil-qafas tad-Djalogu Strutturat dwar il-Ġustizzja qegħdin jiġu implimentati: fil-qasam tal-ipproċessar tar-reati tal-gwerra, id-determinazzjoni tal-ġuriżdizzjoni għall-każijiet avvanzat b'mod sinifikanti f'konformità mal-Istrateġija Nazzjonali tad-Delitti tal-Gwerra u bl-allokazzjoni ta' riżorsi finanzjarji u umani adegwati mill-baġits rilevanti u kontribuzzjonijiet maġġuri mill-IPA. Ix-xogħol bil-lura fil-każijiet naqas. Il-konklużjoni tal-Protokolli dwar il-Kooperazzjoni fil-Prosekuzzjoni ta' Dawk li Wettqu Delitti tal-Gwerra, Delitti kontra l-Umanità u Ġenoċidju kemm mal-Kroazja kif ukoll mas-Serbja hija promettenti. B'mod ġenerali, għad hemm nuqqasijiet serji fir-rigward tal-indipendenza, l-effikaċja, ir-responsabbiltà u l-imparzjalità tal-ġudikatura fil-Bosnja-Ħerzegovina.

L-implimentazzjoni tal-istrumenti eżistenti tad-drittijiet tal-bniedem, inklużi dawk li jħarsu l-persuni leżbjani, omosesswali, bisesswali, transġeneru u intersesswali (LGBTI) mill-vjolenza u d-diskors tal-mibegħda kif ukoll l-implimentazzjoni tal-pjanijiet ta' azzjoni tar-Roma għadha limitata. Għad hemm lakuni leġiżlattivi li qegħdin ifixklu r-ritorn sostenibbli u l-integrazzjoni lokali tar-rifuġjati u tal-persuni mġiegħla jiċċaqilqu internament. Id-dispożizzjonijiet legali li jiggarantixxu l-libertà tal-espressjoni huma fis-seħħ, iżda l-intimidazzjoni tal-ġurnalisti u l-edituri għadha kwistjoni ta' tħassib kif inhuma wkoll il-pressjonijiet finanzjarji fuq ix-xandara pubbliċi. Il-Bosnja-Ħerzegovina kompliet tipparteċipa attivament fil-kooperazzjoni reġjonali u żżomm relazzjonijiet tajba mal-ġirien tagħha. Il-kwistjonijiet li baqa' dwar il-fruntieri u l-proprjetà mal-pajjiżi ġirien jeħtieġ li jiġu indirizzati.

Preparazzjonijiet bir-reqqa f'kull livell, appoġġati mill-UE u organizzazzjonijiet internazzjonali oħra, għamluha possibbli li jitwettaq iċ-ċensiment tal-popolazzjoni li kien ilu tant mistenni fil-Bosnja-Ħerzegovina, l-ewwel wieħed sa mill-1991.

Fir-rigward tal-**kriterji ekonomiċi**, il-Bosnja-Ħerzegovina ftit li xejn għamlet progress lejn ekonomija tas-suq li tiffunzjona. Sforzi oħra konsiderevoli għar-riforma jeħtieġ li jsiru b'determinazzjoni sabiex il-pajjiż ikun jista' jlaħħaq fit-tul mal-pressjoni kompetittiva u mal-forzi tas-suq fl-Unjoni.

L-ekonomija ċkienet b'1,1% fl-2012. Madankollu, l-indikaturi għall-ewwel nofs tal-2013 qed juru xi sinjali ta' rkupru. Il-qgħad għadu għoli ħafna. Il-kwalità tal-finanzi pubbliċi baqgħet baxxa, minkejja li l-ġestjoni tal-finanzi pubbliċi ġiet pjuttost imsaħħa. Minkejja xi titjib żgħir, il-kunsens dwar l-essenzjali tal-politika ekonomika u fiskali għadu dgħajjef, u dan jimpedixxi r-riformi fil-livell tal-pajjiż. Is-settur pubbliku kbir u ineffiċjenti b'kompetenzi multipli li jirkbu fil-livell tal-istat, tal-entità u dak kantonali (b'mod partikolari fil-Federazzjoni) għadu qed jimponi riskju għas-sostenibbiltà fiskali. Sistema legali u ġudizzjarja ineffiċjenti qiegħda ttellef il-kapaċità tal-infurzar u hija deterrent ċar għall-investiment u sors ta' korruzzjoni.

Il-kompożizzjoni u l-effiċjenza baxxa tal-infiq pubbliku fil-Bosnja-Ħerzegovina għadhom sors ta' tħassib. F'dan il-kuntest, ir-rappurtar fiskali jrid jittejjeb aktar sabiex tiżdied il-kwalità tal-analiżi u t-tfassil tal-politika. Ir-riġiditajiet strutturali bħat-taxxa eċċessiva fuq ix-xogħol u trasferimenti soċjali mmirati ħażin jirrikjedu miżuri sabiex tiġi xprunata d-domanda tax-xogħol. L-awtoritajiet fil-Federazzjoni għandhom jipproċedu bl-iżvilupp tar-riforma tal-pensjonijiet. Fid-dawl tas-sehem għoli ta' kumpaniji pubbliċi fl-ekonomija, l-awtoritajiet għandhom jirrinvigoraw il-privatizzazzjoni, li għandha l-potenzjal li ttejjeb is-sitwazzjoni fiskali u toħloq aktar kompetizzjoni. Is-settur privat jeħtieġ li jkun appoġġat minn ambjent tas-suq b'saħħtu, b'mod partikolari billi jittejjeb l-infurzar tal-kuntratti u jiġi stabbilit spazju ekonomiku uniku fil-pajjiż. Is-settur informali għadu sfida importanti.

In-nuqqas ta' appoġġ politiku ġenwin għall-aġenda tal-UE huwa rifless fi progress limitat ħafna fir-rigward tal-**approssimazzjoni mal-liġijiet u l-istandards tal-UE**. Dan jirrigwarda b'mod partikolari l-oqsma tas-sikurezza veterinarja u alimentari; il-kompetizzjoni; l-akkwisti pubbliċi; l-enerġija; l-ambjent u t-tibdil fil-klima; it-trasport; l-impjiegi u l-politika soċjali. F'oqsma oħra, bħall-iżvilupp rurali jew il-politika reġjonali, ftit sar progress minħabba n-nuqqas ta' qbil dwar l-istrateġiji rilevanti li jkopru l-pajjiż kollu. F'numru ta' każijiet jeħtieġ li jsiru ħatriet għal korpi importanti. In-nuqqas li dawn isiru qiegħed ifixkel il-progress leġiżlattiv. Istituzzjonijiet oħra bħall-Kunsill tal-Għajnuna mill-Istat qegħdin isofru min-nuqqas ta' riżorsi finanzjarji u għalhekk sa issa ma setgħux jiffunzjonaw tajjeb. Waħda mill-ftit eċċezzjonijiet pożittivi hija fil-qasam tad-drittijiet tal-proprjetà intellettwali, industrijali u kummerċjali fejn it-tħejjijiet għal allinjament mal-istandards tal-UE huma avvanzati.

Sabiex il-Bosnja-Ħerzegovina tkun tista' tesporta l-prodotti ta' oriġini annimali lejn l-UE, huwa neċessarju li jsir avvanz rapidu fit-traspożizzjoni tal-leġiżlazzjoni tas-sikurezza veterinarja u alimentari tal-UE. Il-Bosnja-Ħerzegovina hija l-uniku pajjiż fir-reġjun li ma allinjax il-leġiżlazzjoni tiegħu mad-direttivi tal-UE tal-2004 dwar l-akkwisti pubbliċi. Hija teħtieġ li tagħmel dan bħala kwistjoni ta' urġenza. Il-pajjiż jeħtieġ li jżomm sforzi konsistenti għal implimentazzjoni sostenibbli tar-riformi kollha introdotti taħt il-pjan direzzjonali tal-liberalizzazzjoni tal-viżi, ukoll fir-rigward tal-miżuri aktar wiesgħa fuq il-fruntieri mmirati għat-tisħiħ tas-sigurtà nazzjonali u reġjonali. Attivitajiet relatati mal-prevenzjoni tal-abbużi tas-sistema tal-ħelsien mill-viżi jridu jkomplu.

Il-Kosovo

L-2013 kienet sena storika għall-Kosovo fi triqtu lejn l-Unjoni Ewropea. Id-deċiżjonijiet tal-Kunsill f'Ġunju li jawtorizzaw il-ftuħ tan-negozjati għal Ftehim ta' Stabbilizzazzjoni u Assoċjazzjoni (SAA) jirrappreżentaw il-bidu ta' fażi sinifikanti ġdida fir-relazzjonijiet bejn l-UE u l-Kosovo. In-negozjati se jinfetħu formalment dan ix-xahar. Il-Kummissjoni qed timmira li tlesti dawn in-negozjati fir-rebbiegħa tal-2014, li tinizjala l-abbozz tal-ftehim fis-sajf u wara dan li tippreżenta l-proposti lill-Kunsill sabiex jiffirma u jikkonkludi l-ftehim.

Il-Kosovo ħadem attivament u b'mod kostruttiv lejn titjib viżibbli u sostenibbli fir-relazzjonijiet mas-Serbja. F'April, l-involviment tal-Kosovo fid-djalogu ffaċilitat mill-UE rriżulta fl-"Ewwel ftehim ta' prinċipji li jirregolaw in-normalizzazzjoni tar-relazzjonijiet" mas-Serbja (l-Ewwel Ftehim), li ġie kkumplimentat f'Mejju bi pjan ta' implimentazzjoni. B'mod partikolari, iż-żewġ partijiet qablu li l-

ebda naħa ma tibblokka jew tinkoraġġixxi lil ħaddieħor biex jibblokka l-progress tal-parti l-oħra fit-toroq rispettivi tagħhom lejn l-UE. Dan jirrappreżenta bidla fundamentali fir-relazzjonijiet bejn iż-żewġ naħat. L-implimentazzjoni tal-Ewwel Ftehim kompliet u diġà wasslet għal numru ta' bidliet irreversibbli fuq it-territorju. Il-partijiet laħqu ftehim dwar l-enerġija u t-telekomunikazzjonijiet. Kien hemm ukoll progress fl-implimentazzjoni tal-ftehimiet li ntlaħqu fid-djalogu tekniku, bl-appoġġ tal-missjoni tal-istat tad-dritt tal-UE, EULEX. Il-Kosovo jeħtieġ li jibqa' impenjat b'mod sħiħ favur li jkompli jinnormalizza r-relazzjonijiet mas-Serbja u jkompli jimplimenta l-ftehimiet li ntlaħqu fid-djalogu. Il-Kosovo jeħtieġ li jlesti l-implimentazzjoni tal-Ewwel Ftehim, b'mod partikolari dwar il-pulizija, il-ġustizzja u l-elezzjonijiet muniċipali.

L-Ewwel Ftehim sab reżistenza fit-tramuntana tal-Kosovo. Il-kawtela u l-approċċ inklużiv ta' Pristina, flimkien mar-rwol pożittiv ta' Belgrad, evitaw li jkun hemm eskalazzjoni. Wara l-Ewwel Ftehim, l-istazzjonijiet tal-pulizija Serbi li kienu qed joperaw fit-tramuntana tal-Kosovo ngħalqu; il-ħlasijiet tas-salarji mis-Serbja lill-uffiċjali tal-pulizija impjegati mill-Kosovo waqfu; il-qrati Serbi ma komplewx jipproċessaw każijiet kriminali fil-Kosovo; u l-assemblej muniċipali fl-erba' muniċipajitajiet tat-tramuntana ġew xolti. L-elezzjonijiet muniċipali skedati għal Novembru għandhom isiru wkoll fit-tramuntana tal-Kosovo. Huwa importanti li dawn l-elezzjonijiet isiru b'mod ordnat u li n-nies kollha eliġibbli li jivvutaw jipparteċipaw u jeżerċitaw id-drittijiet demokratiċi tagħhom. Fid-19 ta' Settembru, membru wieħed tal-EULEX inqatel f'attakk fuq konvoj tal-EULEX fit-tramuntana tal-Kosovo. Il-mexxejja kemm tal-Kosovo kif ukoll tas-Serbja kkundannaw l-attakk bl-aktar mod qawwi.

Il-Kosovo wettaq riformi importanti ta' politika. F'April, il-Kummissjoni u r-Rappreżentant Għoli tal-Unjoni għall-Affarijiet Barranin ikkonfermaw[1] li l-Kosovo kien issodisfa l-prijoritajiet fuq terminu qasir dwar l-istat tad-dritt, l-amministrazzjoni pubblika, il-protezzjoni tal-minoranzi u l-kummerċ kif identifikati fl-istudju tal-fattibilità[2] ta' Ottubru li għadda. F'April, il-Kummissjoni wkoll ħarġet ir-rakkomandazzjoni tagħha lill-Kunsill biex jiffirma u jikkonkludi ftehim ta' qafas li jippermetti lill-Kosovo jieħu sehem fil-programmi tal-Unjoni Ewropea.

F'Diċembru, il-Kosovo sar membru tal-Bank Ewropew għar-Rikostruzzjoni u l-Iżvilupp. F'Ġunju, il-Kosovo ffirma ftehim ta' qafas mal-Bank Ewropew tal-Investiment u l-Bank tal-Iżvilupp tal-Kunsill tal-Ewropa qabel li l-Kosovo jingħaqad miegħu. Fi Frar, il-Kunsill tal-Kooperazzjoni Reġjonali ddeċieda li jemenda l-istatut tiegħu sabiex jippermetti lill-Kosovo jsir parteċipant sħiħ.

Id-djalogu dwar il-liberalizzazzjoni tal-viżi baqa' għoli ħafna fl-aġenda politika tal-Kosovo. Pristina għamlet sforzi biex tiżgura l-progress. Fi Frar, il-Kummissjoni adottat l-ewwel rapport tagħha dwar it-twettiq mill-Kosovo tar-rekwiżiti tal-pjan direzzjonali tal-liberalizzazzjoni tal-viżi.[3] Il-Kosovo adotta l-pjan ta' azzjoni tiegħu dwar il-liberalizzazzjoni tal-viżi f'April. Sa issa, saru tliet laqgħat ta' uffiċjali għolja. F'kooperazzjoni mill-qrib mal-Kummissjoni, l-Uffiċċju tal-UE fi Pristina u l-EULEX, il-Kosovo għamel progress fl-emendar tal-leġiżlazzjoni kif irrakkomandat fir-rapport. Huma meħtieġa aktar sforzi f'dan ir-rigward. Il-Kosovo jeħtieġ li jiffoka wkoll fuq l-implimentazzjoni tal-leġiżlazzjoni.

Kunsens politiku wiesa' dwar il-perspettiva Ewropea tal-Kosovo kienet strumentali għall-momentum tal-proċess ta' approssimazzjoni. Il-Kunsill Nazzjonali dwar l-Integrazzjoni Ewropea wkoll ħadem favur dan l-objettiv. Huwa importanti li dan il-kunsens jinżamm u jitwessa' aktar. Dawn l-isforzi għandhom ikunu kontribuzzjoni ewlenija għan-negozjati dwar il-Ftehim ta' Stabbilizzazzjoni u Assoċjazzjoni.

---

[1] JOIN(2013) 8 finali

[2] COM(2012) 602 finali

[3] COM(2013) 66 finali

L-istudju tal-fattibilità tal-Kummissjoni jistabbilixxi l-oqsma ta' prijorità li l-Kosovo jeħtieġ li jiffoka fuqhom sabiex jissodisfa l-obbligazzjonijiet tiegħu skont il-Ftehim ta' Stabbilizzazzjoni u Assoċjazzjoni. Dawn huma l-istat tad-dritt, il-ġudikatura, l-amministrazzjoni pubblika, ir-riforma elettorali u l-Assemblea, id-drittijiet umani u fundamentali, il-protezzjoni tal-minoranzi, il-kummerċ u l-kwistjonijiet tas-suq intern, u kwistjonijiet fitosanitarji u veterinarji.

Fil-kuntest tal-**kriterji politiċi**, il-gvern ta' Kosovo żied il-kapaċità tiegħu li jindirizza l-prijoritajiet tal-proċess tal-integrazzjoni Ewropew. Huwa wera din il-kapaċità permezz tas-segwitu tiegħu għall-prioritajiet fuq terminu qasir tal-istadju tal-fattibilità u l-preparazzjonijiet għan-negozjati tal-Ftehim ta' Stabbilizzazzjoni u Assoċjazzjoni. Ittieħdu wkoll passi sabiex tittejjeb is-sorveljanza tal-Assemblea fuq ix-xogħol tal-gvern. Madankollu, id-deċiżjoni tal-Assemblea li tiddibatti l-eżitu ta' każ ġudizzarju kienet pass lura għall-isforzi tal-Kosovo li jsaħħaħ l-istituzzjonijitet tiegħu tal-governanza demokratika.

Il-Kosovo wera impenn biex jipproduċi r-riżultati fil-ġlieda kontra l-kriminalità organizzata u l-korruzzjoni, inkluż it-tnedija ta' investigazzjonijiet u t-tisħiħ tal-qafas leġiżlattiv. Ittieħdu l-ewwel passi sabiex jiġu prodotti statistiċi armonizzati f'dan il-qasam. Il-Kosovo kompla l-kooperazzjoni tajba tiegħu mal-EULEX. Is-sistema ġudizzjarja kellha riforma importanti. L-implimentazzjoni koerenti tagħha se tkun essenzjali sabiex ikun hemm aktar bidliet pożittivi u se jkollha tiġi mmonitorjata mill-qrib. F'Jannar, il-liġijiet dwar il-qrati u l-prosekuzzjoni daħlu fis-seħħ, bl-introduzzjoni ta' strutturi ġodda tal-qorti u l-prosekuzzjoni. Il-qafas legali l-ġdid huwa mistenni li jikkontribwixxi għall-indipendenza, l-effikaċja, ir-responsabbiltà u l-imparzjalità tas-sistema ġudizzjarja. Il-Kosovo kompla wkoll ir-riammissjoni tal-persuni mill-Istati Membri.

Wara rakkomandazzjonijiet ta' studju tal-fattibilità, l-Assemblea mmodifikat l-artikoli tal-Kodiċi Kriminali dwar ir-responsabbiltà kriminali tal-midja u l-protezzjoni tas-sorsi tal-ġurnalisti. Il-Kunsill tal-Monitoraġġ tal-Implimentazzjoni li jġib flimkien lill-awtoritajiet tal-Kosovo u lill-Knisja Ortodossa Serba, ġie stabbilit u qed jiffunzjona tajjeb. Ix-xandir pubbliku fil-lingwa Serba beda wkoll. Kummissarju tal-Lingwa ġdid ġie appuntat u l-uffiċċju tiegħu beda jwettaq il-funzjonijiet tiegħu. Il-baġit u l-persunal tal-Ombudsperson ġew miżjuda sabiex din l-istituzzjoni issa tista' twettaq ir-rwol tagħha ta' protettur tal-governanza tajba u tad-drittijiet tal-bniedem fil-Kosovo.

Il-Kosovo għad irid jiżgura li r-riformi elettorali jitlestew u li l-qafas legali jkun jirrifletti l-aħjar prattiki fl-UE. L-Assemblea teħtieġ li ssaħħaħ is-sorveljanza tagħha tal-eżekuttiv permezz ta' skrutinju mtejjeb tal-abbozzi tal-leġiżlazzjoni u billi timmonitorja l-implimentazzjoni tal-politiki u tal-liġijiet. Il-gvern jeħtieġ li jiżgura parteċipazzjoni adegwata fil-ħidma tal-Assemblea. L-indipendenza finanzjarja tal-Assemblea tjiebet, iżda huma meħtieġa aktar passi (pereżempju titjib tar-regoli tal-proċedura u l-leġiżlazzjoni tal-Assemblea) sabiex tiġi msaħħa l-indipendenza finanzjarja u amministrattiva tal-Assemblea.

Dwar l-istat tad-dritt, il-Kosovo jeħtieġ li jipprovdi provi konkreti tar-riżultati tal-ġlieda kontra l-kriminalità organizzata u l-korruzzjoni bħala kwistjoni ta' prijorità, u jsaħħaħ il-leġiżlazzjoni u l-implimentazzjoni tagħha. Il-Kosovo jeħtieġ li jtejjeb aktar l-affidabbiltà tal-istatistika f'dawn l-oqsma. Il-Kosovo jeħtieġ li jappoġġa b'mod attiv lill-EULEX fl-implimentazzjoni tal-mandat tiegħu, inkluża t-Task Force Investigattiva Speċjali. Il-Kosovo qiegħed jieħu progressivament aktar responsabbiltajiet mingħand il-EULEX. Id-Djalogu Strutturat dwar l-Istat tad-Dritt huwa forum essenzjali biex il-Kosovo u l-UE jeżaminaw il-progress f'dan ir-rigward.

L-indħil politiku fil-ħidma tal-ġudikatura għadu sors serju ta' tħassib. Il-Kunsill Ġudizzjarju u dak tal-Prosekuzzjoni jeħtieġu li jirrispondu b'mod qawwi għall-attakki kontra l-imħallfin, il-prosekuturi u l-istituzzjonijiet ġudizzjarji. L-Assemblea u l-gvern jeħtieġu li jagħmlu l-istess. Miżuri xierqa ta' sigurtà u protezzjoni għall-imħallfin u l-persunal tal-qrati, kif ukoll il-

prosekuturi, ix-xhieda u l-kwerelanti, huma neċessarji. Il-Kosovo jeħtieġ li jieħu miżuri ulterjuri sabiex inaqqas ix-xogħol bil-lura totali fil-każijiet, inkluż l-infurzar tas-sentenzi tal-qorti u jiżgura li l-proċessi jitwettqu f'binjiet xierqa u f'konformità mal-proċeduri tal-qorti. Ir-reklutaġġ tal-imħallfin u l-prosekuturi mill-minoranzi f'konformità mal-qafas leġiżlattiv jeħtieġ li jkompli. Il-Kosovo jeħtieġ li jiżgura li l-prosekuzzjoni speċjali responsabbli għall-każijiet tal-kriminalità organizzata, id-delitti tal-gwerra u l-korruzzjoni żżomm il-kompetenzi tagħha.

F'dak li jirrigwarda l-amministrazzjoni pubblika, il-Kosovo jeħtieġ li jiffoka fuq l-implimentazzjoni tal-leġiżlazzjoni, l-istrateġija u l-pjan ta' azzjoni, li jirrikjedi gwida politika qawwija. Il-professjonaliżmu tas-servizz ċivili jeħtieġ li jissaħħaħ, u l-persuni li jiffurmaw parti minn minoranzi jeħtieġ li jkunu rrappreżentati tajjeb f'konformità mal-leġiżlazzjoni. L-indħil politiku mar-reklutaġġ u l-ħatra tal-impjegati pubbliċi jeħtieġ li jieqaf. Fil-qasam tad-drittijiet tal-bniedem u d-drittijiet fundamentali, l-istrutturi kumplessi u li jirkbu fuq xulxin għall-promozzjoni u l-protezzjoni tagħhom jeħtieġ li jiġu ssimplifikati. Huma meħtieġa aktar sforzi fl-investigazzjoni u l-prosekuzzjoni tal-attakki fiżiċi kontra l-ġurnalisti. L-istess japplika għall-inċidenti vjolenti kontra l-komunità tal-persuni leżbjani, omosesswali, bisesswali, transġeneru u intersesswali (LGBTI). Huwa meħtieġ ukoll progress fl-infurzar tad-drittijiet tal-proprjetà, pereżempju permezz tat-tnaqqis tax-xogħol bil-lura fil-każijiet u t-titjib tal-infurzar tad-deċiżjonijiet ġudizzjarji u amministrattivi. Il-leġiżlazzjoni tal-protezzjoni tad-dejta personali jeħtieġ li tiġi infurzata aħjar. L-Assemblea jeħtieġ li tfassal mekkaniżmu sostenibbli għall-finanzjament fit-tul għax-xandar pubbliku; il-ħatriet għall-bord tiegħu għadhom iridu jitlestew.

Dwar il-protezzjoni tal-minoranzi, il-leġiżlazzjoni dwar il-wirt kulturali u l-Knisja Ortodossa Serba jeħtieġ li tiġi implimentata. L-awtoritajiet lokali jeħtieġ li jiġu appoġġati aktar biex ikomplu l-proċess tad-deċentralizzazzjoni. Il-pjan ta' strateġija u azzjoni għall-komunitajiet tar-Roma, l-Ashkali u l-Eġizzjani jeħtieġ li jiġi implimentat bil-qawwa, billi s-sitwazzjoni ta' dawn il-minoranzi fuq it-territorju għadha sors kbir ta' tħassib. Dan huwa importanti wkoll fil-kuntest tal-proċess tal-liberalizzazzjoni tal-viżi. Attakki mmotivati mill-etniċità jew ir-reliġjon għandhom jiġu investigati u prosegwiti u dawk responsabbli għandhom jitressqu quddiem il-ġustizzja.

Fir-rigward tal-**kriterji ekonomiċi**, il-Kosovo għamel xi progress lejn it-twaqqif ta' ekonomija tas-suq li tiffunzjona. Riformi u investimenti konsiderevoli huma meħtieġa sabiex ikun jista' jlaħħaq fit-tul mal-pressjoni kompetittiva u l-forzi tas-suq.

Is-sitwazzjoni ekonomika diffiċli fir-reġjun u fl-UE bdiet taffettwa l-ekonomija tal-Kosovo, għalkemm inqas milli f'pajjiżi oħra fir-reġjun. Il-PDG tal-Kosovo kiber bi 2,5 % fl-2012. Il-politika fiskali kienet prudenti u l-prestazzjoni tal-baġit kienet skont il-pjan. Ġiet introdotta regola fiskali legalment vinkolanti, li għandha tiġi implimentata fl-2014. Il-qgħad baqa' għoli ħafna. Il-Kosovo kompla jagħmel investimenti sinifikanti fl-infrastruttura tiegħu.

Huma meħtieġa sforzi kontinwi sabiex jiġu appoġġati l-istabbiltà makroekonomika u titjib fis-sitwazzjoni soċjali. Il-Kosovo jeħtieġ li jtejjeb il-kompetittività u l-ambjent tan-negozju tiegħu, u jappoġġa s-settur privat sabiex inaqqas il-qgħad. Ambjent tajjeb tan-negozju jitlob aktar miżuri sabiex jiġu indirizzati l-istat tad-dritt dgħajjef u l-korruzzjoni. Il-privatizzazzjoni jeħtieġ li tkompli. Is-settur informali għadu sfida importanti.

Il-prijoritajiet fil-qasam tal-**istandards Ewropej** jeħtieġ li jiġu indirizzati fil-kuntest tan-negozjati tal-Ftehim ta' Stabbilizzazzjoni u Assoċjazzjoni. Il-Kosovo lesta r-ristrutturar tal-Ministeru tal-Kummerċ u l-Industrija sabiex ikun jista' jinnegozja b'mod effettiv il-partijiet tal-ftehim relatati mal-kummerċ u lesta wkoll evalwazzjoni tal-impatt. Il-Kosovo għamel ukoll sforzi biex jipprepara ċ-ċensiment agrikolu.

Fir-rigward tal-kwistjonijiet tal-kummerċ u s-suq intern, it-titjib tal-istatistika tan-negozju tal-Kosovo huwa essenzjali. Il-Kosovo jeħtieġ li jkompli jimplimenta l-qafas legali għall-kummerċ, il-

kompetizzjoni u s-suq intern. Il-Kosovo jeħtieġ li jżid l-isforzi tiegħu f'numru ta' oqsma fitosanitarji u veterinarji li jaffettwaw is-sikurezza alimentari, kif definit fl-istudju tal-fattibiltà. Fis-settur tal-enerġija, l-isforzi biex jiġi dikummissjonat l-impjant tal-elettriku Kosovo A jridu jissaħħu. L-enfasi fuq il-prijoritajiet tal-istudju tal-fattibiltà, fuq it-tħejjija tan-negozjati tal-ftehim mal-UE u fuq id-djalogu tal-liberalizzazzjoni tal-viżi kellha impatt fuq il-progress f'setturi oħra.

It-Turkija

It-Turkija hija pajjiż kandidat u sieħeb strateġiku għall-Unjoni Ewropea. It-Turkija, bl-ekonomija kbira u dinamika tagħha, hija sieħeb kummerċjali importanti għall-UE u komponent importanti tal-kompetittività tal-UE permezz tal-Unjoni Doganali. It-Turkija għandha pożizzjoni strateġika, inkluż fir-rigward tas-sigurtà tal-enerġija, u għandha rwol reġjonali importanti. Il-Kummissjoni tenfasizza l-importanza ta' kooperazzjoni u djalogu kontinwi dwar kwistjonijiet ta' politika barranija. Bl-istess mod, l-UE tibqa' ankra importanti għar-riformi ekonomiċi u politiċi tat-Turkija. L-iżviluppi ta' Gezi Park tefgħu l-attenzjoni fuq l-importanza tal-promozzjoni tad-djalogu madwar l-ispettru politiku u s-soċjetà aktar ġenerali u l-ħtieġa għar-rispett tad-drittijiet fundamentali fil-prattika.

L-Aġenda Pożittiva, imnedija fl-2012, qed tkompli tappoġġa u tikkumplimenta n-negozjati mat-Turkija dwar l-adeżjoni permezz ta' kooperazzjoni msaħħa f'numru ta' oqsma ta' interess komuni. Filwaqt li din tat xi riżultati pożittivi, mhijiex sostitut għan-negozjati. Il-potenzjal sħiħ tar-relazzjoni bejn l-UE u t-Turkija huwa l-aħjar imwettaq fil-qafas ta' proċess attiv u kredibbli tal-adeżjoni. Dan il-proċess jibqa' l-aktar qafas xieraq għall-promozzjoni ta' riformi relatati mal-UE, l-iżvilupp ta' djalogu dwar kwistjonijiet tal-politika esterna u tas-sigurtà, it-tisħiħ tal-kompetittività ekonomika u aktar kooperazzjoni fil-qasam tal-enerġija u l-ġustizzja u l-affarijiet interni. In-negozjati tal-adeżjoni jeħtieġ li jerġgħu jiksbu l-pass tagħhom, b'rispett għall-impenji tal-UE u għall-kundizzjonalità stabbilita. F'dan ir-rigward, il-ftuħ tal-Kapitolu 22 - Politika reġjonali, wara aktar minn tliet snin ta' staġnar fin-negozjati, jirrappreżenta pass importanti. It-Turkija tista' taċċellera l-pass tan-negozjati billi tirrispetta l-parametri, billi tissodisfa r-rekwiżiti tal-Qafas ta' Negozjar u billi tirrispetta l-obbligi kuntrattwali tagħha fir-rigward tal-UE, inkluża l-implimentazzjoni sħiħa u nondiskriminatorja tal-Protokoll Addizzjonali tal-Ftehim ta' Assoċjazzjoni fir-rigward tal-Istati Membri kollha.

L-iżviluppi matul l-aħħar tnax-il xahar fit-Turkija taħt il-**kriterji politiċi** jagħtu stampa mħallta. Sforzi importanti ta' riforma tkomplew. Ir-raba' pakkett ta' riforma ġudizzjarja adottat f'April isaħħaħ il-ħarsien tad-drittijiet fundamentali, inkluża l-libertà tal-espressjoni u l-ġlieda kontra l-impunità għal każijiet tat-tortura u t-trattament ħażin. Il-gvern beda proċess ta' paċi mmirat li jtemm it-terroriżmu u l-vjolenza fix-Xlokk tal-pajjiż u li jwitti t-triq għal soluzzjoni tal-kwistjoni tal-Kurdi. Dan il-proċess għandu jitkompla b'rieda tajba miż-żewġ naħat. Miżuri mħabbra fil-pakkett tad-demokratizzazzjoni ppreżentat f'Settembru 2013 jipprevedu aktar riformi dwar firxa ta' kwistjonijiet importanti, inkluż l-użu ta' lingwi oħra għajr it-Tork, id-drittijiet ta' persuni li jiffurmaw parti minn minoranzi u bidla fil-limiti minimi għoljin kurrenti għar-rappreżentazzjoni fil-parlament u l-finanzjament tal-partiti politiċi, li għandhom iżidu l-pluraliżmu. Il-progress f'kooperazzjoni mal-partiti tal-oppożizzjoni u l-implimentazzjoni skont l-istandards Ewropej huma ta' importanza ewlenija.

Il-kumitat ta' konċiljazzjoni multipartitiku tal-parlament, li twaqqaf biex ifassal abbozz ta' kostituzzjoni ġdida, ipproċeda bil-ħidma tiegħu u kiseb ftehim dwar numru ta' artikoli. Dan ix-xogħol għandu jkompli fi spirtu ta' kompromess. Bl-adozzjoni ta' liġi komprensiva dwar il-barranin u l-protezzjoni internazzjonali, ittieħed pass importanti lejn il-protezzjoni adegwata ta' dawk li jfittxu l-ażil. Komplew ukoll l-isforzi mmirati lejn il-protezzjoni tad-drittijiet tan-nisa, b'mod partikolari permezz tal-implimentazzjoni tal-Liġi dwar il-Protezzjoni tal-Familja u l-Prevenzjoni tal-Vjolenza. L-Istituzzjoni tal-Ombudsman ġiet imwaqqfa u diġà qiegħda

taħdem attivament biex twettaq ir-rwol tagħha. L-istituzzjoni Nazzjonali tad-Drittijiet tal-Bniedem ukoll saret operattiva.

Minbarra dan, hemm aktar dibattitu pubbliku dwar kwistjonijiet li qabel kienu kkunsidrati bħala sensittivi, inkluża l-kwistjoni Kurda, ir-rwol tal-militar, il-kwistjoni Armena jew id-drittijiet tal-persuni indipendentement mill-orjentazzjoni sesswali tagħhom. Id-dibattitu demokratiku qed jinxtered, b'mod partikolari permezz tal-midja soċjali, u qiegħed jiġi espress ukoll lil hinn mill-politika tradizzjonali tal-partiti, inkluż permezz ta' dimostrazzjonijiet. F'dan ir-rigward, il-mewġa ta' protesti f'Ġunju hija wkoll ir-riżultat tar-riforma demokratika wiesgħa li seħħet matul dawn l-aħħar għaxar snin u l-emerġenza ta' soċjetà ċivili vibranti u diversa li jeħtieġ li tiġi rrispettata u kkonsultata b'mod aktar sistematiku f'kull livell tat-teħid tad-deċiżjonijiet, irrispettivament minn min ikollu l-maġġoranza fil-parlament.

Madankollu, il-progress ulterjuri qed jinżamm lura minn diversi fatturi persistenti. Il-klima politiku għadu kkaratterizzat mill-polarizzazzjoni u huwa nieqes fih l-ispirtu tal-kompromess. Il-gvern għandu t-tendenza li jistrieħ esklussivament fuq il-maġġoranza parlamentari tiegħu sabiex jgħaddi l-liġijiet u d-deċiżjonijiet, inkluż dwar kwistjonijiet soċjalment sensittivi, mingħajr biżżejjed konsultazzjoni u djalogu mal-partijiet ikkonċernati. It-tensjonijiet u l-frustrazzjonijiet li rriżultaw eventwalment laħqu l-quċċata tagħhom f'Mejju u Ġunju dwar proġett ta' żvilupp urban kontroversjali f'Gezi Park f'Istanbul u xterdu fi protesti kbar f'bosta bliet oħra. It-tentattivi ta' kompromess ma' dawk li kienu qed jipprotestaw kienu limitati u ġew mitfija mill-użu eċċessiv tal-forza mill-pulizija, minn lingwaġġ polarizzanti u minn assenza ġenerali ta' djalogu. B'riżultat tal-konfrontazzjonijiet, sitt persuni tilfu ħajjithom u aktar minn 8 000 sfaw feruti. L-ispezzjonijiet li saru mill-Ministeru tal-Intern ikkonkludew li l-pulizija kienu użaw forza sproporzjonata kontra dawk li kienu qed jipprotestaw f'Mejju u Ġunju.

Il-mewġa ta' protesti f'Ġunju tefgħet l-attenzjoni fuq numru ta' kwistjonjiet li jeħtieġ li jiġu indirizzati b'urġenza. Fir-rigward tal-użu eċċessiv tal-forza mill-pulizija, l-investigazzjonijiet amministrattivi u ġudizzjarji mnedija għandhom jiġu segwiti f'konformità mal-ġurisprudenza tal-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem u dawk responsabbli jeħtieġ li jirrispondu għall-azzjonijiet tagħhom. Il-leġiżlazzjoni dwar it-twaqqif ta' kummissjoni ta' monitoraġġ tal-infurzar tal-liġi bħala korp indipendenti ta' monitoraġġ għar-reati tal-pulizija għandha tiġi adottata u implimentata f'konformità mal-istandards Ewropej. Il-Ministru tal-Intern ħa l-ewwel pass pożittiv billi ħareġ ċirkolarijiet sabiex jirregola l-kondotta tal-uffiċjali tal-pulizija waqt dimostrazzjonijiet. Madankollu, il-qafas legali u l-prattika ġenerali dwar l-interventi tal-uffiċjali tal-infurzar tal-liġi għandhom jinġiebu f'konformità mal-istandards Ewropej sabiex jiġi ggarantit f'kull ċirkostanza r-rispett għad-drittijiet tal-bniedem u, b'mod partikolari, id-dritt għal-libertà tal-għaqda.

Dispożizzjonijiet ta' importanza ewlenija fil-qafas legali Tork u l-interpretazzjoni tagħhom minn membri tal-ġudikatura qed ikomplu jxekklu l-libertà tal-espressjoni, inkluża l-libertà tal-midja. L-istruttura tas-sjieda tal-midja Torka, iddominata minn gruppi industrijali kbar, flimkien ma' dikjarazzjonijiet li xi kultant ikunu intimidanti minn uffiċjali ta' livell għoli u twissijiet mill-awtoritajiet, ukoll jagħmlu l-awtoċensura fil-midja fenomenu mxerred, kif intwera meta l-midja ewlenija naqset li tirrapporta l-protesti ta' Ġunju. Dan l-ambjent wassal ukoll għat-tkeċċija u r-riżenji ta' ġurnalisti.

Interpretazzjoni restrittiva mill-ġudikatura tad-dispożizzjonijiet legali dwar il-provokazzjoni tal-mibegħda pubblika wasslet għal numru ta' kundanni ta' figuri pubbliċi għal rimarki kritiċi fuq ir-reliġjon. Id-definizzjoni mhux ċara fil-leġiżlazzjoni kriminali tas-sħubija f'organizzazzjoni armata kompliet tkun is-sors ta' numru kbir ta' arresti u prosekuzzjonijiet. Qafas legali kompatibbli mal-ECHR għadu ma ġiex stabbilit dwar kwistjonijiet ta' fidi u oġġezzjoni ta' kuxjenza. Huma meħtieġa sforzi sostanzjali sabiex jiġu garantiti b'mod effettiv

id-drittijiet tan-nisa, it-tfal u l-individwi leżbjani, omosesswali, bisesswali, transġeneru u intersesswali (LGBTI). Il-vjolenza domestika, il-qtil tal-unur okkażjonali, u l-kwistjoni ta' żwiġijiet bikrin u sfurzati għadhom sors ta' tħassib serju. It-Turkija teħtieġ li tiżgura r-rispett sħiħ tad-drittijiet tal-proprjetà, inklużi dawk tal-komunitajiet reliġjużi mhux Musulmani.

Dawn in-nuqqasijiet jeħtieġ li jiġu indirizzati u r-raba' pakkett ta' riforma ġudizzjarja jeħtieġ li jiġi implimentat kif xieraq f'konformità mal-istandards Ewropej. L-awtoritajiet jeħtieġu li jsaħħu l-isforzi tagħhom sabiex iħarsu d-drittijiet u l-libertajiet fundamentali sabiex iċ-ċittadini kollha jkunu jistgħu jeżerċitaw id-drittijiet tagħhom mingħajr xkiel. Il-miżuri mħabbra fil-pakkett tad-demokratizzazzjoni jippreżentaw il-prospett ta' progress fuq numru minn dawn il-kwistjonijiet.

Dawn il-kwistjonijiet jenfasizzaw kemm hu importanti għall-UE li ssaħħaħ il-ħidma tagħha mat-Turkija dwar id-drittijiet fundamentali. Il-progress fin-negozjati tal-adeżjoni u l-progress fir-riformi politiċi fit-Turkija huma żewġ naħat tal-istess munita. Huwa fl-interess kemm tat-Turkija kif ukoll tal-UE li jintlaħaq qbil dwar il-parametri tal-ftuħ għall-*Kapitolu 23 - Ġudikatura u Drittijiet Fundamentali, u l-Kapitolu 24 - Ġustizzja, Libertà u Sigurtà* u li dawn jiġu kkomunikati lit-Turkija malajr kemm jista' jkun bil-għan li jkun possibbli l-ftuħ tan-negozjati f'dawn iż-żewġ kapitoli. Dan jikkontribwixxi b'mod sinifikanti sabiex jiżgura li l-UE u l-istandards tagħha jibqgħu l-punti ta' riferiment għar-riformi fit-Turkija.

Fid-dawl tar-riformi meħtieġa, il-proċess globali tat-teħid tad-deċiżjonijiet, kemm nazzjonalment kif ukoll lokalment, għandu jinvolvi konsultazzjoni aktar strutturata u sistematika tas-soċjetà ċivili. Huwa essenzjali li l-ambjent legali eżistenti jiġi rriformat u jsir aktar konduċenti għall-iżvilupp tal-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili b'mod ġenerali. Bħala eżempju, l-evalwazzjonijiet tal-impatt ambjentali jeħtieġ li jsiru b'rispett sħiħ għall-acquis tal-UE. Proġetti kbar infrastrutturali ma għandhomx jiġu esklużi aktar. Il-konsultazzjoni tal-atturi rilevanti tas-soċjetà ċivili f'oqsma oħra ta' politika hija wkoll inkoraġġita bil-qawwa.

L-iffirmar tal-ftehim ta' riammissjoni bejn l-UE u t-Turkija u l-bidu simultanju tad-djalogu dwar il-viżi huma l-ewwel passi lejn il-liberalizzazzjoni tal-viżi, li jistgħu jagħtu momentum ġdid lir-relazzjonjiet bejn l-UE u t-Turkija u jġibu benefiċċji konkreti għat-tnejn. Huwa importanti li dawn iż-żewġ proċessi jimxu 'l quddiem u li l-proċedura tar-ratifika tal-ftehim tar-riammissjoni fit-Turkija jiġi ffinalizzat malajr sabiex jiġi implimentat b'mod sħiħ u effettiv.

Fir-rigward tal-politika barranija, it-Turkija kompliet tilgħab rwol importanti fil-viċinat aktar wiesa' tagħha, pereżempju billi tespandi l-attivitajiet tagħha bħala donatur mhux tradizzjonali fil-Qarn tal-Afrika, tappoġġa t-tranżizzjoni demokratika fl-Afrika ta' Fuq, u ssaħħaħ il-kooperazzjoni mal-Afganistan u l-Pakistan. Kellha rwol partikolarment importanti fis-Sirja, fejn appoġġat l-iżvilupp ta' oppożizzjoni aktar magħquda u pprovdiet għajnuna umanitarja essenzjali lil numri kbar ta' Sirjani li kienu qed jaħarbu minn pajjiżhom. Kompliet ukoll tipprovdi appoġġ prattiku għat-taħdidiet E3+3 mal-Iran. Ir-ratifika tal-ftehim intergovernamentali fuq il-Proġett tal-Pajplajn Tranżanatoljan (TANAP) bejn it-Turkija u l-Azerbajġan kienet kontribuzzjoni importanti għall-għan tal-promozzjoni ta' sigurtà akbar tal-enerġija permezz tal-kuritur tal-enerġija tax-Xlokk. Id-djalogu politiku regolari bejn l-UE u t-Turkija kompla jintensifika ruħu, u jkopri kemm kwistjonijiet internazzjonali ta' interess komuni, bħal-Lvant Nofsani u l-Asja Ċentrali, u kwistjonijiet globali bħall-kontroterroriżmu u n-nonproliferazzjoni. It-Turkija kompliet bil-politika tagħha ta' parteċipazzjoni fil-Balkani tal-Punent, inkluż permezz tal-parteċipazzjoni attiva tagħha fil-Proċess tal-Kooperazzjoni tax-Xlokk tal-Ewropa u l-kontribuzzjoni tagħha għall-missjonijiet militari, tal-pulizija u tal-istat tad-dritt immexxija mill-UE fil-Bosnja-Ħerzegovina u l-Kosovo.

It-Turkija kompliet tesprimi appoġġ għat-tkomplija tat-taħdidiet immirati lejn il-kisba ta' riżoluzzjoni ġusta, komprensiva u vijabbli dwar il-*kwistjoni ta' Ċipru* taħt il-bon offiċji tan-Nazzjonijiet Uniti. Id-disponibilità tat-Turkija u tal-Greċja sabiex jaċċettaw kuntatti man-negozjaturi ewlenin taż-

żewġ komunitajiet huwa pass pożittiv li jista' potenzjalment jappoġġa l-proċess ta' riżoluzzjoni.

L-UE enfasizzat ukoll l-importanza tal-progress fin-normalizzazzjoni tar-relazzjonijiet bejn it-Turkija u l-Istati Membri kollha tal-UE, inkluża r-Repubblika ta' Ċipru. F'dan ir-rigward, hija sejħet lit-Turkija biex tieqaf milli tibblokka l-adeżjoni ta' Stati Membri f'organizzazzjonijiet u mekkaniżmi internazzjonali. Minbarra dan, l-UE reġgħet enfasizzat id-drittijiet sovrani tal-Istati Membri tal-UE, li jinkludu, fost l-oħrajn, li jidħlu fi ftehimiet bilaterali, u li jesploraw ir-riżorsi naturali tagħhom u jisfruttawhom, f'konformità mal-acquis tal-UE u l-liġi internazzjonali, inkluża l-Konvenzjoni tan-NU dwar il-Liġi tal-Baħar.

F'dan il-kuntest, fil-konklużjonijiet tal-Kunsill tal-11 ta' Diċembru 2012, l-UE nnutat b'dispjaċir kbir li t-Turkija, minkejja appelli repetuti, qed tkompli tirrifjuta li twettaq l-obbligi tagħha tal-implimentazzjoni sħiħa, mhux diskriminatorja tal-Protokoll Addizzjonali tal-Ftehim ta' Assoċjazzjoni fir-rigward tal-Istati Membri kollha u ma neħħietx ir-restrizzjonijiet kollha fuq vapuri u vetturi tal-ajru rreġistrati f'Ċipru jew li l-aħħar port li żaru kien Ċipru. L-UE enfasizzat li t-twettiq ta' dan l-obbligu jista' jagħti spinta sinifikanti lill-proċess tan-negozjati. Fin-nuqqas ta' progress dwar din il-kwistjoni, l-UE se żżomm il-miżuri tagħha mill-2006, li se jkollhom effett kontinwu fuq il-progress ġenerali tan-negozjati. L-UE se tkompli ssegwi mill-qrib u teżamina l-progress li jsir fuq il-kwistjonijiet kollha koperti mid-dikjarazzjoni tal-Komunità Ewropea u l-Istati Membri tagħha tal-21 ta' Settembru 2005. Issa huwa mistenni progress mingħajr aktar dewmien.

F'konformità mal-Qafas ta' Negozjar u l-konklużjonijiet preċedenti tal-Kunsill Ewropew u tal-Kunsill, it-Turkija jeħtieġ li timpenja ruħha mingħajr ekwivoki favur relazzjonijiet tajba mal-ġirien u favur ir-riżoluzzjoni paċifika tat-tilwim f'konformità mal-Karta tan-Nazzjonijiet Uniti, b'rikors, jekk neċessarju, għall-Qorti Internazzjonali tal-Ġustizzja. F'dan il-kuntest, l-UE esprimiet għal darba oħra tħassib serju u ħeġġet lit-Turkija sabiex tevita kull tip ta' theddida jew azzjoni diretta kontra Stat Membru, jew sors ta' frizzjoni jew azzjonijiet, li jistgħu jkunu ta' ħsara għar-relazzjonijiet ta' ġirien tajba u r-riżoluzzjoni paċifika tat-tilwim.

L-UE esprimiet sodisfazzjon għall-fatt li l-inizjattivi ta' kooperazzjoni bejn il-Greċja u t-Turkija għat-titjib tar-relazzjonijiet bilaterali qed ikomplu. L-aħħar, il-55 serje ta' taħdidiet esploratorji għad-delimitazzjoni tal-blata kontinentali nżammu f'Settembru. Il-Greċja u Ċiprju rreġistraw ilmenti formali dwar vjolazzjonjiet tal-ilmijiet territorjali u l-ispazju tal-ajru tagħhom mit-Turkija, inklużi titjiriet fuq gżejjer Griegi.

Fir-rigward tal-**kriterji ekonomiċi**, it-Turkija hija ekonomija tas-suq li tiffunzjona. Hija għandha tkun kapaċi tlaħħaq mal-pressjoni kompetittiva u l-forzi tas-suq fl-Unjoni fuq terminu medju, sakemm taċċellera l-implimentazzjoni tal-programm komprensiv ta' riforma strutturali.

Wara rati ta' tkabbir b'saħħithom ta' 9 % fis-sentejn ta' qabel, it-tkabbir tal-PDG tat-Turkija naqas għal 2,2 % fl-2012. Dan kien akkumpanjat minn ribilanċjament tat-tkabbir mid-domanda domestika għall-kummerċ barrani, tidjiq temporanju tad-defiċit tal-kont kurrenti, u tnaqqis fl-inflazzjoni. Fl-ewwel nofs tal-2013, it-tkabbir tal-PDG reġa' ssaħħaħ għal 3,7 %. Fl-istess waqt, id-defiċit tal-kont kurrenti reġa' kiber u l-prezzijiet tal-konsumatur reġgħu aċċelleraw. Id-dejn pubbliku bħala sehem tal-PDG kompla jonqos, u issa huwa taħt l-40 %. Sa minn Mejju, minħabba fatturi domestiċi u globali, is-swieq finanzjarji ġew taħt pressjoni li wasslet għal reazzjonijiet immedjati mill-bank ċentrali bil-għan li tiġi stabbilizzata r-rata tal-kambju u li jitrażżnu l-flussi 'l barra tal-kapital.

Il-prestazzjoni ekonomika riċenti tat-Turkija turi kemm il-potenzjal għoli tal-ekonomija kif ukoll l-iżbilanċi li għad għandha. Fuq in-naħa esterna, is-serħan fuq influssi sostnuti ta' kapital għall-finanzjament tad-defiċit qawwi tal-kont kurrenti jagħmel lit-Turkija vulnerabbli għal bidliet fis-sentiment globali tar-riskju, u dan jirriżulta f'ċaqliq kbir fir-rati tal-kambju u ċikli ta'

tkabbir u tnaqqis qawwi fl-attività ekonomika. L-indirizzar ta' din il-vulnerabbiltà jitlob miżuri biex jiżdied it-tfaddil nazzjonali u l-politika fiskali għandha rwol importanti xi twettaq f'dan ir-rigward. L-adozzjoni ta' regola fiskali żżid it-trasparenza tal-baġit, tipprovdi ankra fiskali importanti u żżid il-kredibbiltà. Inflazzjoni relattivament għolja qed tkompli tkun sfida importanti. Ribilanċjar tat-taħlita tal-politika makroekonomika jkun utli sabiex jitnaqqas il-piż fuq il-politika monetarja. Fuq terminu medju jew twil, huwa essenzjali li l-funzjonament tas-swieq għall-oġġetti, is-servizzi u l-ħaddiema jittejjeb permezz ta' riformi strutturali sabiex tiżdied il-kompetittività internazzjonali.

L-istħarriġ li jinsab għaddej dwar il-funzjonament tal-**Unjoni Doganali** bejn l-UE u t-Turkija jipprovdi opportunità importanti sabiex ikun hemm riflessjoni u diskussjoni dwar il-modernizzazzjoni neċessarja ta' dan l-istrument ta' importanza ewlenija fir-relazzjonijiet bejn l-UE u t-Turkija, bil-għan li tiġi rienerġizzata l-prestazzjoni tal-kummerċ fuq iż-żewġ naħat, flimkien mal-integrazzjoni ekonomika.

Fid-dawl tal-potenzjal ulterjuri tat-Turkija għall-iżvilupp bħala ċentru tal-enerġija u l-isfidi komuni tal-enerġija li hi għandha mal-UE, huwa importanti li d-djalogu msaħħaħ jiżviluppa dwar il-kwistjonijiet kollha ta' interess komuni.

Fir-rigward tal-**abbiltà li jintrefgħu l-obbligi tas-sħubija**, it-Turkija kompliet tallinja ruħha mal-acquis. Kien hemm progress tajjeb dwar il-moviment ħieles tal-oġġetti; is-servizzi finanzjarji; l-enerġija; il-politika reġjonali u l-koordinazzjoni tal-istrumenti strutturali; ix-xjenza u r-riċerka; u l-edukazzjoni. Kien hemm żviluppi sinifikanti dwar l-istabbiliment tal-qafas legali fil-qasam tal-migrazzjoni u l-ażil. Il-qafas legali kontra l-finanzjament tat-terroriżmu tjieb. Il-leġiżlazzjoni l-ġdida dwar l-elettriku ġabet dan il-qasam fil-biċċa l-kbira f'konformità mal-acquis. Il-Kummissjoni vvalutat il-progress li sar fil-qafas tal-gruppi ta' ħidma taħt l-Aġenda Pożittiva u infurmat lit-Turkija u lill-Istati Membri dwar liema parametri hi tqis li ntlaħqu. Il-Kummissjoni rrikonoxxiet ukoll progress miksub dwar rekwiżiti importanti fir-rigward tal-ġudikatura u d-drittijiet fundamentali. Il-progress kien limitat għal xi kapitoli, inklużi l-akkwisti pubbliċi, il-politika tal-kompetizzjoni, l-agrikoltura u l-iżvilupp rurali, is-sikurezza alimentari, il-politika veterinarja u fitosanitarja, u t-tassazzjoni.

Għandhom ikomplu sforzi komprensivi fil-qasam tal-liġi tal-proprjetà intellettwali, l-agrikoltura u l-iżvilupp rurali, is-sikurezza alimentari, il-politika veterinarja u fitosanitarja, il-politika soċjali u l-impjiegi, l-ambjent u t-tibdil fil-klima u wkoll il-protezzjoni tal-konsumatur. Aktar progress sinifikanti huwa meħtieġ fuq il-ġudikatura u d-drittijiet fundamentali u l-ġustizzja, il-libertà u s-sigurtà. L-allinjament leġiżlattiv jeħtieġ li jitkompla, b'mod partikolari fl-akkwisti pubbliċi, fil-politika tal-kompetizzjoni, u t-tassazzjoni. It-Turkija jeħtieġ li tiżviluppa l-kapaċità istituzzjonali tagħha, b'mod partikolari taħt il-kapitoli dwar il-liġi tal-kumpaniji, it-trasport kif ukoll il-politika reġjonali u l-koordinazzjoni tal-istrumenti strutturali.

L-Islanda

Wara l-elezzjonijiet ġenerali tas-27 ta' April 2013, il-gvern iddeċieda li jiffriża n-negozjati għall-adeżjoni mal-UE u indika li n-negozjati mhumiex se jkomplu jekk mhux approvati permezz ta' referendum. Il-kumitat tan-negozjati tal-UE tal-Islanda ġie xolt. Din id-deċiżjoni tfisser li l-proċess tal-adeżjoni jinsab wieqaf. Il-gvern iddikjara li se jwettaq valutazzjoni tal-i*status* tan-negozjati sa issa u wkoll dwar l-iżviluppi fl-Unjoni Ewropea, li se tiġi ppreżentata lill-parlament Islandiż għad-diskussjoni fix-xhur li ġejjin.

L-awtoritajiet Islandiżi waqqfu l-kontribuzzjonijiet tagħhom għal dan ir-rapport taħt il-gvern il-ġdid. Ir-rappurtar tal-Kummissjoni fil-qafas ta' din il-Komunikazzjoni ġie adattat sabiex jirrifletti dan il-fatt, fejn il-perjodu kopert huwa minn Settembru 2012 sa meta ħa l-ħatra l-gvern il-ġdid f'Mejju 2013.

Sa issa, infetħu 27 kapitolu tan-negozjati, li minnhom 11 ingħalqu provviżorjament. Sar progress sostanzjali f'dan ir-rigward matul il-perjodu ta' rappurtar b'disa' kapitoli jinfetħu u wieħed jingħalaq provviżorjament. L-Islanda hija sieħeb importanti għall-UE permezz tas-sħubija tagħha fiż-Żona Ekonomika Ewropea, il-parteċipazzjoni tagħha fiż-Żona ta' Schengen, kif ukoll minħabba interessi komuni fl-oqsma tal-enerġija rinnovabbli u t-tibdil fil-klima u fid-dawl tal-importanza strateġika tal-politika Arktika tal-UE.

Bħala pajjiż li huwa demokrazija stabbilita u li tiffunzjona, l-Islanda tkompli tissodisfa b'mod sħiħ il-**kriterji politiċi** għas-sħubija fl-UE.

Fir-rigward tal-**kriterji ekonomiċi**, l-Islanda tista' titqies bħala ekonomija tas-suq li tiffunzjona.

Ir-restrizzjonijiet fil-moviment tal-kapital huma impediment sostanzjali għall-investiment u għat-tkabbir. It-tneħħija ta' dawn il-kontrolli filwaqt li tinżamm l-istabbiltà tar-rata tal-kambju tibqa' sfida importanti. Grupp ad-hoc dwar it-tneħħija tal-kontrolli tal-kapital, inklużi esperti mill-Bank Ċentrali Ewropew, mill-Kummissjoni u mill-Fond Monetarju Internazzjonali twaqqaf f'Ġunju 2012 fuq talba tal-Gvern Islandiż, fil-qafas tal-adeżjoni, biex jevalwa l-prospetti għat-tneħħija ta' dawn il-kontrolli.

Fir-rigward tal-**Istrument tal-Għajnuna ta' Qabel l-Adeżjoni (IPA)** għall-Islanda, fid-dawl tal-għan ta' dan l-istrument u tad-deċiżjoni tal-gvern dwar in-negozjati tal-adeżjoni, il-Kummissjoni ssospendiet il-ħidma preparatorja dwar l-IPA II. Il-Kummissjoni mhix se tiffirma kuntratti ġodda bl-IPA I. F'dak li jirrigwarda l-proġetti li l-kuntratti tagħhom diġà ġew iffirmati, il-Kummissjoni qiegħda tagħmel evalwazzjoni proġett bi proġett flimkien mal-awtoritajiet tal-Islanda sabiex il-Kummissjoni tiddetermina liema proġetti se jitkomplew.

L-Islanda diġà laħqet **livell għoli ta' allinjament** f'numru sinifikanti ta' oqsma ta' politika koperti mill-acquis, l-aktar minħabba s-sħubija tagħha fiż-Żona Ekonomika Ewropea. Matul il-perjodu tar-rappurtar saru passi addizzjonali lejn l-allinjament, inkluż fl-oqsma ta' politika li ġejjin: il-moviment liberu tal-oġġetti, il-liġi tal-kumpaniji, l-akkwisti pubbliċi, is-soċjetà tal-informazzjoni u l-midja, u l-politika tat-trasport.